

PLANNING PAPER 116

De administratieve lasten in België voor het jaar 2016

Chantal Kegels

Maart 2018

.be

De administratieve lasten
in België voor het jaar
2016

Maart 2018

**Federaal
Planbureau**

Economische analyses en vooruitzichten

Bijdragen

Deze publicatie werd verwezenlijkt onder leiding van Chantal Kegels (ck@plan.be).

Federaal Planbureau

Kunstlaan 47-49, 1000 Brussel

tel.: +32-2-5077311

fax: +32-2-5077373

e-mail: contact@plan.be

<http://www.plan.be>

Inhoudstafel

Synthese.....	1
1. Inleiding: het ramen van de administratieve lasten, een lange geschiedenis	4
2. Methodologie	6
2.1. Kader van de enquête	6
2.2. De beperkingen om ramingen te maken via een enquête	6
2.3. Draagwijdte van de enquête	7
2.4. De vragenlijsten	8
2.5. De steekproef	9
3. Resultaten van de enquête over de administratieve lasten bij de bedrijven.....	11
3.1. De kosten van de administratieve verplichtingen	11
3.1.1. Beschrijving	11
3.1.2. Resultaten	12
3.2. De kwaliteit van de regelgeving	19
3.2.1. Beschrijving	19
3.2.2. Resultaten	19
3.3. De kwaliteit van de administratie	21
3.3.1. Beschrijving	21
3.3.2. Resultaten	21
3.4. Waardering van de vereenvoudigingsinitiatieven	23
3.5. Besluit	25
4. Resultaten van de enquête over de administratieve lasten bij de zelfstandigen	28
4.1. De kosten van de administratieve verplichtingen	28
4.1.1. Beschrijving	28
4.1.2. Resultaten	28
4.2. Kwaliteit van de regelgeving	34
4.2.1. Beschrijving	34
4.2.2. Resultaten	34
4.3. De kwaliteit van de administratie	35
4.3.1. Beschrijving	35
4.3.2. Resultaten	35
4.4. Waardering van de vereenvoudigingsinitiatieven	36
4.5. Besluit	38

5. Vergelijking van de resultaten uit de enquêtes van 2000 tot 2016.....	40
5.1. Inleiding	40
5.2. Vergelijking van de resultaten: de ondernemingen	41
5.2.1. De kosten van de administratieve verplichtingen	41
5.2.2. De kwaliteit van de administratieve verplichtingen	45
5.3. Vergelijking van de resultaten: de zelfstandigen	47
5.3.1. De kosten van de administratieve verplichtingen	47
5.3.2. De kwaliteit van de administratieve verplichtingen	51
5.4. Besluit	53
6. Bijlagen	56

Lijst van tabellen

Tabel 1	Voordelen en nadelen van een raming via een enquête.....	7
Tabel 2	Totale kosten van de administratieve verplichtingen voor de ondernemingen in 2016	12
Tabel 3	Verdeling van de totale kosten volgens ondernemingsgrootte.....	12
Tabel 4	Verdeling van de totale kosten per regelgeving	13
Tabel 5	Gemiddelde externe kosten volgens ondernemingsgrootte	17
Tabel 6	Mening van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve kosten tijdens de afgelopen twee jaar volgens regelgevingsdomein en per gewest.....	18
Tabel 7	Gebruik van de vier vereenvoudigingen volgens ondernemingsgrootte	23
Tabel 8	Waardering van de vier vereenvoudigingen	24
Tabel 9	Waardering van de vier vereenvoudigingen volgens ondernemingsgrootte.....	25
Tabel 10	Totale kosten van de administratieve verplichtingen voor de zelfstandigen in 2016	28
Tabel 11	Verdeling van de totale kosten per sector en per type kosten	29
Tabel 12	Verdeling van de totale kosten volgens regelgevingsdomein	29
Tabel 13	Gemiddelde interne kosten volgens activiteitensector en regelgevingsdomein	32
Tabel 14	Gemiddelde externe kosten volgens activiteitensector en regelgevingsdomein.....	32
Tabel 15	Mening van de zelfstandigen over de evolutie van de administratieve lasten tijdens de afgelopen twee jaar volgens regelgevingsdomein en gewest.....	33
Tabel 16	Gebruik van de vier vereenvoudigingen door de zelfstandigen volgens activiteitensector	37
Tabel 17	Waardering van de vier vereenvoudigingen	37
Tabel 18	Antwoordpercentage van de ondernemingen en zelfstandigen - Vergelijking	41
Tabel 19	Populatie van de ondernemingen en zelfstandigen - Vergelijking	41
Tabel 20	Totale kosten van de administratieve verplichtingen - Vergelijking	42
Tabel 21	Verdeling van de totale kosten van de administratieve lasten volgens ondernemingsgrootte - Vergelijking	42
Tabel 22	Verdeling van de totale kosten van de administratieve lasten volgens regelgevingsdomein - Vergelijking	43
Tabel 23	Kwaliteit van de regelgeving per regelgevingsdomein - Vergelijking.....	46
Tabel 24	Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein - Vergelijking	47
Tabel 25	Totale kosten van de administratieve verplichtingen - Vergelijking	48
Tabel 26	Kwaliteit van de regelgeving per regelgevingsdomein - Vergelijking.....	51
Tabel 27	Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein - Vergelijking	52
Tabel 28	Aantal ondernemingen in België in december 2016	58
Tabel 29	Aantal zelfstandigen in België in december 2016	59
Tabel 30	Schatting van de totale kosten en het betrouwbaarheidsinterval per klasse - 2016	59

Tabel 31	Gevoeligheidsanalyse: Gemiddelde totale kosten in 2016 geëxtrapoleerd naar de populatie van 2014.....	60
----------	---	----

Lijst van figuren

Figuur 1	Verdeling van de interne en externe kosten volgens regelgevingsdomein.....	13
Figuur 2	Verdeling van de totale kosten volgens regelgevingsdomein en ondernemingsgrootte.....	14
Figuur 3	Gemiddelde totale kosten per werknemer volgens ondernemingsgrootte.....	14
Figuur 4	Gemiddelde totale kosten in % van de omzet volgens ondernemingsgrootte en regelgevingsdomein	15
Figuur 5	Gemiddelde totale kosten per werknemer, per gewest en per regelgevingsdomein	15
Figuur 6	Gemiddelde interne kosten per werknemer volgens regelgevingsdomein en ondernemingsgrootte.....	16
Figuur 7	Mening van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve kosten tijdens de afgelopen twee jaar volgens regelgevingsdomein	18
Figuur 8	Kwaliteit van de regelgeving naargelang het regelgevingsdomein.....	20
Figuur 9	Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein.....	22
Figuur 10	Verdeling van de interne en externe kosten volgens regelgevingsdomein.....	29
Figuur 11	Verdeling van de totale kosten volgens regelgevingsdomein en activiteitensector	30
Figuur 12	Gemiddelde totale kosten in % van de omzet volgens regelgevingsdomein en activiteitensector	30
Figuur 13	Gemiddelde totale kosten volgens regelgevingsdomein en gewest.....	31
Figuur 14	Mening van de zelfstandigen over de evolutie van de administratieve kosten tijdens de afgelopen twee jaar volgens regelgevingsdomein	33
Figuur 15	Kwaliteit van de regelgeving naargelang het regelgevingsdomein.....	34
Figuur 16	Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein.....	36
Figuur 17	Raming van de kosten van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen met bijhorend betrouwbaarheidsinterval - Vergelijking.....	42
Figuur 18	Gemiddelde kosten per werknemer volgens ondernemingsgrootte en regelgevingsdomein - Vergelijking	43
Figuur 19	Gemiddelde kosten per werknemer, per gewest en per regelgevingsdomein - Vergelijking ...	44
Figuur 20	Kostenraming van de administratieve lasten voor de zelfstandigen en betrouwbaarheidsinterval van de resultaten - Vergelijking.....	48
Figuur 21	Gemiddelde kosten in % van de omzet volgens sector en regelgevingsdomein - Vergelijking ..	49
Figuur 22	Gemiddelde kosten voor de zelfstandigen en gemiddelde kosten per werknemer in de kleine ondernemingen - Vergelijking	50
Figuur 23	Gemiddelde kosten per gewest en per regelgevingsdomein - Vergelijking.....	50

Synthese

Op vraag van de ministerraad en in samenwerking met de Dienst voor Administratieve Vereenvoudiging (DAV) voert het Federaal Planbureau om de twee jaar een raming uit van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen en de zelfstandigen in België. Die raming is gebaseerd op een enquête bij een representatieve steekproef van ondernemingen en zelfstandigen. Deze negende enquête volgt dezelfde methodologie als de vorige acht enquêtes die peilden naar de administratieve lasten voor de jaren 2000 tot 2014. Naast het kwantitatieve deel bevat de enquête ook een belangrijk kwalitatief luik waarin de mening van de ondernemingen en zelfstandigen over de problematiek van de administratieve lasten aan bod komt. Deze Planning Paper toont de resultaten die betrekking hebben op de administratieve lasten voor het jaar 2016 en heeft als doel de kwantitatieve en kwalitatieve trends te beschrijven, zonder de oorzaken ervan na te gaan. Dit rapport geeft dus geen enkele verklaring van de perceptie van de administratieve lasten bij de ondernemingen en de zelfstandigen.

De totale kosten van de administratieve lasten van de ondernemingen en zelfstandigen worden in 2016 op 6,79 miljard euro geraamd. Dat is een stijging met 2,3 % ten opzichte van de totale geraamde kosten van de administratieve lasten in 2014. Die evolutie vloeit voort uit een uiteenlopende beweging: de totale kosten stijgen voor de ondernemingen en dalen voor de zelfstandigen, en dit voor de vierde opeenvolgende enquête. Sinds de eerste enquête die betrekking had op het jaar 2000 en de totale kosten van de administratieve lasten raamde op 8,57 miljard euro, zijn die kosten met 21 % gedaald.

Uitgedrukt in procent van het bbp daalde het totale relatieve gewicht van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen en de zelfstandigen lichtjes, zoals tijdens de twee vorige enquêtes: 1,60 % in 2016, 1,66 % in 2014 en 1,70 % in 2012. In zestien jaar is het relatieve gewicht van de administratieve lasten met meer dan de helft gedaald van 3,48 % van het bbp in 2000 tot 1,60 % van het bbp in 2016.

De toename van de kosten van de administratieve lasten in absolute waarde tussen 2014 en 2016 is toe te schrijven aan de stijging van de kosten van de administratieve lasten voor de kleine ondernemingen en, in mindere mate, die voor de middelgrote ondernemingen. De kosten van de administratieve lasten voor de grote ondernemingen zijn daarentegen met 15 % gedaald tussen 2014 en 2016. In 2016 komt het grootste deel van de kosten van de administratieve lasten, net als bij de vorige enquêtes, voor rekening van de kleine ondernemingen die ook de grootste groep vormen in de ondernemingspopulatie.

Wat het regelgevingsdomein betreft, levert de fiscale regelgeving de grootste bijdrage tot de stijging van de kosten van de administratieve lasten van de ondernemingen tussen 2014 en 2016, op ruime afstand gevolgd door de milieuregelgeving. De administratieve lasten voor de tewerkstellingsregelgeving dalen daarentegen over de beschouwde periode. In 2016 genereert de fiscale regelgeving, net zoals het geval was in de vorige enquêtes, het grootste deel van de kosten van de administratieve lasten, gevolgd door de tewerkstellingsregelgeving en ver daarachter de milieuregelgeving. De toename van de kosten van de administratieve lasten van de ondernemingen tussen 2014 en 2016 is voor 67 % toe te schrijven aan de toename van de externe kosten en voor 33 % aan de toename van de interne kosten.

Voor de zelfstandigen dalen de kosten van de administratieve lasten gegenereerd door de twee domeinen – fiscaliteit en milieu – die hen aanbelangen, maar de administratieve lasten voor de milieuregelgeving dalen verhoudingsgewijs het sterkst. In 2016 is het grootste deel van de kosten van de administratieve lasten voor de zelfstandigen, net zoals bij de vorige enquêtes, afkomstig van de fiscale regelgeving en dat overwicht neemt toe met iedere enquête sinds 2008. De daling van de kosten van de administratieve lasten tussen 2014 en 2016 wordt verklaard door twee types van kosten – interne en externe kosten – die dalen, maar de interne kosten dalen verhoudingsgewijs meer dan de externe kosten.

De gemiddelde kosten voor de zelfstandigen blijven lager dan de gemiddelde kosten per werknemer in de kleine ondernemingen. Het verschil tussen die twee soorten kosten wordt, net zoals in 2014, groter in 2016 nadat het in 2012 licht afgenomen was. De gemiddelde kosten per werknemer in de kleine ondernemingen dalen tussen 2014 en 2016, maar verhoudingsgewijs minder dan bij de zelfstandigen.

In de negen enquêtes zijn de ondernemingen en de zelfstandigen meer tevreden over de kwaliteit van de contacten met de betrokken administratie dan over de kwaliteit van de regelgevingen op zich. In de negen enquêtes behalen dezelfde stellingen de beste scores bij de ondernemingen en de zelfstandigen. Die stellingen hebben betrekking op de bekendmaking van de regelgeving en de kwaliteit van de antwoorden door de bevoegde administratie (naleving van de antwoordtermijn en antwoorden die voldoen aan de behoeften). De voornaamste kritiek van zowel ondernemingen als zelfstandigen heeft betrekking op het vermogen van de regelgeving om zich aan te passen aan alle omstandigheden wat betreft de kwaliteit van de regelgeving en op het gemakkelijk kunnen achterhalen en contacteren van de bevoegde dienst wat betreft de kwaliteit van de contacten met de betrokken administratie.

De evolutie van de perceptie van de ondernemingen over de kwaliteit van de regelgeving verschilt volgens regelgevingsdomein. Wat het tewerkstellingsdomein betreft, stijgt het aandeel van de ondernemingen dat akkoord gaat met alle stellingen in de enquête van 2016, na een verslechtering voor een grote meerderheid van de stellingen tijdens de enquêtes 2012 en 2014. Wat fiscaliteit betreft, gaat de beoordeling erop vooruit voor de zeven stellingen tijdens de enquête van 2016 ten opzichte van de voorgaande enquête. Wat het milieudomein betreft, wordt de enquête van 2016 gekenmerkt door een verbetering van de resultaten voor slechts vier van de zeven stellingen en blijven de scores onder die van de enquête van 2012 voor alle stellingen. De tevredenheidsgraad van de zelfstandigen is in 2016 echter hoger dan in 2014 voor beide regelgevingsdomeinen, maar vooral voor fiscaliteit.

Aangaande de kwaliteit van de contacten met de administratie, vertonen de resultaten voor de ondernemingen in de enquête van 2016, in vergelijking met de voorgaande enquêtes, uiteenlopende evoluties volgens regelgevingsdomein. Voor de tewerkstelling verbeteren de resultaten in 2016 ten opzichte van 2012 en 2014. Wat fiscaliteit betreft, gaan de resultaten erop achteruit in 2016 ten opzichte van 2014 en 2012 voor een meerderheid van de stellingen. Voor het milieudomein dalen de percentages in 2016 ten opzichte van 2012 en 2014 voor alle stellingen. Omgekeerd verbetert de tevredenheidsgraad van de zelfstandigen in 2016 in het milieudomein. Die trend is echter minder eenduidig voor het fiscale domein waar de resultaten voor drie stellingen verder achteruitgaan in 2016 ten opzichte van de resultaten van de drie voorgaande enquêtes en verbeteren voor vier stellingen.

Wat de vier vereenvoudigingen betreft, zijn elektronische facturatie en eBox duidelijk de meest populaire initiatieven, maar ook E-procurement wordt door meer dan een derde van de ondervraagde ondernemingen gebruikt. Only Once wordt het minst gebruikt. Elektronische facturatie wordt het meest gewaardeerd door de ondernemingen met meer dan 90 % van de ondernemingen die het initiatief enigszins of veel waarderen. eBox neemt de tweede plaats in op het vlak van waardering. Only Once onderscheidt zich daarentegen van de andere initiatieven doordat meer dan de helft van de ondernemingen die er gebruik van maken het helemaal niet waarderen.

In lijn met de ondernemingen, maken de zelfstandigen het meest gebruik van de elektronische facturatie, hoewel dat percentage lager is dan bij de ondernemingen, en maken ze het minst gebruik van Only Once. De tweede positie wordt ingenomen door E-procurement en de elektronische attesten bij overheidsopdrachten wat betreft het gebruik door zelfstandigen. De waardering door de zelfstandigen die gebruikmaken van de vereenvoudigingen geeft hetzelfde beeld als bij de ondernemingen: de meest gebruikte toepassingen worden ook het meest gewaardeerd.

1. Inleiding: het ramen van de administratieve lasten, een lange geschiedenis

In 2001 heeft het Federaal Planbureau, op vraag van de ministerraad en in samenwerking met de Dienst voor Administratieve Vereenvoudiging (DAV), een eerste enquête gehouden om de kosten te ramen van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen en de zelfstandigen in België. Die enquête werd vervolgens om de twee jaar gerealiseerd als aanvulling op de informatie afkomstig van de andere instrumenten die de administratieve lasten meten en om de impact van het vereenvoudigingsproces te evalueren. Dit rapport toont de resultaten die betrekking hebben op de kosten van de administratieve lasten voor 2016.

De techniek voor het ramen van de kosten van de administratieve lasten is dezelfde als die in de vorige enquêtes die peilden naar de administratieve lasten voor het jaar 2000, 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2012 en 2014¹. Naast het kwantitatieve deel bevat de enquête ook een belangrijk kwalitatief luik waarin de mening van de ondernemingen en zelfstandigen over de problematiek van de administratieve lasten aan bod komt. Dit rapport presenteert de resultaten van de enquête die georganiseerd werd tussen 31 mei en 20 september 2017. Het heeft als doel de kwantitatieve en kwalitatieve trends te beschrijven, zonder de oorzaken ervan na te gaan. Dit rapport geeft dus geen enkele verklaring van de perceptie van de administratieve lasten bij de ondernemingen en de zelfstandigen.

Het eerste deel herhaalt in het kort welke methodologie wordt gebruikt om de omvang van de administratieve lasten te ramen en wat de beperkingen van die werkwijze zijn. Voor een gedetailleerdere beschrijving verwijzen wij naar Planning Paper 92 over de administratieve lasten in België voor het jaar 2000².

In het tweede deel gaan we dieper in op de resultaten van de enquête over de administratieve lasten van de ondernemingen voor het jaar 2016. Het eerste deel is gewijd aan de analyse van de totale kosten van de administratieve lasten die op de ondernemingen wegen en van de twee onderliggende componenten: de interne en de externe kosten. Verder geven de ondernemingen ook hun mening over de evolutie van de administratieve lasten gedurende de afgelopen twee jaar. In het tweede deel worden de kwaliteitsindicatoren van de regelgeving op zich geanalyseerd. Het volgende deel behandelt de kwaliteitsindicatoren van de contacten met de administratie die verantwoordelijk is voor de toepassing van de regelgeving. Het laatste deel toont de positie van de ondernemingen ten aanzien van enkele belangrijke vereenvoudigingsinitiatieven.

In het derde deel van dit rapport worden de resultaten van de enquête bij de zelfstandigen in België voorgesteld. Dat deel volgt dezelfde onderverdeling als het voorgaande deel.

Het vierde deel vergelijkt de resultaten van de negen enquêtes die door het Federaal Planbureau werden georganiseerd. Na een korte inleiding wordt in een eerste onderdeel de vergelijking gemaakt van de

---

¹ De voornaamste cijferresultaten zijn beschikbaar in de databank Administratieve lasten, die gedownload kan worden vanuit de rubriek Data van de website van het Federaal Planbureau (www.plan.be).

² Planning Paper 92 'De administratieve lasten in België voor het jaar 2000' kan gedownload worden vanuit de rubriek Publicaties van de website van het Federaal Planbureau (www.plan.be).

resultaten 2000 tot 2016 voor de ondernemingen en een tweede onderdeel richt zich op de vergelijking van die resultaten voor de zelfstandigen. In het laatste deel worden de conclusies van de analyse besproken.

2. Methodologie

2.1. Kader van de enquête

Op vraag van de ministerraad en in samenwerking met de Dienst voor Administratieve Vereenvoudiging (DAV) voert het Federaal Planbureau om de twee jaar een raming uit van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen en de zelfstandigen in België. Die raming is gebaseerd op een enquête bij een representatieve steekproef van ondernemingen en zelfstandigen. De eerste nationale enquête liep van 15 maart tot 1 juli 2001 en behandelde de administratieve lasten voor het jaar 2000. De tweede enquête, van 1 juni tot 31 augustus 2003, ging over de administratieve lasten voor het jaar 2002. De derde enquête, van 1 juni tot 31 augustus 2005, ging over de administratieve lasten voor het jaar 2004. De vierde enquête, van 1 juni tot 5 september 2007, ging over de administratieve lasten voor 2006. De vijfde enquête, van 1 juni tot 7 september 2009, ging over de administratieve lasten voor het jaar 2008. De zesde enquête, van 4 mei tot 6 september 2011, ging over de administratieve lasten voor het jaar 2010. De zevende enquête, van 31 mei tot 3 september 2013, ging over de administratieve lasten voor het jaar 2012. De achtste enquête, van 29 mei tot 3 september 2015, ging over de administratieve lasten voor het jaar 2014. De negende enquête, van 31 mei tot 20 september 2017, gaat over de administratieve lasten voor het jaar 2016. Voor alle enquêtes werd dezelfde methodologie aangewend.

Een eerste belangrijke bemerking is dat de verkregen resultaten enkel betrekking hebben op de ondernemingen en de zelfstandigen en geen enkele indicatie geven over de administratieve lasten van de burgers. Bovendien omvat de enquête bij de ondernemingen slechts drie categorieën van administratieve lasten, namelijk tewerkstelling, milieu en fiscaliteit. Voor de zelfstandigen³ zijn er slechts twee domeinen opgenomen: milieu en fiscaliteit. Die laatste vormen echter het leeuwendeel van de totale administratieve lasten die op ondernemingen en zelfstandigen wegen. Verder moet worden opgemerkt dat specifieke of eenmalige administratieve lasten, zoals bij de oprichting van een onderneming, hier niet in aanmerking worden genomen⁴. Ten slotte kan op basis van de enquête niet worden bepaald welke overheid aan de oorsprong ligt van de administratieve lasten (de federale overheid, de gewesten, de gemeenschappen...).

2.2. De beperkingen om ramingen te maken via een enquête

Een enquête bij een representatief aantal ondernemingen en zelfstandigen is de meest gebruikte methode om de totale kosten van de administratieve lasten te ramen. De resultaten van de enquête worden vervolgens geëxtrapoleerd over het geheel van de economie. Die werkwijze kent zowel voordelen als nadelen die worden samengevat in tabel 1.

---

³ Rekening houdend met het feit dat zelfstandigen in deze studie gedefinieerd worden als personen zonder werknemers, werd hun geen vragenlijst over tewerkstelling toegestuurd.

⁴ Bijlage 1 geeft toelichting bij de precieze inhoud van de administratieve lasten voor elk behandeld regelgevingsdomein.

Tabel 1 Voordelen en nadelen van een raming via een enquête

Voordelen	Nadelen
Wie echt geïnteresseerd is, zal informatie verstrekken. Men beschikt over voldoende antwoordtermijn om eventueel extra inlichtingen te kunnen inwinnen.	De verstrekte informatie is subjectief.
De statistische steekproefmethoden zijn goed gekend.	Het invullen van de vragenlijst is een bijkomende administratieve last.
De procedures kunnen worden gestandaardiseerd, wat de kosten van een terugkerende procedure vermindert.	Er kan een neiging zijn om de resultaten te overschatten omdat het voor de ondernemingen en zelfstandigen moeilijk is om een onderscheid te maken tussen administratieve lasten die opgelegd worden door de overheid en lasten die voortkomen uit het beheer van de onderneming.
De resultaten worden weergegeven met een betrouwbaarheidsinterval.	Marginale administratieve vereenvoudigingen worden niet snel gedetecteerd omdat ondernemingen en zelfstandigen hun mening slechts aanpassen wanneer er grote wijzigingen gebeuren.
Het gebruik van moderne communicatietechnieken is mogelijk. De kosten van dit soort enquêtes liggen beduidend lager dan van de meeste andere onderzoeksmethoden.	Er kunnen afwijkingen in de resultaten sluipen indien enkel die ondernemingen of zelfstandigen antwoorden die hun administratieve verplichtingen het efficiëntst vervullen of indien ondernemingen of zelfstandigen hun administratieve lasten overschatten om zo de druk op het proces van administratieve vereenvoudiging te vergroten.

Ter herinnering, de enquête omvat het geheel van administratieve lasten die op de ondernemingen en zelfstandigen wegen, ongeacht de instantie die verantwoordelijk is voor de administratieve verplichtingen (Europa, de federale overheid, gewesten, gemeenschappen, de provincie of gemeenten).

Het is voor de ondernemingen en zelfstandigen vaak moeilijk een onderscheid te maken tussen de administratieve lasten die voortkomen uit een wettelijke administratieve verplichting en de lasten die voortkomen uit het dagelijks beheer van een onderneming. Zo is een accurate boekhouding noodzakelijk voor goed bedrijfsbeheer, maar ook om te kunnen voldoen aan de fiscale verplichtingen. Het is dus mogelijk dat een onderneming de kosten voor het voeren van een boekhouding als een administratieve last beschouwt. Op dezelfde manier zou de afschaffing van alle administratieve lasten niet leiden tot het verdwijnen van alle administratieve uitgaven bij de ondernemingen en de zelfstandigen. Zij zullen immers, voor redenen van goed bestuur, bepaalde informatie over hun activiteiten moeten blijven bijwerken. De aldus geraamde kosten van de administratieve lasten omvatten dus een vast deel waaraan de onderneming in ieder geval moet voldoen, ook zonder regelgeving.

Gelet op de bovenvermelde beperkingen, is de raming van de omvang van de administratieve lasten geen exacte becijfering, maar moet die eerder geïnterpreteerd worden als een grootteorde. Zo kan men via die indicator te weten komen of de totale administratieve kosten dichterbij 2 % dan bij 5 % van het bbp liggen. Samengevat kunnen we dus stellen dat de verkregen resultaten, vooral die uit het kwantitatieve luik, met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd moeten worden.

2.3. Draagwijdte van de enquête

De enquête is opgesteld voor een populatie van ondernemingen en zelfstandigen die actief waren in België in de loop van het jaar 2016, zoals ze voorkomen in het gegevensbestand van de Algemene Directie Statistiek (de huidige Statbel)⁵.

⁵ Statbel heeft in 2008 haar methodologie voor de samenstelling van de populatie van ondernemingen en zelfstandigen gewijzigd, wat een discontinuïteit veroorzaakt ten opzichte van de populatie uit de voorgaande enquêtes.

De enquête behelst drie grote regelgevingsdomeinen: milieu, tewerkstelling en fiscaliteit.

Er werden dus drie soorten vragenlijsten voorbereid:

- een vragenlijst over de administratieve lasten inzake fiscaliteit;
- een vragenlijst over de administratieve lasten inzake milieu;
- een vragenlijst over de administratieve lasten inzake tewerkstelling.

De ondernemingen uit de steekproef hebben één van de drie vragenlijsten ontvangen. De zelfstandigen uit de steekproef ontvingen ofwel de vragenlijst over fiscaliteit, ofwel de vragenlijst over milieu, aangezien een zelfstandige in deze studie per definitie geen werknemers heeft⁶.

2.4. De vragenlijsten

Voor elk van de drie regelgevingsdomeinen omvat elke vragenlijst twee grote luiken: een kwantitatief luik op basis waarvan een monetaire schatting van de administratieve lasten kan worden gemaakt en een kwalitatief luik waarin de mening en de kennis van de ondernemingen en de zelfstandigen over de administratieve lasten aan bod komen. Een voorbeeld van een vragenlijst is weergegeven in bijlage 4.

Het kwantitatieve luik omvat een reeks vragen en op basis van de antwoorden op die vragen kunnen de totale kosten van de administratieve verplichtingen worden berekend. Die totale kosten bestaan uit de som van de interne en de externe kosten. De interne kosten zijn de uren die door het personeel of de zelfstandige besteed worden aan het vervullen van de formaliteiten. Die uren worden gevaloriseerd volgens de uurloonkosten zoals die uit de enquête naar voren komen. De externe kosten omvatten de externe uitgaven die nodig zijn om aan de administratieve verplichtingen te voldoen. De totale kosten in elke vragenlijst worden vervolgens opgeteld en geëxtrapoleerd over de totale populatie van zelfstandigen en ondernemingen⁷.

De kwalitatieve indicatoren zijn ingedeeld in twee categorieën: indicatoren voor de kwaliteit van de regelgeving op zich en indicatoren voor de kwaliteit van de contacten met de administraties die verantwoordelijk zijn voor de toepassing van de regelgeving. Voor beide categorieën is de vraagstelling dezelfde: de onderneming of de zelfstandige moet zijn mening geven over een aantal stellingen door één van de volgende mogelijkheden aan te kruisen: 'volkomen eens', 'min of meer eens', 'eerder niet akkoord', 'helemaal niet akkoord' of 'geen mening'.

Voor de kwaliteit van de regelgeving gaat het om de volgende stellingen:

- De regelgevingen worden u meegedeeld voordat ze zijn goedgekeurd;
- Ze zijn gemakkelijk te begrijpen;
- Hun doelstellingen zijn duidelijk;

---

⁶ Een onderneming of een zelfstandige kon slechts één vragenlijst ontvangen om zo de druk van de administratieve lasten voor het invullen van de enquête te beperken. De zelfstandigen in bijberoep worden dus niet in aanmerking genomen in deze studie.

⁷ De verschillende stappen worden toegelicht in bijlage 2.

- Ze zijn voldoende aangepast aan alle omstandigheden;
- Ze worden u tijdig genoeg meegedeeld opdat ze nageleefd kunnen worden;
- Ze vertonen een goede onderlinge samenhang;
- Ze gaan gepaard met adequate en duidelijke informatie.

Wat de kwaliteit van de contacten met de administraties betreft, gaat het om de volgende stellingen:

- Het is gemakkelijk te achterhalen tot welke dienst men zich moet wenden;
- De bevoegde diensten zijn gemakkelijk te contacteren;
- De administratie geeft nauwkeurige antwoorden;
- De administratieve beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd;
- De administratie antwoordt binnen een voorziene termijn;
- De antwoorden zijn steeds dezelfde, wie er ook gecontacteerd wordt;
- De verkregen antwoorden beantwoorden aan uw behoeften.

Een volgende vraag aan de ondernemingen en zelfstandigen betrof hun perceptie over de evolutie van de administratieve lasten gedurende de voorbije twee jaar (2015 en 2016). Ten slotte werd gepeild naar hun mening over de vereenvoudigingsinitiatieven door een keuze te maken tussen 'U maakt er gebruik van en waardeert ze: veel/enigszins/helemaal niet' en 'U maakt er geen gebruik van'. Er werden vier vereenvoudigingsinitiatieven ter beoordeling voorgelegd aan de ondernemingen en zelfstandigen: eBox, elektronische facturatie, E-procurement, elektronische attesten bij overheidsopdrachten en Only Once.

Er werd voorzien in twee antwoordmogelijkheden: een papieren versie terugsturen in de voorgefrankeerde enveloppe of elektronisch via een hiervoor ontwikkelde website. Ongeveer 47 % van de zelfstandigen en 74 % van de ondernemingen koos voor de elektronische weg.

2.5. De steekproef

Op basis van een steekproef die representatief is voor de populatie en die opgesteld werd door de Algemene Directie Statistiek⁸ hebben niet minder dan 2 931 ondernemingen via de post één van de drie vragenlijsten ontvangen en kregen 4 417 zelfstandigen de vragenlijst over milieu of fiscaliteit.

De steekproef van de ondernemingen werd onderverdeeld in drie grootteklassen (klein, middelgroot en groot) en in twee activiteitscategorïën (industrie en diensten). De steekproef bij de zelfstandigen werd onderverdeeld in vier activiteitscategorïën (landbouw, industrie, bouw en diensten).

Zonder rekening te houden met de stratificatie, werd een steekproef opgesteld die representatief is voor de populatie van ondernemingen en zelfstandigen in de drie Belgische gewesten (Vlaams, Waals en Brussels Hoofdstedelijk Gewest).

---

⁸ De huidige Statbel.

Het antwoordpercentage op de enquête ligt lager dan bij de vorige bevraging⁹: Het globale antwoordpercentage op de enquêtes is 17,3 % voor de ondernemingen en 10,3 % voor de zelfstandigen.

---

⁹ In tabel 18 worden de antwoordpercentages op de verschillende enquêtes weergegeven.

3. Resultaten van de enquête over de administratieve lasten bij de bedrijven

In dit deel worden de resultaten van de enquête voorgesteld die werd gehouden bij een representatieve steekproef van Belgische ondernemingen. Het betreft enerzijds een kwantitatief luik waarin de kosten van de administratieve lasten worden geraamd en anderzijds een kwalitatief luik waarin dieper wordt ingegaan op de perceptie van de kwaliteit van de regelgeving en van de kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie.

3.1. De kosten van de administratieve verplichtingen

3.1.1. Beschrijving

De kosten van de administratieve lasten bij de ondernemingen worden hier gedefinieerd als de kosten van de procedures en de verplichtingen die wegen op de ondernemingen en die ze ofwel zelf vervullen ofwel aan een externe dienst uitbesteden om de regelgevingen inzake fiscaliteit, milieu en tewerkstelling na te leven. Die administratieve kosten worden uitgedrukt in euro en omvatten dus zowel de tijd als de middelen die de onderneming of de externe diensten nodig hebben om de regelgeving te begrijpen, de inlichtingen te verzamelen, te verwerken, voor te stellen of te bewaren, alsook om de nodige formulieren in te vullen. Zo omvatten ze bijvoorbeeld de administratieve kosten voor de belastingaangifte, maar de betaling van de belastingen op zich mag niet gezien worden als administratieve lasten. De uitgaven voor de aankoop van materieel of installaties om aan de regelgeving te voldoen, worden ook niet beschouwd als administratieve kosten.

De totale kosten van de administratieve lasten zijn de interne en externe kosten samengeteld. De interne kosten zijn de uren die het personeel besteedt aan het vervullen van de administratieve formaliteiten. Die uren worden gevaloriseerd volgens de uurloonkosten zoals die uit de enquête naar voren komen¹⁰. De externe kosten omvatten de uitgaven voor een externe dienst die de nodige administratieve formaliteiten voor de onderneming in orde brengt.

De totale kosten, voor elke enquête berekend als de som van de interne en de externe kosten, worden samengeteld om tot het totaal aan kosten van de administratieve lasten te komen. Die totale kosten (dus de som van de drie regelgevingsdomeinen) worden ten slotte geëxtrapoleerd over de totale populatie van ondernemingen, rekening houdend met het aantal ondernemingen in elke klasse van de steekproef (zie bijlage 2 voor meer informatie over het relatieve belang van elke klasse).

De resultaten van de enquête worden ook voorgesteld volgens de grootte van de ondernemingen (klein, middelgroot en groot). Om die resultaten juist te interpreteren, moet er rekening worden gehouden met het relatieve belang van elke grootteklasse in de populatie. In de loop van het jaar 2016 hadden 172 196 ondernemingen 1 tot 9 werknemers, 32 290 ondernemingen tussen 10 en 249 werknemers en 1 381 grote ondernemingen meer dan 249 werknemers.

---

¹⁰ De berekening gebeurt dus op basis van de eigen uurloonkosten per onderneming.

3.1.2. Resultaten

a. De totale kosten

De administratieve lasten van de ondernemingen die voortvloeien uit de regelgevingen inzake tewerkstelling, fiscaliteit en milieu, worden in 2016 geraamd op 5,93 miljard euro, of 1,40 % van het bbp. Tabel 2 geeft de opdeling van dat bedrag in interne en externe kosten. Hieruit blijkt dat het aandeel van de interne kosten in de totale kosten iets minder hoog is dan dat van de externe kosten, respectievelijk 46 % en 54 %.

Tabel 2 Totale kosten van de administratieve verplichtingen voor de ondernemingen in 2016

Aantal ondernemingen	Soort kosten	Miljard euro	In % van het bbp
205 867	Totale kosten (betrouwbaarheidsinterval)	5,93 (4,2-7,7)	1,40 (1,0-1,8)
	Interne kosten	2,72	0,64
	Externe kosten	3,22	0,76

De cijfers tussen haakjes geven het 90%-betrouwbaarheidsinterval van de totale kosten voor de administratieve procedures. Dat betekent dat er 9 kansen op de 10 zijn dat de werkelijke waarde van de kosten zich binnen het gegeven interval bevindt.

Gelet op het groot aantal kleine ondernemingen in de populatie van Belgische ondernemingen¹¹, vormen de administratieve lasten voor die ondernemingen een belangrijk aandeel van de totale kosten: namelijk 61,2 % tegenover 30,4 % voor de middelgrote ondernemingen en 8,4 % voor de grote ondernemingen.

Uit tabel 3 blijkt dat het aandeel van de interne kosten kleiner is dan dat van de externe kosten voor kleine ondernemingen. Het omgekeerde is echter waarneembaar voor de middelgrote en grote ondernemingen.

Tabel 3 Verdeling van de totale kosten volgens ondernemingsgrootte en soort kosten
In miljard euro en in %

Grootte	Totale kosten (in miljard euro)	In % van de totale lasten	Soort kosten	In miljard euro
Klein	3,63	61,2	Interne kosten	1,47
			Externe kosten	2,16
Gemiddelde	1,81	30,4	Interne kosten	0,97
			Externe kosten	0,84
Groot	0,50	8,4	Interne kosten	0,28
			Externe kosten	0,22
Totaal	5,93	100,0	Interne kosten	2,72
			Externe kosten	3,22

Als we de totale kosten opsplitsen per regelgevingsdomein (tabel 4), zien we dat de bepalingen in verband met de fiscale regelgeving het leeuwendeel van de administratieve lasten vormen. Die vaststelling is toe te schrijven aan de belangrijke plaats die dit soort van lasten inneemt voor kleine en middelgrote ondernemingen, terwijl voor grote ondernemingen de regelgeving inzake tewerkstelling de meeste administratieve lasten met zich meebrengt.

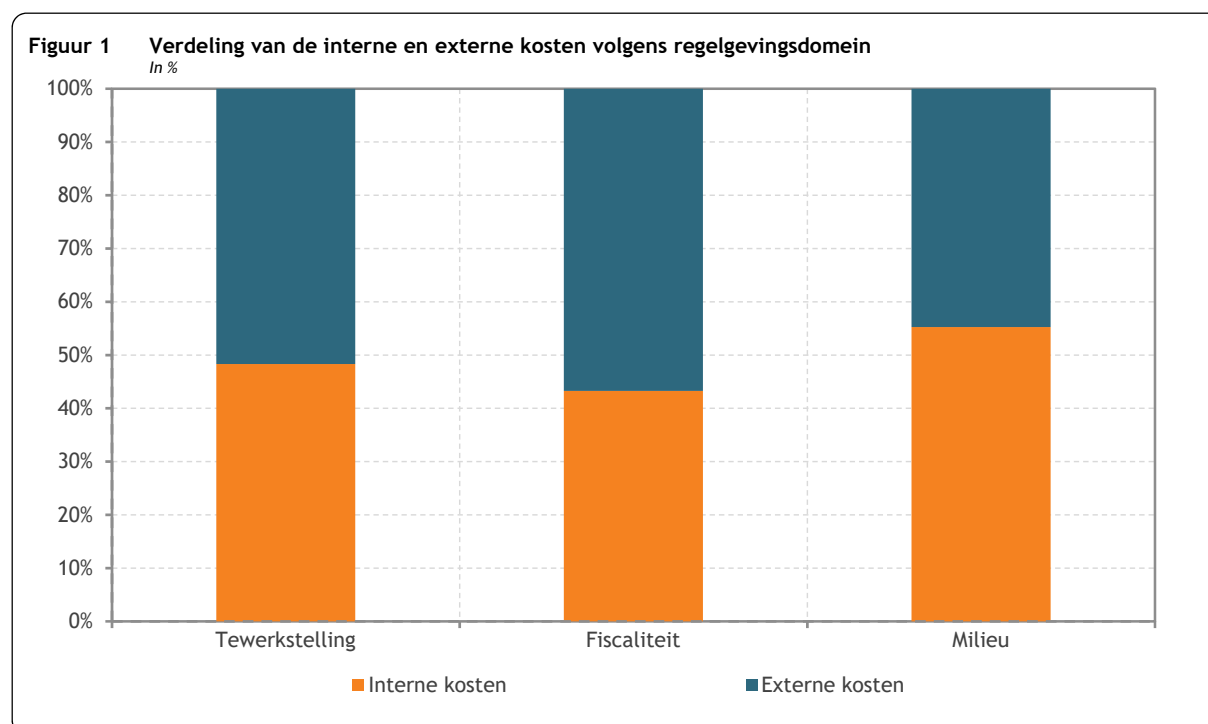
¹¹ 84 % van de Belgische ondernemingen zijn kleine ondernemingen, hier gedefinieerd als ondernemingen met 1 tot 9 werknemers.

Tabel 4 Verdeling van de totale kosten per regelgeving

Soort regelgeving	In %
Soort regelgeving	In % van de totale kosten
Tewerkstelling	33,8
Fiscaliteit	59,4
Milieu	6,8

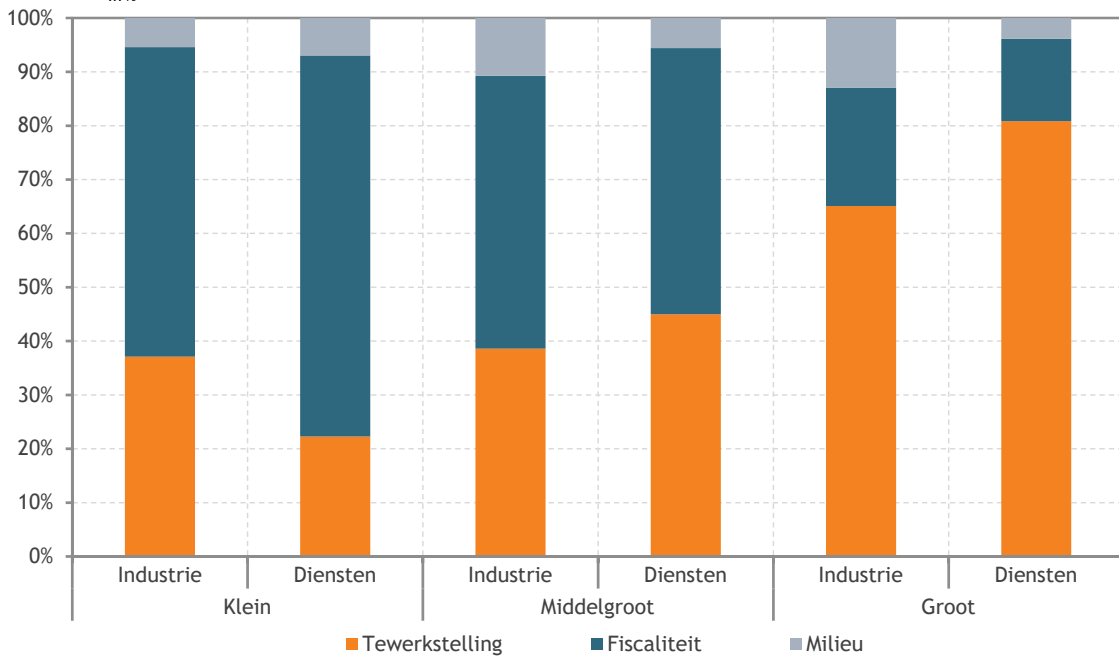
De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

Als we de totale kosten opsplitsen in interne en externe kosten per regelgevingsdomein (figuur 1), blijkt dat de interne kosten een kleiner aandeel hebben in de totale kosten dan de externe kosten in de regelgevingsdomeinen inzake tewerkstelling en fiscaliteit. Het omgekeerde wordt waargenomen in het milieudomein, waar het aandeel van de interne kosten 55,3 % van de totale kosten bedraagt.

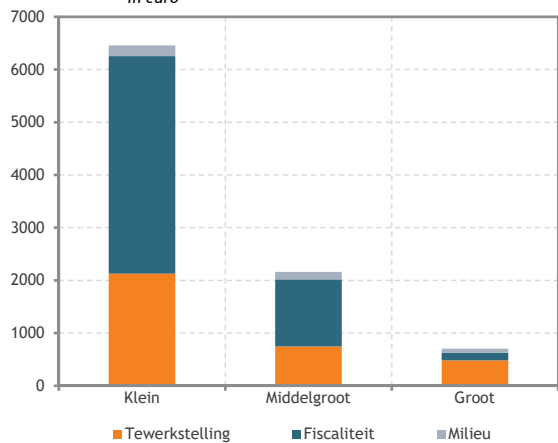
Figuur 2 toont het relatieve belang van elk regelgevingsdomein voor elke ondernemingsgrootte uit de steekproef. De fiscaliteit vormt het grootste onderdeel van de administratieve kosten voor de kleine en middelgrote ondernemingen, ongeacht de activiteitssector, terwijl tewerkstelling het grootste deel van de administratieve lasten voor haar rekening neemt in de grote ondernemingen, ongeacht de aard van de activiteiten maar in het bijzonder in de diensten. Dat komt natuurlijk doordat administratieve lasten inzake tewerkstelling afhankelijk zijn van het aantal werknemers en grote ondernemingen meer mensen tewerkstellen. De milieuregelgeving zorgt relatief gezien voor de minste administratieve lasten, ongeacht de ondernemingsklasse. De administratieve lasten inzake milieu wegen relatief meer door voor middelgrote en grote ondernemingen in de industrie.

Figuur 2 Verdeling van de totale kosten volgens regelgevingsdomein en ondernemingsgrootte
In %

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

Figuur 3 Gemiddelde totale kosten per werknemer volgens ondernemingsgrootte
In euro

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

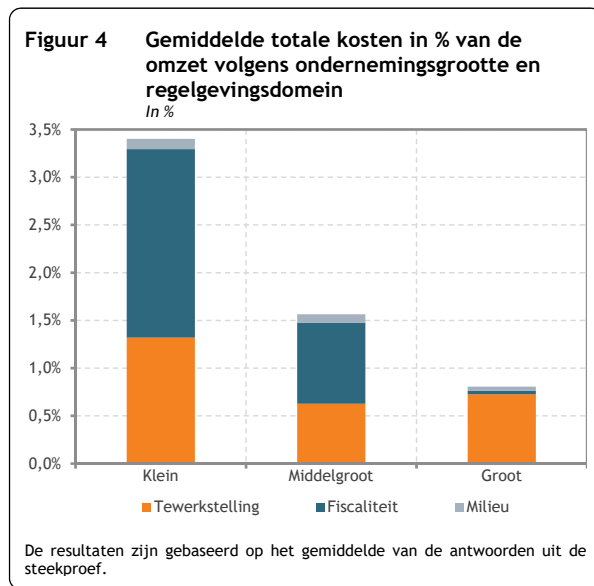
Wanneer de gemiddelde totale kosten per werknemer bekeken worden volgens ondernemingsgrootte en regelgeving, kunnen we uit figuur 3 duidelijk afleiden dat de administratieve lasten per werknemer het hoogst zijn voor kleine ondernemingen (<10 werknemers). Gelet op het feit dat een deel van de administratieve lasten geen verband houdt met het aantal werknemers en aangezien het aantal personen in dienst lager is voor de kleine ondernemingen dan voor de grote, lijkt het logisch dat de administratieve lasten per werknemer dalen met de grootte van de onderneming.

De fiscale regelgeving veroorzaakt de grootste administratieve lasten per werknemer, zowel bij de kleine als bij de middelgrote ondernemingen. Bij de grote ondernemingen, daarentegen, heeft de tewerkstellingsregelgeving het grootste aandeel in de totale kosten per werknemer.

Het feit dat de kleine ondernemingen in verhouding meer te maken krijgen met administratieve lasten wordt nog duidelijker als de administratieve kosten per werknemer berekend worden per gewerkt uur in plaats van per gepresteerd jaar¹². De kosten van de administratieve lasten, zoals ze in de enquête

¹² Het gaat om een schatting die gebaseerd is op 1 920 gepresteerde uren per jaar en per werknemer.

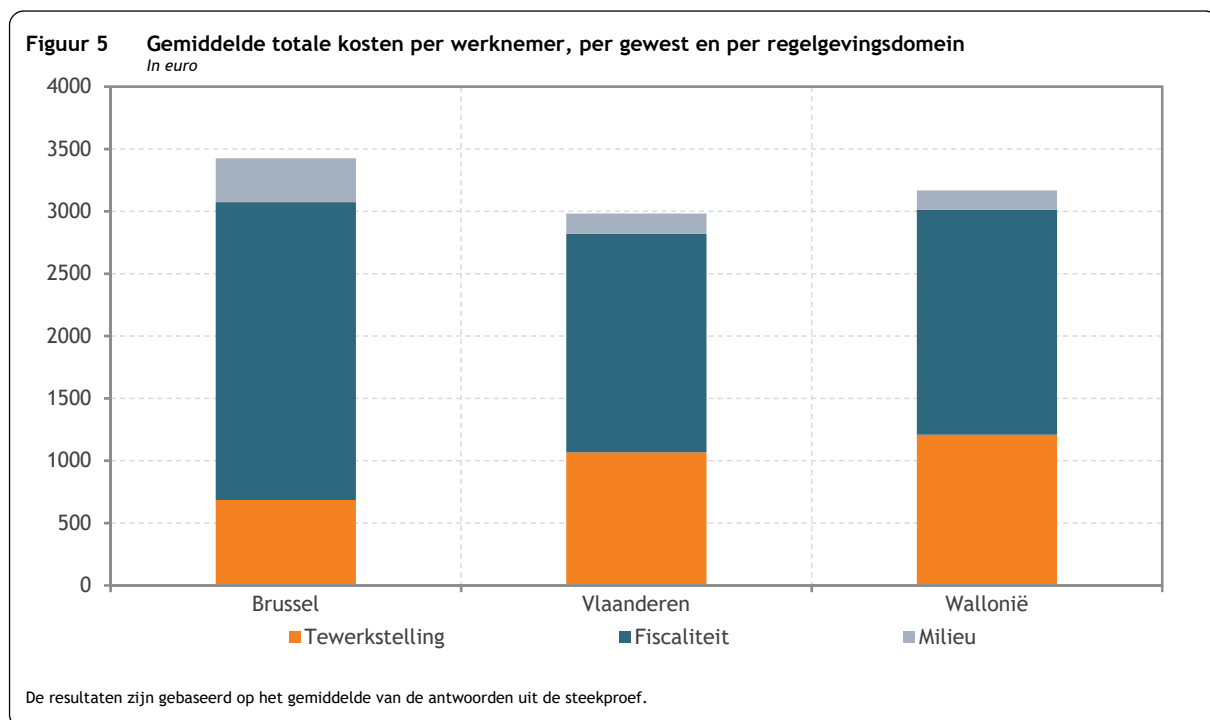
worden aangegeven, zorgen voor bijkomende uurloonkosten van 3,36 euro voor de kleine ondernemingen, van 1,13 euro voor de middelgrote ondernemingen en van 0,37 euro voor de grote ondernemingen.

De kleine ondernemingen hebben ook de hoogste administratieve lasten indien ze gemeten worden als percentage van de omzet (figuur 4). Ook hier is er een snelle daling van het relatieve gewicht van de administratieve lasten met de ondernemingsgrootte.

Uitgedrukt in percentage van de omzet, vormen de administratieve lasten inzake tewerkstelling het grootste aandeel in de totale administratieve kosten van de grote ondernemingen, terwijl dit de fiscale regelgeving is voor de kleine en middelgrote ondernemingen.

De antwoorden van de ondernemingen kunnen ook per gewest opgedeeld worden, maar die resultaten moeten met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden¹³.

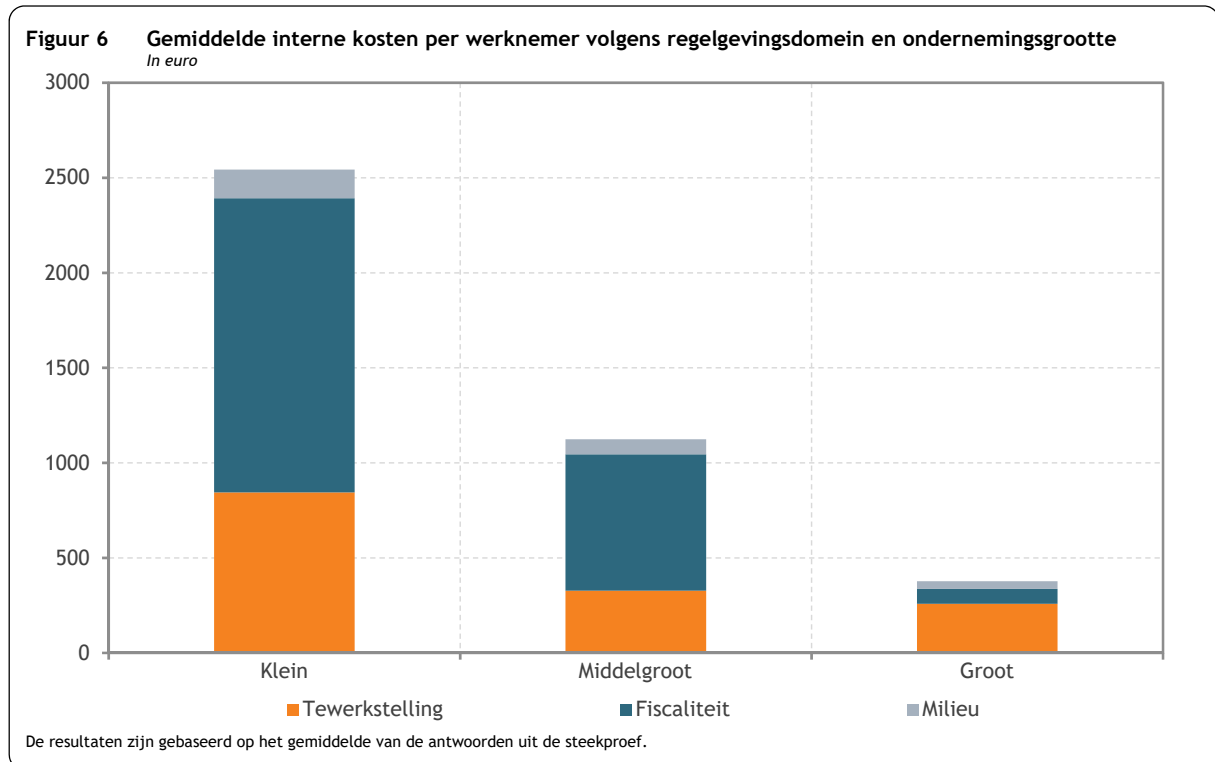

Figuur 5 geeft de verdeling van de gemiddelde totale kosten per werknemer volgens de drie gewesten en per regelgevingsdomein. Daaruit blijkt dat de Brusselse ondernemingen menen de hoogste

¹³ De opsplitsing van de ondernemingen per gewest gebeurde op basis van de vestigingsplaats van de maatschappelijke zetel. De meeste administratieve lasten worden immers ervaren waar de maatschappelijke zetel gevestigd is. Het aantal antwoorden per vragenlijst is bijzonder laag voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

gemiddelde kosten per werknemer te hebben. Voor de Vlaamse ondernemingen zouden de gemiddelde kosten per werknemer het laagst zijn. In de drie gewesten zorgt de fiscale regelgeving voor het grootste deel van de gemiddelde kosten per werknemer. De administratieve bepalingen inzake milieu zorgen voor het kleinste aandeel in de totale kosten per werknemer. De Brusselse ondernemingen onderscheiden zich van de ondernemingen uit de twee andere gewesten door een kleiner aandeel van de gemiddelde kosten per werknemer als gevolg van de tewerkstellingsregelgeving (20 % tegenover 36 % in Vlaanderen en 38 % in Wallonië).

b. De interne kosten

De interne kosten betreffen de loonkosten van het aantal uren die binnen de onderneming worden besteed aan het nakomen van de administratieve verplichtingen. Figuur 6 toont de gemiddelde interne kosten in euro per werknemer voor de verschillende regelgevingsdomeinen en per ondernemingsgrootte. De interne kosten per werknemer zijn duidelijk veel hoger voor de kleine ondernemingen dan voor de overige ondernemingen. Een deel van de administratieve lasten staat immers niet in verhouding tot het aantal werknemers, noch tot de activiteitsgraad, gemeten aan de hand van de omzet.

De fiscale regelgeving zorgt voor het grootste deel van de interne kosten per werknemer bij de kleine en middelgrote ondernemingen. Voor de grote ondernemingen is dat de tewerkstellingsregelgeving.

c. De externe kosten

De externe kosten geven een raming van de jaarlijkse uitgaven die een onderneming besteedt aan de aankoop van externe diensten om haar administratieve verplichtingen na te komen. In tabel 5 worden de externe kosten voor de verschillende grootteklassen van ondernemingen weergegeven in absolute waarde en als percentage van de omzet. In absolute waarde hebben de grote ondernemingen veruit de hoogste externe kosten, maar als de kosten gemeten worden als percentage van de omzet, m.a.w. in relatieve waarde, wegen ze zwaarder op de kleine ondernemingen.

Tabel 5 Gemiddelde externe kosten volgens ondernemingsgrootte
In absolute waarde en als percentage van de omzet

	Klein	Middelgroot	Groot
Externe kosten in euro	13 145	26 967	191 031
Externe kosten als % van de omzet	2,08 %	0,71 %	0,23 %
- Tewerkstelling	0,85 %	0,31 %	0,19 %
- Fiscaliteit	1,20 %	0,36 %	0,02 %
- Milieu	0,03 %	0,04 %	0,02 %

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

Er kan ook een opsplitsing gemaakt worden van de externe kosten als percentage van de omzet per regelgevingsdomein. Voor de kleine en middelgrote ondernemingen genereert de fiscale regelgeving de grootste externe kosten als percentage van de omzet, voor de grote ondernemingen is dat de tewerkstellingsregelgeving.

d. Evolutie van de totale kosten van de administratieve lasten

In de enquête werd de ondernemingen ook naar hun mening gevraagd over de evolutie van de totale administratieve lasten gedurende de afgelopen twee jaar (2015 en 2016). De resultaten worden voorgesteld in figuur 7.

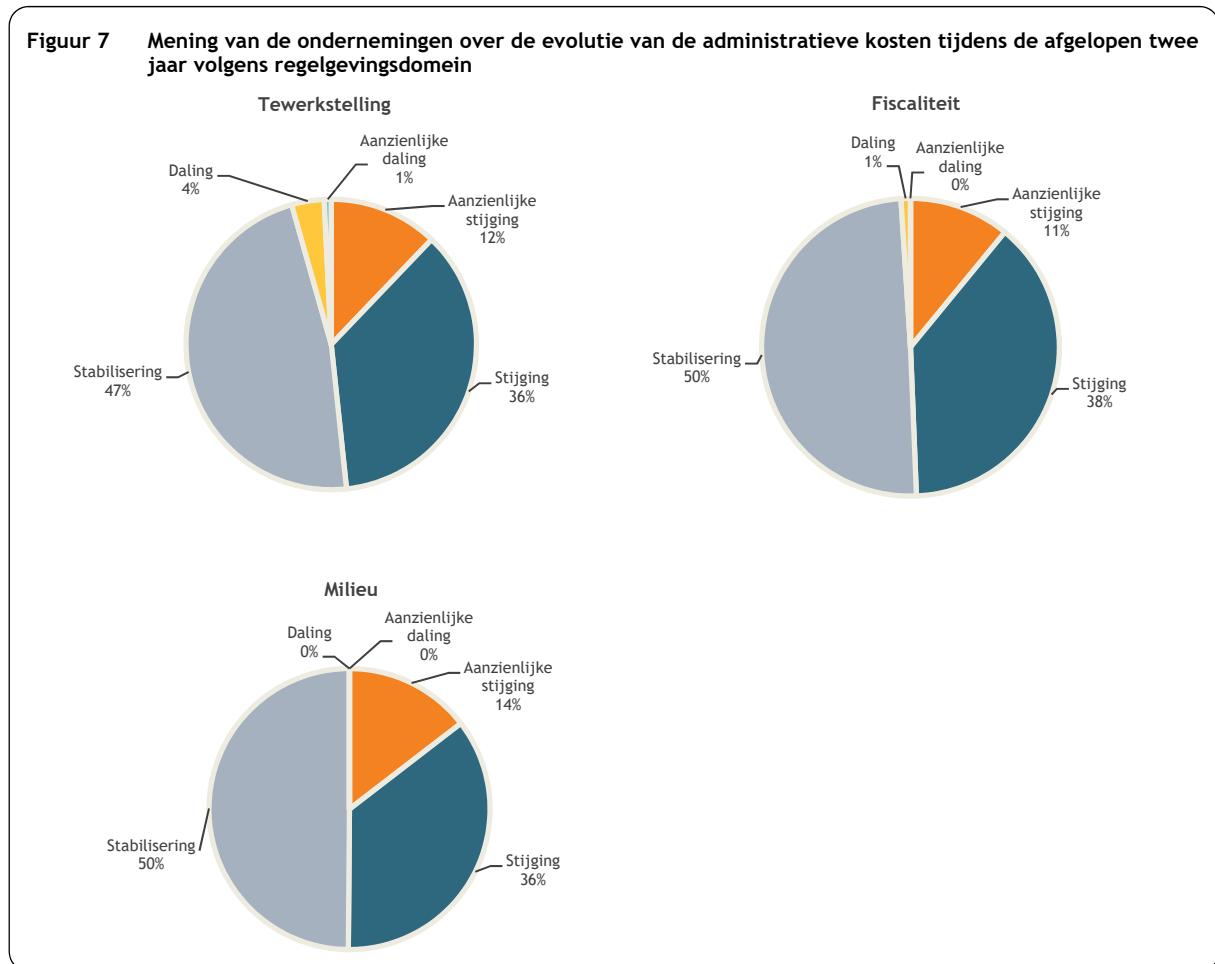
Onafhankelijk van de grootte, zijn heel weinig ondernemingen uit de steekproef van mening dat de administratieve kosten (aanzienlijk) gedaald zijn tijdens de voorbije twee jaar. Indien geen rekening gehouden wordt met de antwoordmogelijkheid 'geen mening', blijkt dat het percentage dat meent dat er een (aanzienlijke) daling is van de administratieve lasten 5 % bedraagt voor de regelgeving inzake tewerkstelling en 1 % voor de regelgeving inzake fiscaliteit. Geen enkele onderneming meent daarentegen dat de administratieve lasten inzake milieu gedaald zijn tijdens de voorbije twee jaar.

Van de ondernemingen die de enquête beantwoord hebben, vindt 50 % dat de lasten ten gevolge van fiscale en milieuregelgeving gestabiliseerd zijn gedurende de laatste twee jaar, tegenover 47 % en 46 % voor de lasten ten gevolge van de regelgeving tewerkstelling.

Iets minder dan de helft van de ondernemingen is de mening toegedaan dat de administratieve lasten inzake tewerkstelling (48 %) en fiscaliteit (49 %) sterk tot zeer sterk gestegen zijn in de afgelopen twee jaar. Voor de regelgeving inzake milieu is dat 50 %.

Die resultaten voor de administratieve lasten inzake tewerkstelling verschillen niet significant volgens ondernemingsgrootte. Wat fiscaliteit betreft, is het aandeel van de kleine ondernemingen dat van

mening is dat de lasten sterk zijn gestegen (53 %) groter dan het aandeel van de middelgrote (48 %) en de grote ondernemingen (47 %), terwijl voor de regelgeving inzake milieu het aandeel van de grote ondernemingen die van mening zijn dat de lasten (sterk) zijn gestegen (54 %) groter is dan het aandeel van de middelgrote ondernemingen (50 %) dat op zijn beurt groter is dan dat van de kleine ondernemingen (47 %).

Tabel 6 toont de mening van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve lasten in de drie gewesten: het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, het Vlaams Gewest en het Waals Gewest.

Tabel 6 Mening van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve kosten tijdens de afgelopen twee jaar volgens regelgevingsdomein en per gewest

	Tewerkstelling			Fiscaliteit			Milieu		
	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	Brussel	Vlaanderen	Wallonië
Aanzienlijk gestegen	4 %	10 %	18 %	14 %	9 %	15 %	17 %	11 %	22 %
Gestegen	36 %	35 %	38 %	34 %	38 %	39 %	26 %	34 %	42 %
Ongewijzigd	56 %	50 %	39 %	52 %	51 %	44 %	57 %	55 %	36 %
Gedaald	4 %	4 %	2 %	0 %	1 %	1 %	0 %	0 %	0 %
Aanzienlijk gedaald	0 %	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

Opmerking: bij de berekening van deze percentages werd geen rekening gehouden met de antwoordmogelijkheid 'geen mening'.

Ongeacht het beschouwde regelgevingsdomein zijn er systematisch minder Waalse ondernemingen die van mening zijn dat de administratieve lasten stabiel zijn gebleven de voorbije twee jaar en systematisch

meer Brusselse ondernemingen. Het percentage van ondernemingen dat van mening is dat de administratieve lasten (sterk) zijn gestegen over de beschouwde periode is systematisch hoger in het Waals Gewest. In het milieudomein is dat percentage het hoogst: 64 % van de Waalse ondernemingen is de mening toegedaan dat de lasten (sterk) zijn gestegen, tegenover 45 % in Vlaanderen en 43 % in Brussel.

3.2. De kwaliteit van de regelgeving

3.2.1. Beschrijving

De kwantitatieve evaluatie van de administratieve lasten is slechts één van de aspecten van het proces van administratieve vereenvoudiging. In dit onderzoek is het ook belangrijk de mening van de ondernemingen te kennen over de kwaliteit van de regelgeving op zich en over de kwaliteit van de contacten met de administratie die met de toepassing ervan belast is.

Daartoe werden in de enquête een aantal uitspraken over de kwaliteit van de regelgevingen inzake tewerkstelling, fiscaliteit en milieu voorgelegd aan de ondernemingen. De ondernemingen konden aanduiden of zij het 'volkomen eens', 'min of meer eens', 'eerder niet eens' of 'volkomen oneens' waren met de stelling. 'Geen mening' was ook een antwoordmogelijkheid.

Ter herinnering vermelden we hier de stellingen met betrekking tot de kwaliteit van de regelgeving:

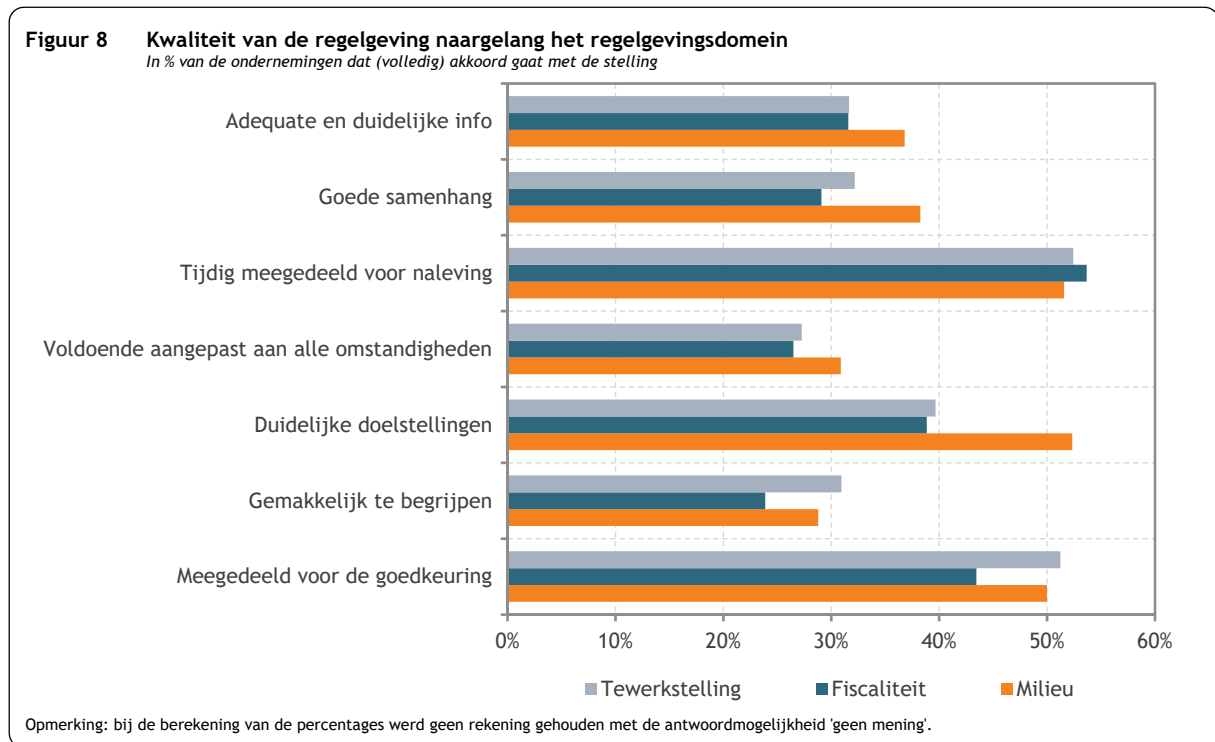
- De regelgevingen worden u meegedeeld voordat ze zijn goedgekeurd;
- Ze zijn gemakkelijk te begrijpen;
- Hun doelstellingen zijn duidelijk;
- Ze zijn voldoende aangepast aan alle omstandigheden;
- Ze worden u tijdig genoeg meegedeeld opdat ze nageleefd kunnen worden;
- Ze vertonen een goede onderlinge samenhang;
- Ze gaan gepaard met adequate en duidelijke informatie.

3.2.2. Resultaten

Figuur 8 geeft een samenvatting van de resultaten. Meer dan de helft van de ondernemingen die heeft geantwoord, gaat akkoord met de volgende stelling in de drie onderzochte regelgevingsdomeinen: 'de regelgevingen worden u tijdig genoeg meegedeeld opdat ze nageleefd kunnen worden'. Meer dan de helft van de ondernemingen gaat ook akkoord met de stelling 'De regelgevingen worden u meegedeeld voordat ze zijn goedgekeurd' in de domeinen van tewerkstelling en milieu. Voor de fiscale regelgeving gaat daarentegen slechts 43 % van de ondernemingen akkoord met die stelling. In het milieudomein gaat meer dan de helft van de ondernemingen akkoord met de stelling over de duidelijkheid van de doelstellingen van de regelgevingen. Samengevat gaan de ondernemingen het meest akkoord met de stellingen die betrekking hebben op de openbaarheid die aan de regelgevingen wordt gegeven.

De ondernemingen blijken het minst gewonnen voor de uitspraak dat de regelgeving voldoende zijn aangepast aan alle situaties, en dit vooral in het domein van de tewerkstelling en met de stelling dat de regelgeving gemakkelijk te begrijpen zijn in het fiscale en milieudomein.

De kwaliteit van de fiscale regelgeving scoort het slechtst voor alle stellingen. Daartegenover staat dat de milieuregelgeving het hoogst scoort voor vier stellingen en de tewerkstellingsregelgeving voor drie stellingen.

In het tewerkstellingsdomein zijn de scores die aan de stellingen worden gegeven systematisch lager voor de kleine ondernemingen terwijl ze voor drie stellingen het hoogst zijn voor de middelgrote ondernemingen en voor vier stellingen voor de grote ondernemingen. In het fiscale domein liggen de scores grotendeels het laagst voor de kleine ondernemingen (vijf op de zeven stellingen) en het hoogst voor de middelgrote ondernemingen (zes op de zeven stellingen). In het milieudomein verschillen de meningen over de kwaliteit van de regelgeving nauwelijks naargelang de grootte van de onderneming. Er treedt slechts een significant verschil op. Kleine ondernemingen gaan minder vaak akkoord (39 %) met de stelling dat de milieuregelgeving wordt meegedeeld vóór goedkeuring dan middelgrote of grote ondernemingen (respectievelijk 53 % en 56 %).

Ongeacht het beschouwde regelgevingsdomein is het percentage van de ondernemingen dat akkoord gaat met de stellingen het hoogst in het Vlaams Gewest voor vijf van de zeven voorgestelde stellingen en het laagst in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor vijf stellingen in het fiscale en milieudomein en voor vier stellingen in het domein van tewerkstelling. In de drie gewesten blijken de ondernemingen algemeen genomen het meest akkoord te gaan met de stellingen over de openbaarheid van regelgevingen in de drie onderzochte domeinen. De stellingen waarmee de ondernemingen het minst akkoord gaan, zijn verschillend tussen de gewesten onderling naargelang van het beschouwde regelgevingsdomein. Voor tewerkstelling kennen de Vlaamse ondernemingen de laagste scores toe aan

de stellingen dat de regelgevingen gepaard gaan met adequate en duidelijke informatie en dat ze zijn aangepast aan alle omstandigheden (beide stellingen scoren 32 %), terwijl dat in Wallonië de stellingen zijn dat de regelgevingen zijn aangepast aan alle omstandigheden (21 %) en gemakkelijk te begrijpen zijn (26 %); in Brussel worden de laagste scores toegekend aan de stellingen dat de regelgevingen gemakkelijk te begrijpen zijn (11 %) en duidelijke doelstellingen hebben (13 %). In het fiscale domein heeft de belangrijkste kritiek van de Vlaamse ondernemingen betrekking op de verstaanbaarheid van de regelgevingen (23 %) en op het feit dat ze zijn aangepast aan alle omstandigheden (27 %); de Waalse ondernemingen uiten de grootste kritiek op het feit dat de regelgevingen zijn aangepast aan alle omstandigheden (25 %) en op de samenhang van de regelgevingen (28 %) en de belangrijkste kritiek van de Brusselse ondernemingen heeft betrekking op de verstaanbaarheid (9 %) en de samenhang van de regelgevingen (13 %). In het milieudomein gaan de Vlaamse en Waalse ondernemingen het minst akkoord met de stelling over de verstaanbaarheid van de regelgevingen (respectievelijk 29 % en 28 %) en het feit dat ze kunnen worden aangepast aan alle omstandigheden (respectievelijk 33 % en 28 %); de Brusselse ondernemingen gaan het minst akkoord met de stelling over de samenhang van de regelgevingen en het feit dat ze gepaard gaan met adequate en duidelijke informatie (beide stellingen scoren 18 %).

3.3. De kwaliteit van de administratie

3.3.1. Beschrijving

In het kader van het kwalitatieve luik in de enquête, werd de mening van de ondernemingen gevraagd over de kwaliteit van hun contacten met de administraties die belast zijn met de regelgevingen inzake tewerkstelling, fiscaliteit en milieu. Op basis hiervan werden ook hier een aantal stellingen geformuleerd. De ondernemingen konden het volgende aankruisen: 'volkomen eens', 'min of meer eens', 'eerder niet akkoord' of 'volkomen oneens'. Ze konden ook de mogelijkheid 'geen mening' aankruisen.

Ter herinnering, de volgende stellingen werden daaromtrent geformuleerd:

- Het is gemakkelijk te achterhalen tot welke dienst men zich moet wenden;
- De bevoegde diensten zijn gemakkelijk te contacteren;
- De administratie geeft nauwkeurige antwoorden;
- De administratieve beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd;
- De administratie antwoordt binnen een voorziene termijn;
- De antwoorden zijn steeds dezelfde, wie er ook gecontacteerd wordt;
- De verkregen antwoorden beantwoorden aan uw behoeften.

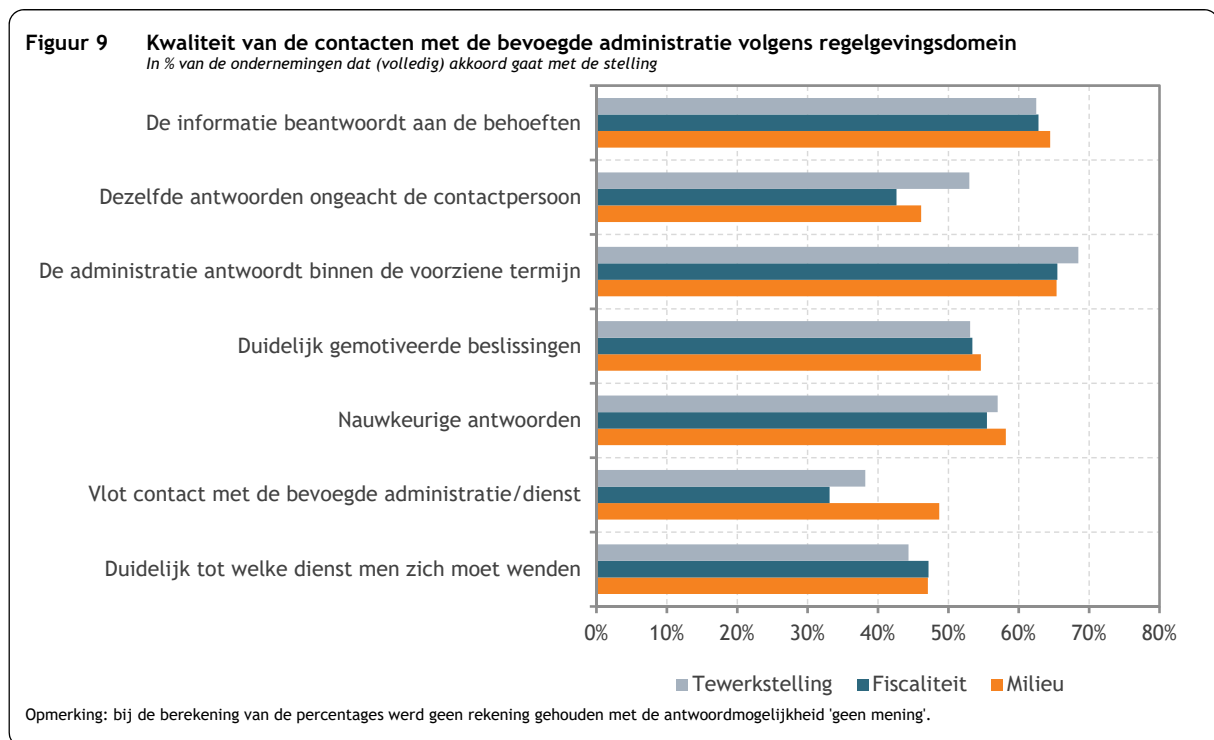
3.3.2. Resultaten

Ongeacht het beschouwde regelgevingsdomein, zijn de ondernemingen doorgaans duidelijk meer tevreden over de contacten met de administratie dan over de regelgeving zelf (figuur 9). In de

milieuregelgeving lijkt de kwaliteit van de contacten met de administratie het hoogst, aangezien voor dat domein vier van de zeven stellingen bevestigd worden door de ondernemingen. Daartegenover staat dat drie stellingen de laagste scores krijgen van de ondernemingen in de domeinen van tewerkstelling en fiscaliteit.

Volgens een meerderheid van de ondernemingen verstrekken de administraties de informatie binnen de voorziene termijn in de drie regelgevingsdomeinen (68 % voor tewerkstelling en 65 % voor milieu en fiscaliteit), en voldoet die informatie aan hun behoeften (64 % voor milieu en 63 % voor tewerkstelling en fiscaliteit).

De ondernemingen tonen zich echter kritischer, vooral voor de domeinen fiscaliteit en tewerkstelling, als het gaat om de mate waarin het contact met de bevoegde dienst vlot verloopt (respectievelijk 33 % en 38 %). Voor de domeinen tewerkstelling en milieu zijn de ondernemingen ook vrij kritisch voor de mate waarin het duidelijk is tot welke dienst men zich moet wenden (respectievelijk 44 % en 47 %); in het domein fiscaliteit en milieu heeft de kritiek betrekking op het identieke karakter van de antwoorden ongeacht de contactpersoon (respectievelijk 43 % en 46 %).

In de drie regelgevingsdomeinen liggen de percentages die worden opgetekend door de kleine ondernemingen algemeen genomen lager dan de percentages die worden opgetekend door de middelgrote en grote ondernemingen. Dat geldt voor alle stellingen in het domein fiscaliteit, voor zes stellingen in het domein tewerkstelling en voor vijf stellingen in het domein milieu. De hoogste scores worden daarentegen opgetekend door de grote ondernemingen voor vier stellingen in de domeinen fiscaliteit en milieu en door de middelgrote ondernemingen voor vijf stellingen in het domein tewerkstelling. De grote ondernemingen gaan in het bijzonder akkoord met de stellingen dat de administratie antwoordt binnen een voorziene termijn en dat de informatie beantwoordt aan hun behoeften in de domeinen fiscaliteit (79 % voor beide stellingen) en milieu (74 % voor beide stellingen).

Dezelfde hoge percentages worden door middelgrote ondernemingen opgetekend voor die stellingen, maar in het domein tewerkstelling (respectievelijk 76 % en 74 %).

Op regionaal niveau liggen de percentages het hoogst bij de Vlaamse ondernemingen voor de drie regelgevingsdomeinen (voor zes van de zes stellingen) en het laagst bij de Brusselse ondernemingen (voor alle stellingen in het domein tewerkstelling en voor zes stellingen in het fiscaal en milieudomein). In het tewerkstellingsdomein zijn de verschillen tussen de percentages in Vlaanderen en Wallonië, enerzijds, en Brussel, anderzijds, het meest uitgesproken; in het milieudomein zijn de verschillen tussen de gewesten minder uitgesproken, met uitzondering van de stelling dat de beslissingen duidelijk gemotiveerd zijn, die bijzonder slecht scoort in Brussel (20 %) in vergelijking met de andere twee gewesten (61 % in Vlaanderen en 50 % in Wallonië).

3.4. Waardering van de vereenvoudigingsinitiatieven

De ondernemingen werden tevens bevraagd over hun gebruik en waardering van vier vereenvoudigingsinitiatieven:

- eBox,
- Elektronische facturatie,
- E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten,
- Only Once.

Voor elk van die vier initiatieven werd gevraagd of de onderneming er al dan niet gebruik van maakt en, zo ja, hoe ze het initiatief waardeert. Daarbij kon de onderneming kiezen tussen de mogelijkheden 'veel', 'enigszins' en 'helemaal niet'.

Elektronische facturatie en eBox zijn duidelijk de meest populaire initiatieven, maar ook E-procurement wordt door meer dan een derde van de ondervraagde ondernemingen gebruikt. Only Once wordt het minst gebruikt. De rangschikking van het gebruik van de voorgestelde vereenvoudigingen is niet afhankelijk van de ondernemingsgrootte.

Tabel 7 Gebruik van de vier vereenvoudigingen volgens ondernemingsgrootte
In % van het aantal antwoorden

	Totaal	Klein	Gemiddelde	Groot
eBox	46,4	39,2	46,8	55,9
Elektronische facturatie	60,2	55,6	63,5	60,4
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	34,9	29,7	32,3	47,3
Only Once	14,9	12,7	14,2	19,4

Tabel 7 geeft blijk van een schaafeffect in het gebruik van de voorgestelde vereenvoudigingen. Met uitzondering van de elektronische facturatie doet de grootte van de onderneming het gebruik beduidend stijgen: grote ondernemingen maken er meer gebruik van dan de middelgrote ondernemingen, die dat op hun beurt weer meer doen dan de kleine ondernemingen.

Die hiërarchie op nationaal niveau geldt zowel in Vlaanderen als in Wallonië met gebruikspercentages die systematisch hoger liggen in het Waals Gewest. Hoewel de elektronische facturatie het meest gebruikt wordt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (66 % tegenover 70 % in Wallonië en 56 % in Vlaanderen), wordt dat initiatief gevolgd door E-procurement en de elektronische attesten (42 % tegenover 38 % in Wallonië en 33 % in Vlaanderen). Er is echter voorzichtigheid geboden bij het interpreteren van de resultaten voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gezien het beperkte aantal antwoorden.

De waardering door de ondernemingen die gebruikmaken van de vereenvoudigingsinitiatieven varieert volgens initiatief. De elektronische facturatie komt naar voren als het initiatief dat het meest wordt gewaardeerd door de ondernemingen met meer dan 90 % van de ondernemingen die het initiatief enigszins of veel waarderen. eBox neemt de tweede positie in op het vlak van waardering met meer dan een vierde van de ondernemingen die het initiatief waarderen en 62 % dat het enigszins waardeert. Voor E-procurement en de elektronische attesten bij overheidsopdrachten leunen de percentages zeer dicht bij elkaar aan en landen die initiatieven op de derde plaats. Only Once onderscheidt zich daarentegen van de andere initiatieven doordat meer dan de helft van de ondernemingen die er gebruik van maken het helemaal niet waarderen.

Tabel 8 Waardering van de vier vereenvoudigingen
In % van het aantal ondernemingen die er gebruik van maken

	Veel	Enigszins	Helemaal niet
eBox	25,6	62,1	12,3
Elektronische facturatie	46,8	45,4	7,8
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	23,3	59,3	17,4
Only Once	8,3	34,7	56,9

Er zijn eveneens bepaalde schaafeffecten zichtbaar in de waardering die de ondernemingen toekennen aan de voorgelegde vereenvoudigingen (zie ook tabel 9). Het aantal kleine ondernemingen dat de toepassing sterk waardeert is systematisch lager dan het aantal middelgrote ondernemingen. Die laatste laten de grootste waardering optekenen, ongeacht het initiatief. Met uitzondering van Only Once waarderen de kleine ondernemingen de initiatieven het minst. Ongeacht de ondernemingsgrootte zijn de ondernemingen die er gebruik van maken het meest gewonnen voor de elektronische facturatie en het minst voor Only Once.

Tabel 9 Waardering van de vier vereenvoudigingen volgens ondernemingsgrootte
In % van het aantal ondernemingen die er gebruik van maken

	Veel	Enigszins	Helemaal niet
Klein			
eBox	17,7	59,7	22,6
Elektronische facturatie	46,1	43,8	10,1
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	14,9	61,7	23,4
Only Once	0,0	50,0	50,0
Middelgroot			
eBox	29,1	63,1	7,8
Elektronische facturatie	47,5	45,3	7,2
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	29,2	52,8	18,1
Only Once	12,9	22,6	64,5
Groot			
eBox	27,4	62,9	9,7
Elektronische facturatie	46,3	47,8	6,0
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	22,6	66,0	11,3
Only Once	9,5	38,1	52,4

Ook op het regionale niveau zijn er enkele verschillen. Elektronische facturatie wordt het meest gewaardeerd in Vlaanderen en Wallonië door respectievelijk 49 % en 44 % van de ondernemingen die de beoordeling 'veel' gaven, terwijl in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 40 % van de ondernemingen de hoogste waardering geven aan E-procurement en de elektronische attesten voor overheidsopdrachten tegenover 39 % voor de elektronische facturatie. In de drie gewesten wordt Only Once het minst gewaardeerd, maar het aantal ondernemingen dat het initiatief helemaal niet waardeert ligt veel hoger in Brussel (83 %) dan in Wallonië (69 %) en Vlaanderen (45 %).

3.5. Besluit

Uit de enquête, en dus volgens de ondernemingen zelf, blijkt dat de administratieve lasten van de Belgische ondernemingen in 2016 oplopen tot 5,93 miljard euro, of 1,40 % van het bbp. Het grootste deel daarvan is voor rekening van de kleine ondernemingen. De externe kosten genereren het grootste deel van de totale kosten (0,76 % van het bbp tegenover 0,64 % van het bbp voor de interne kosten).

Van de drie beschouwde regelgevingsdomeinen, genereert de fiscale regelgeving het grootste deel van de totale administratieve kosten en de milieuregelgeving het kleinste deel.

De kleine ondernemingen hebben ook ruimschoots de hoogste gemiddelde kosten van de administratieve lasten per werknemer en als percentage van de omzet. Het hoofdbestanddeel zijn de kosten van de administratieve formaliteiten inzake fiscaliteit. Bij de middelgrote ondernemingen vloeit het grootste deel van de gemiddelde kosten per werknemer ook voort uit de fiscale regelgeving. Bij de grote ondernemingen zijn de gemiddelde kosten per werknemer voornamelijk het gevolg van de administratieve verplichtingen inzake tewerkstelling.

De Brusselse ondernemingen stellen dat ze gemiddeld de hoogste kosten per werknemer hebben en de Vlaamse ondernemingen verklaren dat ze de laagste gemiddelde kosten per werknemer hebben. In de drie gewesten zorgt de fiscale regelgeving voor het grootste deel van de gemiddelde kosten per werknemer. De administratieve bepalingen inzake milieu zorgen voor het kleinste aandeel in de totale

kosten per werknemer. De Brusselse ondernemingen onderscheiden zich van de ondernemingen uit de twee andere gewesten door een kleiner aandeel van de gemiddelde kosten per werknemer die gegenereerd worden door de tewerkstellingsregelgeving.

Ongeacht de ondernemingsgrootte, vinden de ondernemingen doorgaans dat de administratieve lasten de voorbije twee jaar (fors) gestegen zijn. Iets minder dan de helft van de ondernemingen is de mening toegedaan dat de administratieve lasten inzake tewerkstelling en fiscaliteit (sterk) gestegen zijn in de afgelopen twee jaar. Voor de regelgeving inzake milieu is dat 50 %.

Ongeacht het beschouwde regelgevingsdomein zijn er systematisch minder Waalse ondernemingen die van mening zijn dat de administratieve lasten stabiel zijn gebleven de voorbije twee jaar en systematisch meer Brusselse ondernemingen. Het percentage van ondernemingen dat van mening is dat de administratieve lasten (sterk) zijn gestegen over de beschouwde periode is systematisch hoger in het Waals Gewest.

Op kwalitatief niveau lijken de ondernemingen meer tevreden over de contacten met de administratie dan over de kwaliteit van de regelgeving zelf.

De ondernemingen zijn vrij tevreden over de openbaarheid van de regelgevingen. Ze zijn echter het meest kritisch over het feit dat de regelgeving onvoldoende is aangepast aan de omstandigheden, vooral in het domein tewerkstelling, en over de moeilijke verstaanbaarheid, in het bijzonder in de domeinen fiscaliteit en milieu. Globaal genomen blijkt de kwaliteit van de fiscale regelgeving de laagste.

Voor tewerkstelling en fiscaliteit gaan de kleine ondernemingen algemeen genomen minder akkoord met de stellingen dan de middelgrote of grote ondernemingen, terwijl de meningen over de kwaliteit van de milieuregelgeving weinig verschillen naargelang van de ondernemingsgrootte. Ongeacht het beschouwde regelgevingsdomein is het percentage van de ondernemingen dat akkoord gaat met de stellingen algemeen genomen het hoogst in het Vlaams Gewest en het laagst in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Wat het contact met de administratie betreft, meent de meerderheid van de ondernemingen dat de antwoorden binnen de voorziene termijn worden verstrekt in de drie regelgevingsdomeinen en dat die informatie beantwoordt aan hun behoeften. De ondernemingen tonen zich echter kritischer, vooral voor de domeinen fiscaliteit en tewerkstelling, als het gaat om de mate waarin het contact met de bevoegde dienst vlot verloopt. Voor de domeinen tewerkstelling en milieu zijn de ondernemingen ook kritisch voor de mate waarin het duidelijk is tot welke dienst men zich moet wenden; in de domeinen fiscaliteit en milieu heeft de kritiek betrekking op het identieke karakter van de antwoorden ongeacht de contactpersoon.

In de milieuregelgeving lijkt de kwaliteit van de contacten met de administratie het hoogst, terwijl er in de domeinen tewerkstelling en fiscaliteit geen merkbare verschillen zijn in de kwaliteit van de contacten met de administratie.

In de drie regelgevingsdomeinen liggen de percentages die worden opgetekend door de kleine ondernemingen algemeen genomen lager dan de percentages die worden opgetekend door de middelgrote en grote ondernemingen.

Op regionaal niveau liggen de percentages algemeen genomen het hoogst bij de Vlaamse ondernemingen voor de drie regelgevingsdomeinen en het laagst bij de Brusselse ondernemingen. In het tewerkstellingsdomein zijn de verschillen tussen de percentages in Vlaanderen en Wallonië, enerzijds, en Brussel, anderzijds, het meest uitgesproken.

Wat de vier vereenvoudigingen betreft, zijn elektronische facturatie en eBox duidelijk de meest populaire initiatieven, maar ook E-procurement wordt door meer dan een derde van de ondervraagde ondernemingen gebruikt. Only Once wordt het minst gebruikt. Met uitzondering van de elektronische facturatie doet de grootte van de onderneming het gebruik beduidend stijgen: grote ondernemingen maken er meer gebruik van dan de middelgrote ondernemingen, die dat op hun beurt weer meer doen dan de kleine ondernemingen.

Elektronische facturatie wordt het meest gewaardeerd door de ondernemingen met meer dan 90 % van de ondernemingen die het initiatief enigszins of veel waarderen. eBox neemt de tweede plaats in op het vlak van waardering. Only Once onderscheidt zich daarentegen van de andere initiatieven doordat meer dan de helft van de ondernemingen die er gebruik van maken het helemaal niet waarderen.

Er zijn eveneens bepaalde schaaffecten zichtbaar in de waardering die de ondernemingen toekennen aan de voorgelegde vereenvoudigingen: het aantal kleine ondernemingen dat de toepassing sterk waardeert is systematisch lager dan het aantal middelgrote ondernemingen. Die laatste laten de grootste waardering optekenen, ongeacht het initiatief.

4. Resultaten van de enquête over de administratieve lasten bij de zelfstandigen

Op basis van de enquête die plaatsvond bij een representatief deel van de Belgische zelfstandigen werd een raming gemaakt van hun administratieve lasten in 2016. Er is opnieuw een opsplitsing gemaakt met een kwantitatief luik, waarin de kosten van de administratieve lasten aan bod komen, en een kwalitatief luik, waarin de mening van de zelfstandigen over de kwaliteit van de regelgeving, over de contacten met de bevoegde administratie en over de recente vereenvoudigingsinitiatieven besproken worden.

4.1. De kosten van de administratieve verplichtingen

4.1.1. Beschrijving

De kosten van de administratieve lasten bij de zelfstandigen worden in deze studie omschreven als de totale kosten gekoppeld aan de procedures en verplichtingen die de zelfstandigen zelf voor hun rekening nemen of uitbesteden aan externe diensten, om al hun administratieve verplichtingen op het vlak van fiscale en milieuregelgevingen te vervullen. De kosten van de administratieve lasten bij de zelfstandigen worden op dezelfde manier berekend en gedefinieerd als bij de ondernemingen, met het verschil dat het bij de ondernemingen om drie regelgevingsdomeinen gaat (fiscaliteit, milieu en tewerkstelling) en bij de zelfstandigen om slechts twee domeinen (fiscaliteit en milieu). Dat verschil is logisch aangezien een zelfstandige in dit onderzoek per definitie geen werknemers heeft en in principe ook geen administratieve verplichtingen inzake tewerkstelling moet nakomen.

4.1.2. Resultaten

a. De totale kosten

Tabel 10 geeft de resultaten van de raming van de totale kosten van de administratieve lasten inzake de fiscale en de milieuregelgeving voor de zelfstandigen in België, alsook de opsplitsing van de totale kosten in interne en externe kosten. Op basis van de enquête worden de administratieve lasten voor de zelfstandigen in het jaar 2016 geraamd op 0,86 miljard euro, of 0,20 % van het bbp. Die totale kosten zijn voor 66 % interne kosten en voor 34 % externe kosten.

Tabel 10 Totale kosten van de administratieve verplichtingen voor de zelfstandigen in 2016

Aantal zelfstandigen	Soort kosten	Miljard euro	In % van het bbp
411 650	Totale kosten	0,86	0,20
	(betrouwbaarheidsinterval)	(0,68-1,04)	(0,16-0,25)
	Interne kosten	0,56	0,13
	Externe kosten	0,30	0,07

De cijfers tussen haakjes geven het 90%-betrouwbaarheidsinterval van de totale kosten voor de administratieve procedures. Dat betekent dat er 9 kansen op 10 zijn dat de werkelijke waarde van de kosten zich binnen het gegeven interval bevindt.

Gelet op het groot aantal zelfstandigen in de dienstensector¹⁴, neemt deze sector ook het grootste deel van de totale kosten van de administratieve lasten voor zijn rekening (75 %). De zelfstandige landbouwers betalen 10,9 % van het totaal aan administratieve kosten en 10,7 % valt ten laste van de zelfstandigen uit de bouwsector. Tot slot dragen de zelfstandigen uit de industriële sector slechts 4 % van de totale administratieve lasten, aangezien zij de kleinste groep zijn in de zelfstandigenpopulatie. Ongeacht de beschouwde activiteitensector liggen de interne kosten hoger dan de externe kosten, maar voor de zelfstandigen van de dienstensector is dat verschil beduidend meer uitgesproken.

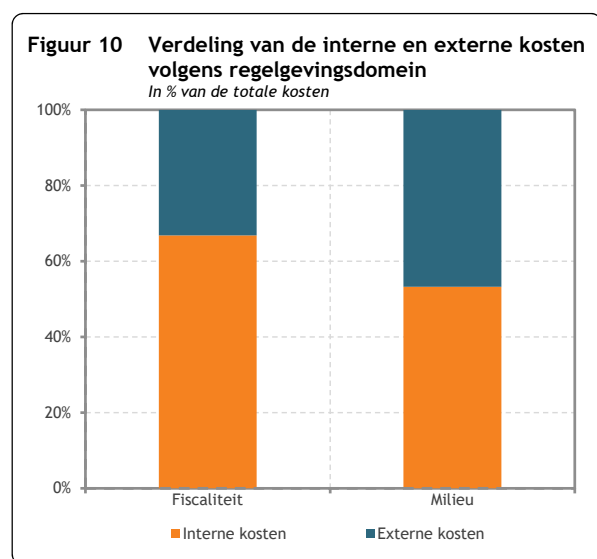
Tabel 11 Verdeling van de totale kosten per sector en per type kosten

Sector	Totale kosten (in miljard euro)	In % van de totale kosten	Soort kosten	In miljard euro
Landbouw, visserij	0,09	10,9	Interne kosten	0,05
			Externe kosten	0,04
Industrie	0,03	3,6	Interne kosten	0,02
			Externe kosten	0,01
Bouwnijverheid	0,09	10,7	Interne kosten	0,05
			Externe kosten	0,04
Diensten	0,64	74,8	Interne kosten	0,44
			Externe kosten	0,20

De opsplitsing van de totale kosten naargelang het regelgevingsdomein (tabel 12) toont duidelijk dat de administratieve lasten die voortvloeien uit de fiscale regelgeving veel zwaarder zijn dan die als gevolg van de milieuregelgeving. Die laatste vertegenwoordigen slechts 8 % van de totale kosten van de administratieve procedures.

Tabel 12 Verdeling van de totale kosten volgens regelgevingsdomein
In %

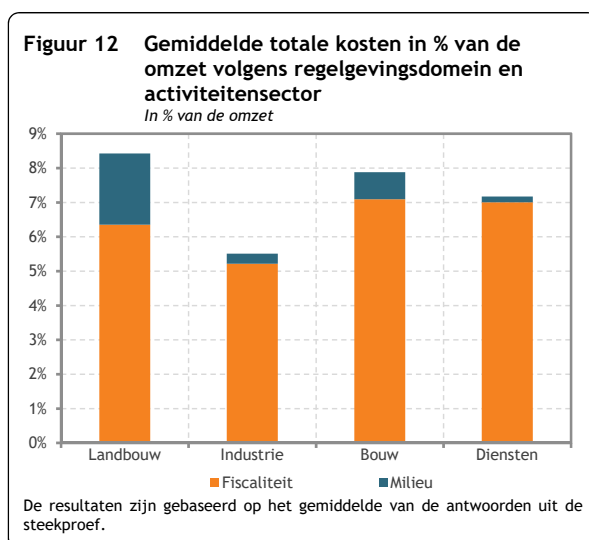
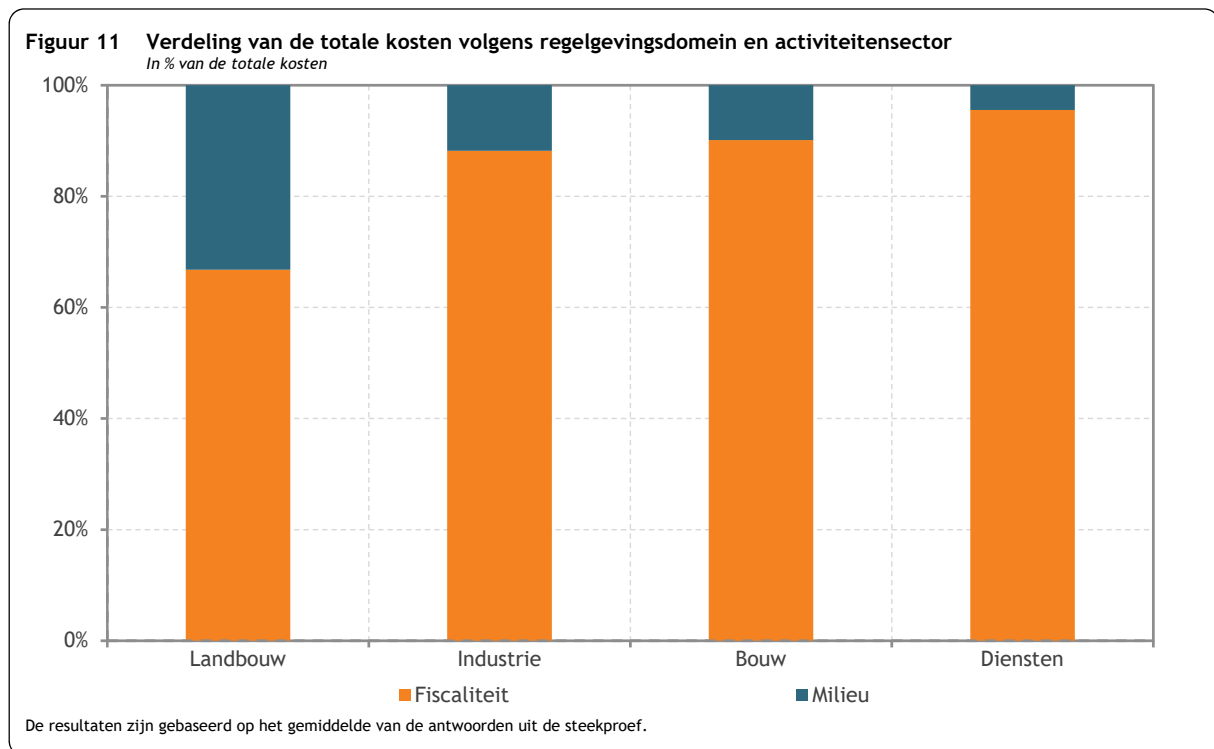
Regelgeving	In % van de totale kosten
Fiscaliteit	92
Milieu	8

De verdeling van de totale kosten in interne en externe kosten volgens regelgevingsdomein (figuur 10) wijst op een verschil naargelang het beschouwde domein. De kosten van de externe diensten die nodig zijn om te voldoen aan de administratieve vereisten vertegenwoordigen een belangrijker deel van de totale kosten in het milieudomein (47 %) dan in het fiscaal domein (33 %).

¹⁴ 77 % van de totale populatie bevindt zich in de dienstensector, 11 % in de bouwsector, 8 % in de landbouwsector en 4 % in de industrie.

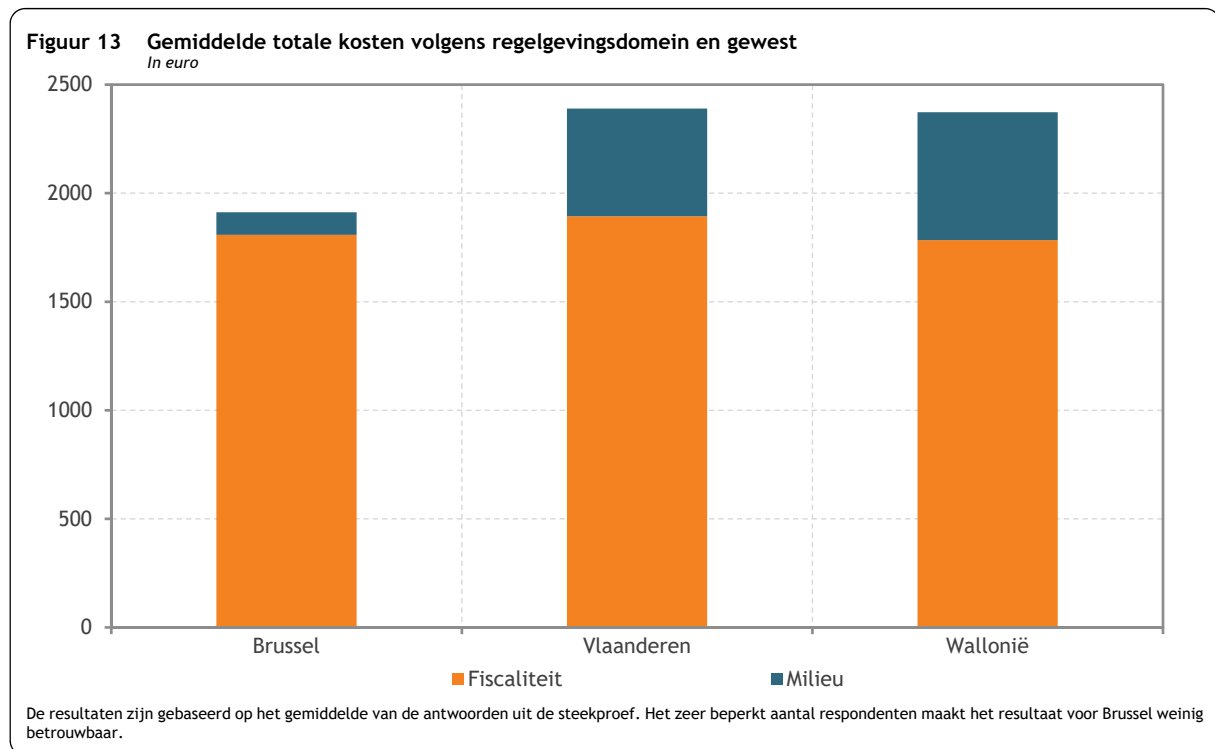
Figuur 11 toont het relatieve belang van de twee regelgevingsdomeinen voor elke klasse uit de steekproef. De administratieve lasten voor de fiscale regelgeving zijn duidelijk groter dan de administratieve kosten die gegenereerd worden bij het naleven van de milieuregelgeving. Dat geldt voor alle sectoren. In de landbouwsector liggen de kosten van de administratieve lasten ten gevolge van de milieuregelgeving echter hoger dan in de andere sectoren: 33 % van de totale kosten voor de landbouwsector, tegenover 12 % voor de industrie, 10 % voor de bouwnijverheid en 4 % voor de diensten.

De zelfstandigen uit de landbouwsector hebben de hoogste gemiddelde kosten, gemeten in percentage van de omzet (figuur 12). Die kosten zijn voornamelijk een gevolg van de fiscale administratieve lasten. De kosten van de administratieve lasten als gevolg van de milieuregelgeving in percentage van de omzet liggen daar hoger dan voor de zelfstandigen uit de andere sectoren. Daartegenover hebben de zelfstandigen uit de industrie de laagste gemiddelde kosten in percentage van de omzet (5,5 %), gevolgd door de zelfstandigen uit de dienstensector (7,2 %) en de bouwnijverheid (7,9 %).

Voor de ondernemingen werd een gemiddelde kostprijs per werknemer berekend en voorgesteld in figuur 3. Uit de berekening blijkt dat bij een kleine onderneming de gemiddelde kosten per werknemer 6 457 euro bedragen. De gemiddelde kosten per werknemer stemmen overeen met de gemiddelde totale

kosten bij de zelfstandigen aangezien de zelfstandigen geen werknemers hebben. Die gemiddelde kosten liggen lager dan die van de kleine ondernemingen voor alle categorieën. Ze bedragen 2 796 euro voor de zelfstandigen uit de landbouw, tegenover 2 030 euro voor de zelfstandigen uit de dienstensector, 2 018 euro voor de zelfstandigen uit de bouwnijverheid en 1 982 euro voor de zelfstandigen uit de industrie.

Figuur 13 geeft de verdeling van de gemiddelde totale kosten per gewest en per domein van regelgeving. De Vlaamse zelfstandigen hebben de hoogste gemiddelde kosten, op de voet gevolgd door de Waalse en, ten slotte, de Brusselse zelfstandigen die zeer lage kosten inzake milieu torsen. Er moet opgemerkt worden dat het zeer beperkt aantal antwoorden van de zelfstandigen uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de raming van de kosten van de administratieve lasten weinig betrouwbaar maakt.

In de drie gewesten worden de gemiddelde kosten voornamelijk veroorzaakt door de fiscale regelgeving.

b. De interne kosten

Net zoals voor de bedrijven betreffen de interne kosten de kosten van het aantal uren die de zelfstandige besteedt aan het vervullen van de administratieve verplichtingen.

Tabel 13 geeft de geschatte gemiddelde interne uitgaven van de zelfstandigen gedurende één jaar. In absolute waarden en in percentage van de omzet zijn de interne kosten het hoogst voor de zelfstandigen uit de landbouw. In absolute waarden zijn de interne kosten het laagst voor de zelfstandigen uit de bouwnijverheid. In percentage van de omzet laten de zelfstandigen uit de industriële sector echter de laagste interne kosten optekenen.

Tabel 13 Gemiddelde interne kosten volgens activiteitensector en regelgevingsdomein
In euro en als % van de omzet

	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Diensten
Gemiddelde interne kosten - in euro	1 497	1 274	1 179	1 391
Gemiddelde interne kosten - als % van de omzet	4,81 %	3,36 %	4,55 %	4,57 %
- Fiscaliteit	3,75 %	3,17 %	4,11 %	4,49 %
- Milieu	1,07 %	0,18 %	0,44 %	0,08 %

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

Uit de verdeling van de interne kosten per regelgevingsdomein blijkt dat de fiscale regelgeving een groot aandeel heeft in de gemiddelde interne kosten, uitgedrukt in percentage van de omzet. Opvallend is wel dat voor de zelfstandigen uit de landbouwsector de milieuregelgeving een veel groter aandeel vormt in de gemiddelde totale kosten dan in de overige sectoren.

c. De externe kosten

Zoals reeds gezegd, geven de externe kosten een raming van de jaarlijkse uitgaven aan externe diensten die een zelfstandige inschakelt om aan zijn administratieve verplichtingen te kunnen voldoen. In tabel 14 worden de gemiddelde externe kosten weergegeven volgens de activiteitensector van de zelfstandigen en per regelgevingsdomein, zowel in absolute waarde als in percentage van de omzet. In absolute waarde en als percentage van de omzet dragen de zelfstandigen uit de landbouwsector de hoogste gemiddelde externe kosten. In absolute waarde dragen de zelfstandigen uit de dienstensector de laagste externe kosten, terwijl de zelfstandigen uit de industriële sector de laagste externe kosten laten optekenen in percentage van de omzet.

Wanneer dieper ingegaan wordt op de verdeling van de externe kosten per regelgevingsdomein, blijkt duidelijk dat de fiscale regelgeving het grootste aandeel heeft in de externe kosten, uitgedrukt in percentage van de omzet en dat geldt voor alle activiteitensectoren. De externe kosten als gevolg van de milieuregelgeving, in percentage van de omzet, zijn vrij hoog voor de zelfstandigen uit de landbouwsector en relatief laag voor de zelfstandigen uit de dienstensector.

Tabel 14 Gemiddelde externe kosten volgens activiteitensector en regelgevingsdomein
In euro en als % van de omzet

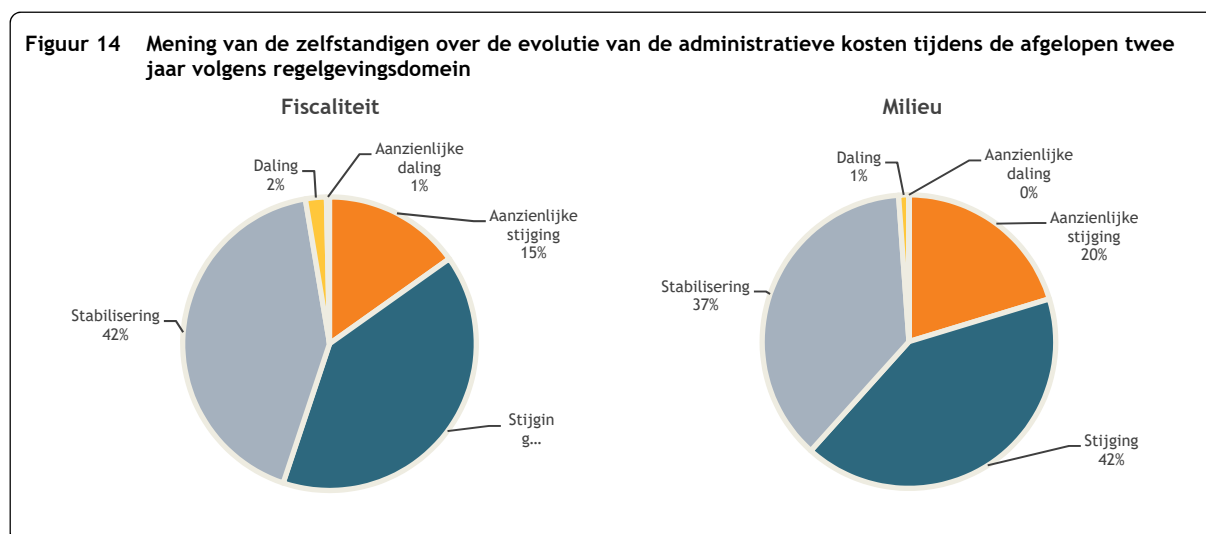
	Landbouw	Industrie	Bouwnijverheid	Diensten
Gemiddelde externe kosten - in euro	1 299	708	839	638
Gemiddelde externe kosten - als % van de omzet	3,60 %	2,16 %	3,33 %	2,60 %
- Fiscaliteit	2,60 %	2,04 %	2,98 %	2,51 %
- Milieu	1,00 %	0,11 %	0,35 %	0,09 %

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

d. Evolutie van de totale kosten van de administratieve lasten

De zelfstandigen werd in de enquête ook gevraagd naar hun mening over de evolutie van de administratieve lasten tijdens de voorbije twee jaar (2015 en 2016).

Figuur 14 geeft aan dat slechts weinig zelfstandigen vinden dat de administratieve lasten (aanzienlijk) gedaald zijn. Voor de fiscale regelgeving is amper 3 % die mening toegedaan en wat het milieu betreft, gaat het om 1 %. Een grote meerderheid (64 %) meent dat de administratieve lasten als gevolg van de milieuregelgeving (sterk) gestegen zijn en 55 % denkt dat over de fiscale lasten. Die cijfers zijn hoger dan wat opgetekend werd bij de ondernemingen voor dezelfde domeinen (respectievelijk 50 % en 49 %).

Op regionaal niveau en abstractie makend van de resultaten voor Brussel, die door het zeer beperkt aantal respondenten niet als betrouwbaar beschouwd kunnen worden, zijn er geen significante verschillen (tabel 15). De resultaten voor de twee andere gewesten weerspiegelen dus de nationale bevindingen omtrent de perceptie van de evolutie van de administratieve lasten gedurende de laatste twee jaar.

Tabel 15 Mening van de zelfstandigen over de evolutie van de administratieve lasten tijdens de afgelopen twee jaar volgens regelgevingsdomein en gewest

	Milieu			Fiscaliteit		
	Brussel*	Vlaanderen	Wallonië	Brussel*	Vlaanderen	Wallonië
Aanzienlijk gestegen	20 %	21 %	19 %	4 %	17 %	15 %
Gestegen	15 %	45 %	41 %	39 %	41 %	39 %
Ongewijzigd	65 %	32 %	39 %	48 %	40 %	44 %
Gedaald	0 %	1 %	1 %	4 %	2 %	2 %
Aanzienlijk gedaald	0 %	0 %	0 %	4 %	0 %	0 %

Opmerking: bij de berekening van deze percentages werd geen rekening gehouden met de antwoordmogelijkheid 'geen mening'.

* Weinig betrouwbare cijfers gelet op het gering aantal antwoorden.

Ongeacht het gewest, ondervinden zeer weinig zelfstandigen, vooral in het milieudomein, een (aanzienlijke) daling van de administratieve lasten.

4.2. Kwaliteit van de regelgeving

4.2.1. Beschrijving

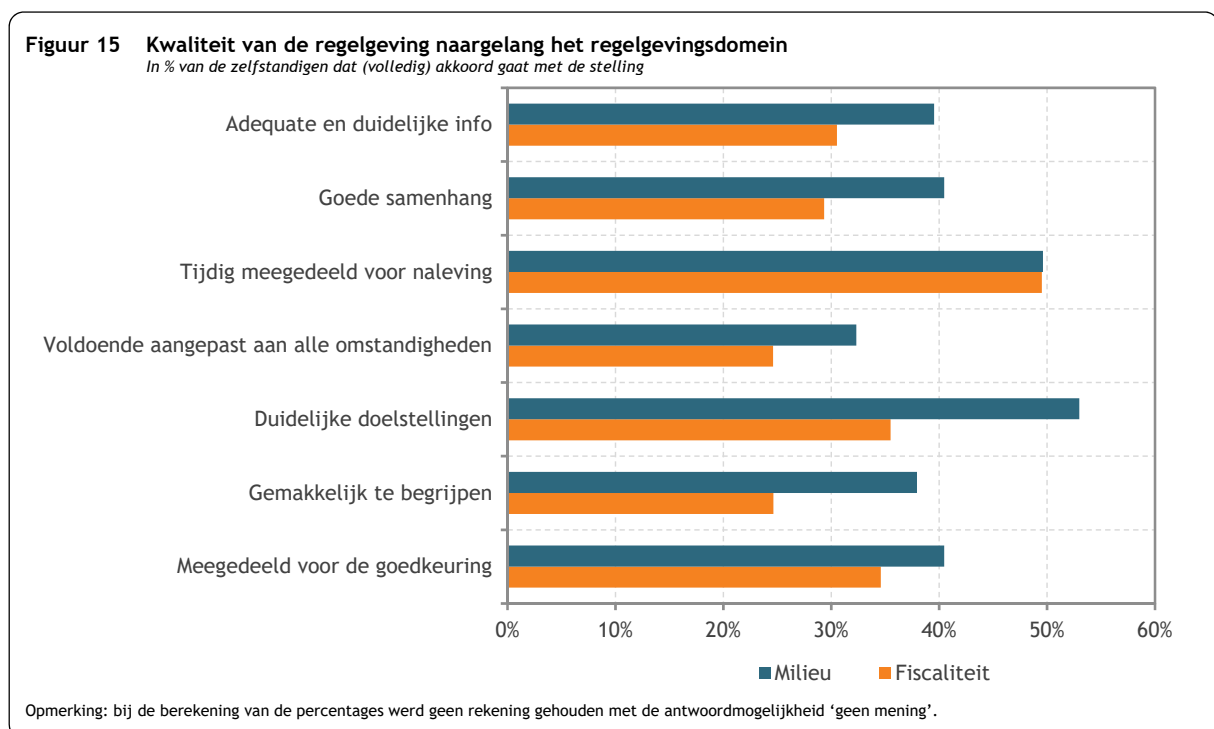
De kwaliteit van de regelgeving werd geëvalueerd op basis van dezelfde indicatoren als voor de ondernemingen. De zelfstandigen moesten voor de volgende stellingen dus een keuze maken gaande van 'volledig akkoord' tot 'volkomen oneens':

- De regelgevingen worden u meegedeeld voordat ze zijn goedgekeurd;
- Ze zijn gemakkelijk te begrijpen;
- Hun doelstellingen zijn duidelijk;
- Ze zijn voldoende aangepast aan alle omstandigheden;
- Ze worden u tijdig genoeg meegedeeld opdat ze nageleefd kunnen worden;
- Ze vertonen een goede onderlinge samenhang;
- Ze gaan gepaard met adequate en duidelijke informatie.

4.2.2. Resultaten

Net zoals de ondernemingen lijken de zelfstandigen meer tevreden over de kwaliteit van de milieuregelgeving dan over de kwaliteit van de fiscale regelgeving (figuur 15).

Net als de ondernemingen, zijn de zelfstandigen het meest positief over de bekendmaking van de regelgeving: dat deze tijdig wordt meegedeeld en vóór de goedkeuring, en dat de doelstellingen duidelijk zijn. De duidelijkheid van de doelstellingen van de regelgeving is echter veel minder van toepassing voor het fiscale domein dan voor het milieudomein.

Omgekeerd benadrukken de zelfstandigen, net zoals de ondernemingen, duidelijk het gebrek aan soepelheid en de moeilijke verstaanbaarheid van de regelgevingen, ongeacht het beschouwde domein maar, meer uitgesproken, in het fiscale domein.

Er is geen significant verschil in de antwoorden van de zelfstandigen volgens activiteitensector voor het fiscale domein. Voor zes van de zeven stellingen in het milieudomein zijn de percentages van de zelfstandigen in de landbouwsector echter systematisch lager dan die van de zelfstandigen van de andere activiteitensectoren.

Op regionaal niveau liggen de percentages van de zelfstandigen die (volledig) akkoord gaan met de uitspraken in Vlaanderen en Wallonië heel dicht bij elkaar. Ze wijken meer af voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, maar door het beperkt aantal ontvangen antwoorden zijn die resultaten weinig betrouwbaar. Wat de fiscaliteit betreft, gaan de Waalse zelfstandigen proportioneel gezien iets meer dan hun Vlaamse tegenhangers akkoord met zes van de zeven uitspraken. Voor het milieudomein geldt het omgekeerde voor vijf van de zeven uitspraken.

4.3. De kwaliteit van de administratie

4.3.1. Beschrijving

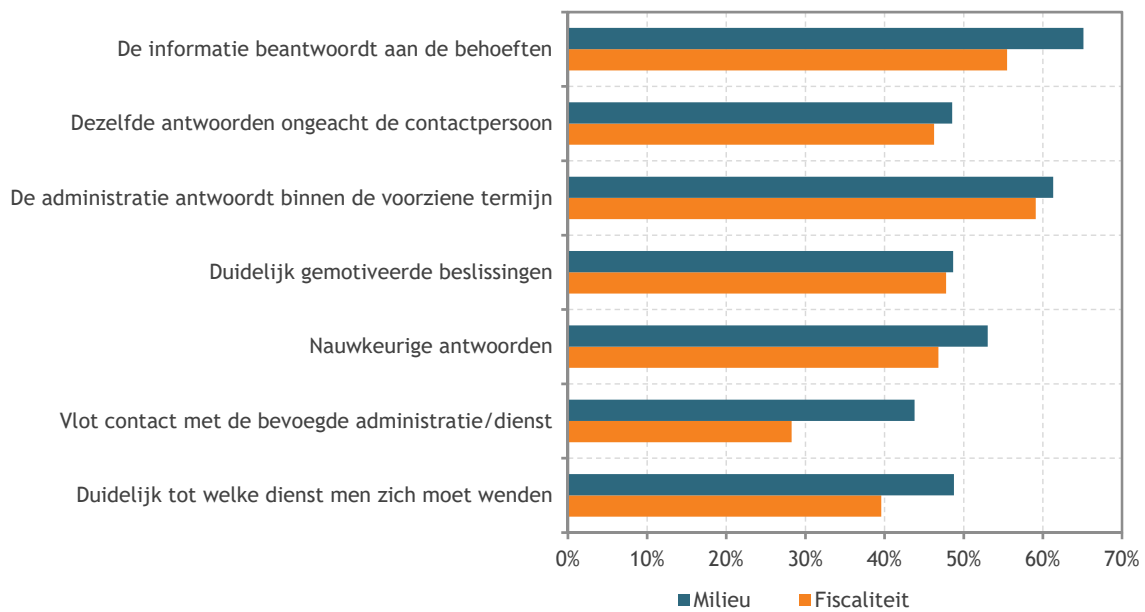
Net zoals de ondernemingen werden ook de zelfstandigen naar hun mening van gevraagd over de kwaliteit van het contact met de bevoegde administratie voor de fiscale en de milieuregelgeving. Concreet kunnen zij hun standpunt duidelijk maken door een vakje aan te kruisen gaande van 'volledig akkoord' tot 'volkomen oneens' voor de volgende stellingen:

- Het is gemakkelijk te achterhalen tot welke dienst men zich moet wenden;
- De bevoegde diensten zijn gemakkelijk te contacteren;
- De administratie geeft nauwkeurige antwoorden;
- De administratieve beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd;
- De administratie antwoordt binnen een redelijke termijn;
- De antwoorden zijn steeds dezelfde, wie er ook gecontacteerd wordt;
- De verkregen antwoorden beantwoorden aan uw behoeften.

4.3.2. Resultaten

Figuur 16 toont dat de zelfstandigen, net zoals de ondernemingen, meer tevreden zijn over de kwaliteit van de contacten met de administratie dan over de kwaliteit van de regelgeving zelf. De zelfstandigen geven lagere scores dan de ondernemingen voor alle stellingen in de twee domeinen, behalve voor de stelling dat het gemakkelijk te achterhalen is tot welke dienst men zich moet wenden in het milieudomein.

Figuur 16 Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein
In % van de zelfstandigen dat (volledig) akkoord gaat met de stelling

Opmerking: bij de berekening van de percentages werd geen rekening gehouden met de antwoordmogelijkheid 'geen mening'.

De kwaliteit van de contacten met de milieuadministratie krijgt een betere beoordeling dan die met de fiscale administratie, aangezien het aantal zelfstandigen dat akkoord gaat met de stellingen hoger ligt voor alle stellingen in het milieudomein. Ongeacht het regelgevingsdomein zijn de zelfstandigen het meest tevreden over het respecteren van de voorziene termijn en het feit dat de informatie beantwoordt aan de behoeften. Daartegenover werd de slechtste score opgetekend voor het vlot contact met de bevoegde administratie, vooral in het fiscale domein (28%). In dat domein is de tweede slechtste score bij de zelfstandigen weggelegd voor de gemakkelijker waarmee de te contacteren dienst achterhaald kan worden, terwijl in het milieudomein die positie wordt ingenomen door de stelling dat de antwoorden gelijk zijn ongeacht de contactpersoon.

Uit de analyse van de resultaten per gewest blijkt dat de mening van de Vlaamse, Brusselse en Waalse zelfstandigen veel gelijkenissen vertoont. Globaal gezien voor de twee regelgevingsdomeinen, tonen de Waalse zelfstandigen zich iets meer tevreden dan de zelfstandigen van de overige twee gewesten, en laten ze de hoogste percentages voor vijf van de zeven stellingen optekenen.

4.4. Waardering van de vereenvoudigingsinitiatieven

De zelfstandigen werden, net zoals de ondernemingen, eveneens bevraagd over hun gebruik en waardering van vier vereenvoudigingsinitiatieven.

- eBox,
- Elektronische facturatie,
- E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten,
- Only Once.

Net als de ondernemingen werd ook aan de zelfstandigen gevraagd of ze er al dan niet gebruik van maken en, zo ja, hoe ze het vereenvoudigingsinitiatief waarderen. Daarbij kon de zelfstandige kiezen tussen de mogelijkheden 'veel', 'enigszins' en 'helemaal niet'.

In lijn met de ondernemingen, maken de zelfstandigen het meest gebruik van de elektronische facturatie, hoewel dat percentage lager is dan bij de ondernemingen, en maken ze het minst gebruik van Only Once, hoewel dat percentage hoger is dan bij de ondernemingen. De tweede positie wordt ingenomen door E-procurement en de elektronische attesten bij overheidsopdrachten wat betreft het gebruik door zelfstandigen, terwijl eBox die plaats inneemt voor de ondernemingen. De hoogste gebruikpercentages zijn terug te vinden bij de zelfstandigen van de landbouwsector, terwijl de laagste percentages te vinden zijn bij de zelfstandigen van de industrie, met uitzondering van Only Once, een vereenvoudiging die het minst wordt gebruikt door de zelfstandigen van de bouwsector. Op regionaal niveau is de meest gebruikte vereenvoudiging door de zelfstandigen de elektronische facturatie in de drie gewesten maar vooral in Wallonië (56,4 % van de zelfstandigen maken er gebruik van, tegenover 54,8 % in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en 35,7 % in het Vlaams Gewest). De tweede meeste gebruikte vereenvoudiging is E-procurement en de elektronische attesten bij overheidsopdrachten in Vlaanderen en Brussel. In Wallonië is dat eBox. Voor alle voorgestelde vereenvoudigingen is het percentage zelfstandigen dat er gebruik van maakt het geringst in het Vlaams Gewest.

Tabel 16 Gebruik van de vier vereenvoudigingen door de zelfstandigen volgens activiteitensector
In % van het aantal antwoorden

	Totaal	Landbouw	Industrie	Bouw	Diensten
eBox	25,6	36,4	16,3	18,6	20,5
Elektronische facturatie	44,3	50,8	37,5	43,9	37,9
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	29,0	36,0	12,5	23,7	35,6
Only once	17,7	27,7	11,3	10,4	11,6

De waardering door de zelfstandigen die gebruikmaken van de vereenvoudigingen geeft hetzelfde beeld als bij de ondernemingen: de elektronische facturatie krijgt van de gebruikers de meeste positieve evaluaties (75 %) en Only Once de minste positieve evaluaties (36 %). Voor de zelfstandigen komt E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten op de tweede plaats (62 %), terwijl de ondernemingen eBox verkiezen.

Tabel 17 Waardering van de vier vereenvoudigingen
In % van het aantal zelfstandigen dat er gebruik van maakt

	Veel	Enigszins	Helemaal niet
eBox	10,6	41,6	47,8
Elektronische facturatie	26,5	48,0	25,5
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	20,3	41,4	38,3
Only once	10,4	26,0	63,6

De waardering van de vereenvoudigingen door de zelfstandigen verschilt naargelang van hun activiteitensector. De zelfstandigen uit de industrie waarderen eBox het meest (92 %), terwijl de elektronische facturatie het meest geapprecieerd wordt door de zelfstandigen van de andere activiteitensectoren. Zo ook zijn er proportioneel gezien weinig zelfstandigen in de landbouw (35 %), de bouwsector en de dienstensector (20 % elk) die Only Once appreciëren, maar zijn er veel zelfstandigen in de industrie die de toepassing appreciëren (78 %). Algemeen genomen worden de

vereenvoudigingen het meest gewaardeerd door de zelfstandigen uit de industrie en het minst door die uit de landbouw, met uitzondering van Only Once.

Er zijn geen grote regionale verschillen in de waardering van de vereenvoudigingen door de zelfstandigen: de elektronische facturatie wordt het meest gewaardeerd en Only Once het minst gewaardeerd. eBox neemt de tweede plaats in op het vlak van waardering bij de Waalse zelfstandigen, terwijl E-procurement en de elektronische attesten bij overheidsopdrachten die positie innemen bij de zelfstandigen van de overige twee gewesten.

4.5. Besluit

Uit de enquête blijkt dat de administratieve lasten die wegen op de Belgische zelfstandigen in 2016 oplopen tot 0,86 miljard euro of 0,20 % van het bbp. Het grootste deel daarvan is voor rekening van de zelfstandigen uit de dienstensector. De fiscale regelgeving genereert het grootste deel van de totale administratieve kosten, ongeacht de activiteitensector en het gewest. De gemiddelde kosten (in euro) voor de zelfstandigen, ongeacht de activiteitensector, zijn lager dan de gemiddelde kosten per werknemer in de kleine ondernemingen. Uitgedrukt in percentage van de omzet, zijn de gemiddelde kosten het laagst voor de zelfstandigen uit de industrie en het hoogst voor de zelfstandigen uit de landbouwsector. De Vlaamse zelfstandigen menen de hoogste gemiddelde kosten te hebben, op de voet gevolgd door de Waalse en, ten slotte, de Brusselse zelfstandigen.

Ongeacht de activiteitensector, het gewest en het regelgevingsdomein, vindt de grote meerderheid van de zelfstandigen dat de administratieve lasten de afgelopen twee jaar (fors) gestegen zijn. Verhoudingsgewijs zijn er echter meer zelfstandigen die dat vinden voor de milieuregelgeving dan voor de fiscale regelgeving. Bovendien is de perceptie dat de administratieve lasten in die beide domeinen over de afgelopen twee jaar zijn gestegen sterker aanwezig bij de zelfstandigen dan bij de ondernemingen.

Net als de ondernemingen, lijken de zelfstandigen algemeen meer tevreden over de contacten met de administratie dan over de kwaliteit van de regelgeving zelf. Globaal genomen tonen de zelfstandigen zich meer tevreden over de kwaliteit van de milieuregelgeving dan over die van de fiscale regelgeving. Net zoals de ondernemingen, zijn de zelfstandigen vrij tevreden over de openbaarheid van de regelgevingen, maar benadrukken ze het gebrek aan flexibiliteit van de regelgevingen en het feit dat vooral de fiscale regelgeving moeilijk te begrijpen is. Op regionaal niveau wordt de kwaliteit van de fiscale regelgeving iets gunstiger gewaardeerd door de Waalse zelfstandigen dan door de Vlaamse zelfstandigen en voor de milieuregelgeving geldt het omgekeerde.

Over de contacten met de administratie zijn de zelfstandigen globaal iets minder tevreden dan de ondernemingen. Globaal genomen is hun waardering van de kwaliteit van de contacten met de betrokken administratie gunstiger voor de milieuregelgeving dan voor de fiscaliteit. De zelfstandigen zijn bijzonder tevreden over het feit dat de antwoorden binnen de voorziene termijn worden verstrekt en dat ze beantwoorden aan de behoeften. De voornaamste kritiek slaat op het feit dat de bevoegde diensten niet altijd gemakkelijk te contacteren zijn, vooral in het fiscale domein. Uit de analyse van de resultaten per gewest blijkt dat de mening van de Vlaamse, Brusselse en Waalse zelfstandigen veel

gelijkenissen vertoont. Globaal gezien voor de twee regelgevingsdomeinen, tonen de Waalse zelfstandigen zich iets meer tevreden dan de zelfstandigen van de overige twee gewesten.

Wat de vier vereenvoudigingen betreft, maken de zelfstandigen, net als de ondernemingen, het meest gebruik van de elektronische facturatie, hoewel dat percentage lager ligt dan bij de ondernemingen, en maken ze het minst gebruik van Only Once, hoewel dat percentage hoger ligt dan bij de ondernemingen. De tweede positie wordt ingenomen door E-procurement en de elektronische attesten bij overheidsopdrachten wat betreft het gebruik door zelfstandigen. Op regionaal niveau is de meest gebruikte vereenvoudiging door de zelfstandigen de elektronische facturatie in de drie gewesten, maar vooral in Wallonië. De tweede meeste gebruikte vereenvoudiging is E-procurement en de elektronische attesten bij overheidsopdrachten in Vlaanderen en Brussel. In Wallonië is dat eBox. Voor alle voorgestelde vereenvoudigingen is het percentage zelfstandigen dat er gebruik van maakt het geringst in het Vlaams Gewest.

De waardering door de zelfstandigen die gebruikmaken van de vereenvoudigingen geeft hetzelfde beeld als bij de ondernemingen: de meest gebruikte toepassingen worden ook het meest gewaardeerd. De waardering van de vereenvoudigingen door de zelfstandigen verschilt naargelang van hun activiteitssector. De zelfstandigen uit de industrie waarderen eBox het meest, terwijl de elektronische facturatie het meest geapprecieerd wordt door de zelfstandigen van de andere activiteitensectoren. Algemeen genomen worden de vereenvoudigingen het meest gewaardeerd door de zelfstandigen uit de industrie en het minst door de zelfstandigen uit de landbouw.

5. Vergelijking van de resultaten uit de enquêtes van 2000 tot 2016

In dit deel wordt de vergelijking gemaakt van de resultaten uit de negen voorgaande enquêtes van het Federaal Planbureau. Die enquêtes werden om de twee jaar uitgevoerd sinds 2000¹⁵. Door de grootte van de betrouwbaarheidsintervallen moeten de cijfers en de trends in de evolutie van de totale kosten van de administratieve lasten voorzichtig worden geïnterpreteerd.

Na een korte inleiding wordt een deel gewijd aan de vergelijking van de resultaten voor de ondernemingen. In een tweede deel wordt die vergelijking gemaakt voor de zelfstandigen.

5.1. Inleiding

De enquête van 2016 is identiek aan de voorgaande enquêtes, met uitzondering van het kwalitatieve luik, dat in de loop der tijd werd aangepast aan de lopende projecten ter bevordering van de administratieve vereenvoudiging. Enkel de vragen over hoe ondernemingen en zelfstandigen de evolutie van de administratieve lasten over de afgelopen twee jaar ervaren en over de kwaliteit van de regelgeving en van de contacten met hun bevoegde administraties komen in de negen enquêtes aan bod en kunnen aan een vergelijking worden onderworpen.

De bevragingmethode is telkens dezelfde: een vragenlijst wordt per post verstuurd naar de ondernemingen en zelfstandigen uit de steekproef die door de Algemene Directie Statistiek¹⁶ werd geselecteerd. Antwoorden kan per post met de bijgevoegde, voorgefrankeerde briefomslag of elektronisch via de website (www.enquetes.be) die het Federaal Planbureau speciaal hiervoor ontwikkeld heeft. De website is enkel toegankelijk met een identificatie (login) en een paswoord die op de papieren versie van de enquête terug te vinden zijn.

Tabel 18 geeft een overzicht van het antwoordpercentage van de negen uitgevoerde enquêtes. Voor de laatste bevraging is de respons iets kleiner dan voor de voorgaande, zowel voor de ondernemingen als voor de zelfstandigen. De tabel toont eveneens een duidelijke toename van het aantal ondernemingen en zelfstandigen dat gebruikmaakt van het internet sinds de eerste enquête voor het jaar 2000, ook al neemt de respons via internet sinds de vorige enquête af.

---

¹⁵ De resultaten van de verschillende enquêtes werden gepubliceerd in de vorm van Planning Papers die gratis gedownload kunnen worden op de site van het Federaal Planbureau (www.plan.be).

¹⁶ De huidige Statbel.

Tabel 18 Antwoordpercentage van de ondernemingen en zelfstandigen - Vergelijking
In %

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Ondernemingen	15,3	23,3	19,4	17,0	20,0	17,8	20,6	18,5	17,3
- elektronisch	17,0	24,0	44,0	40,2	60,2	60,6	62,8	74,5	74,1
Zelfstandigen	7,5	16,6	12,3	10,4	10,6	10,5	12,5	10,9	10,3
- elektronisch	15,0	13,0	31,0	21,7	44,2	37,6	41,7	51,8	46,5

De administratieve lasten die wegen op de ondernemingen en de zelfstandigen zijn voor de negen enquêtes volgens dezelfde methode berekend. De gemiddelde kosten per klasse zijn eerst geëxtrapolerd over de huidige populatie en de uitkomsten daarvan zijn opgeteld om tot de totale kosten van de administratieve lasten te komen. Tussen 2014 en 2016 is de populatie van de ondernemingen gestegen met 2,0 %, en die van de zelfstandigen met 3,1 %, zoals blijkt uit tabel 19. Een onderzoek naar de gevoeligheid van de resultaten is uitgevoerd door de gemiddelde kosten van de enquête van 2016 te extrapoleren naar de populatie van 2014. Dat onderzoek staat vermeld in bijlage 3.

Tabel 19 Populatie van de ondernemingen en zelfstandigen - Vergelijking

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Ondernemingen	205 467	203 170	199 008	203 795	202 323	212 921	208 486	201 858	205 867
Zelfstandigen	459 744	403 578	442 368	410 366	403 519	403 703	408 450	399 177	411 650

Bron: Ramingen gemaakt door Statbel ten behoeve van de enquête over de administratieve lasten. Enkel de zelfstandigen in hoofdberoep werden in aanmerking genomen.

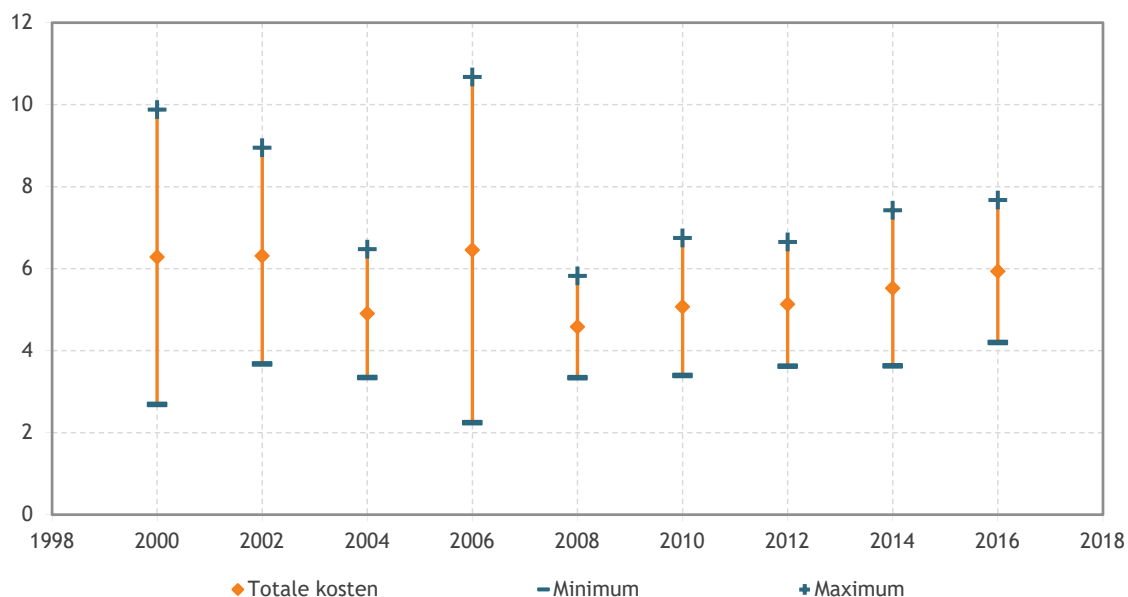
5.2. Vergelijking van de resultaten: de ondernemingen

5.2.1. De kosten van de administratieve verplichtingen

Uit figuur 17 blijkt dat de kosten (in miljard euro) van de administratieve verplichtingen die op de ondernemingen wegen, na een toename met 11 % tussen 2008 en 2010, gestegen zijn met 1,3 % tussen 2010 en 2012, met 7,6 % tussen 2012 en 2014 en met 7,4 % tussen 2014 en 2016. Tussen 2000 en 2016 zijn de administratieve lasten in absolute waarde afgenomen met 6 %. Sinds de daling in 2006, zijn de extreme waarden van het 90%-betrouwbaarheidsinterval van die raming gekrompen, wat wijst op een verbetering van de statistische betrouwbaarheid van de raming.

Het relatieve gewicht van de administratieve lasten, berekend als de totale kosten in procent van het nominale bbp van het overeenstemmende jaar, is tussen 2014 en 2016 zeer licht gestegen met 0,02 procentpunt. Sinds 2000 zijn die kosten met 1,15 procentpunt afgenomen, van 2,55 % van het bbp tot 1,40 % van het bbp.

Figuur 17 Raming van de kosten van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen met bijhorend betrouwbaarheidsinterval - Vergelijking
In miljard euro

Tussen 2014 en 2016 kan de stijging van de totale administratieve lasten, in tegenstelling tot wat werd waargenomen tussen 2012 en 2014, verklaard worden door de toename van twee soorten kosten, de externe kosten en de interne kosten, zoals blijkt uit tabel 20.

Tabel 20 Totale kosten van de administratieve verplichtingen - Vergelijking

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Totale kosten in miljard euro	6,28	6,31	4,91	6,46	4,58	5,07	5,13	5,52	5,93
Totale kosten in % van het bbp	2,55	2,41	1,73	2,05	1,33	1,43	1,37	1,38	1,40
- Interne kosten in miljard euro	3,36	4,33	2,70	4,11	2,36	2,71	2,67	2,47	2,72
Tewerkstelling	1,42	1,74	1,27	1,07	0,92	0,97	1,02	0,94	0,97
Fiscaliteit	1,48	1,67	1,06	2,78	1,19	1,40	1,40	1,36	1,52
Milieu	0,46	0,92	0,36	0,26	0,25	0,34	0,26	0,18	0,22
- Externe kosten in miljard euro	2,92	1,98	2,21	2,35	2,22	2,36	2,46	3,05	3,22
Tewerkstelling	0,96	0,65	0,82	0,81	0,81	0,93	0,87	1,18	1,04
Fiscaliteit	1,74	1,08	1,21	1,34	1,30	1,30	1,43	1,66	2,00
Milieu	0,22	0,25	0,18	0,20	0,11	0,13	0,16	0,21	0,18

Zoals blijkt uit tabel 21 vormen de administratieve lasten die wegen op kleine ondernemingen nog steeds het grootste deel van de totale kosten van de administratieve verplichtingen, maar minder uitgesproken dan bij de bevraging van 2000, hoewel dat deel al toeneemt sinds 2008. Het aandeel van de totale kosten van de administratieve lasten voor rekening van de middelgrote ondernemingen stijgt ook ten opzichte van de vorige bevraging, terwijl het aandeel van de grote ondernemingen daalt.

Tabel 21 Verdeling van de totale kosten van de administratieve lasten volgens ondernemingsgrootte - Vergelijking
In %

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Klein	69,3	53,4	47,0	56,2	48,8	50,7	54,3	59,6	61,2
Middelgroot	26,6	32,8	43,0	39,4	38,0	39,6	36,7	29,8	30,4
Groot	4,2	13,9	10,0	4,5	13,1	9,7	9,0	10,6	8,4

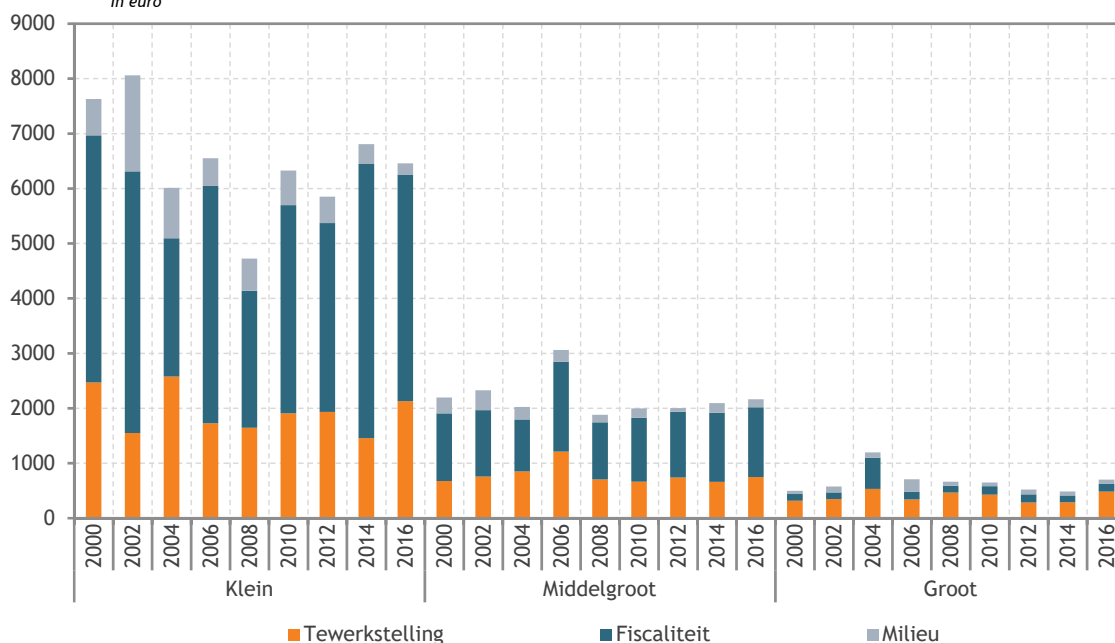
In absolute waarde dalen de administratieve lasten voor tewerkstelling en stijgen ze voor milieu, en vooral fiscaliteit, tussen 2014 en 2016 met als gevolg een gewijzigde verdeling van de totale kosten tussen de drie domeinen (zie tabel 22). Het aandeel van de totale kosten van de aan de tewerkstelling gerelateerde administratieve lasten daalt en dat van de administratieve lasten als gevolg van de fiscale regelgeving stijgt, na een daling bij de vorige bevraging. Het aandeel van de administratieve lasten als gevolg van de milieuregelgeving blijft vrijwel stabiel, na een daling bij de vorige bevraging.

Tabel 22 Verdeling van de totale kosten van de administratieve lasten volgens regelgevingsdomein - Vergelijking
In %

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Tewerkstelling	38,0	37,8	42,7	29,1	37,8	37,4	36,8	38,4	33,8
Fiscaliteit	51,2	43,6	46,2	63,7	54,5	53,3	55,1	54,7	59,7
Milieu	10,8	18,7	11,1	7,2	7,7	9,3	8,0	6,9	6,8

Uit de vergelijking van de gemiddelde kosten per werknemer volgens ondernemingsgrootte (zie figuur 18) blijkt dat de kosten per werknemer voor de middelgrote en grote ondernemingen toenemen. Die stijging is echter vooral merkbaar bij de grote ondernemingen als gevolg van de forse toename van de gemiddelde kosten per werknemer van de aan tewerkstelling gerelateerde administratieve lasten, die ook verantwoordelijk zijn voor de uitgesproken toename voor de middelgrote ondernemingen. Tussen 2014 en 2016 dalen de gemiddelde kosten per werknemer voor de kleine ondernemingen, aangezien de stijging van de gemiddelde kosten per werknemer als gevolg van de tewerkstellingsregelgeving ruimschoots gecompenseerd wordt door de daling van de gemiddelde kosten per werknemer als gevolg van de fiscale en in het bijzonder milieuregelgeving.

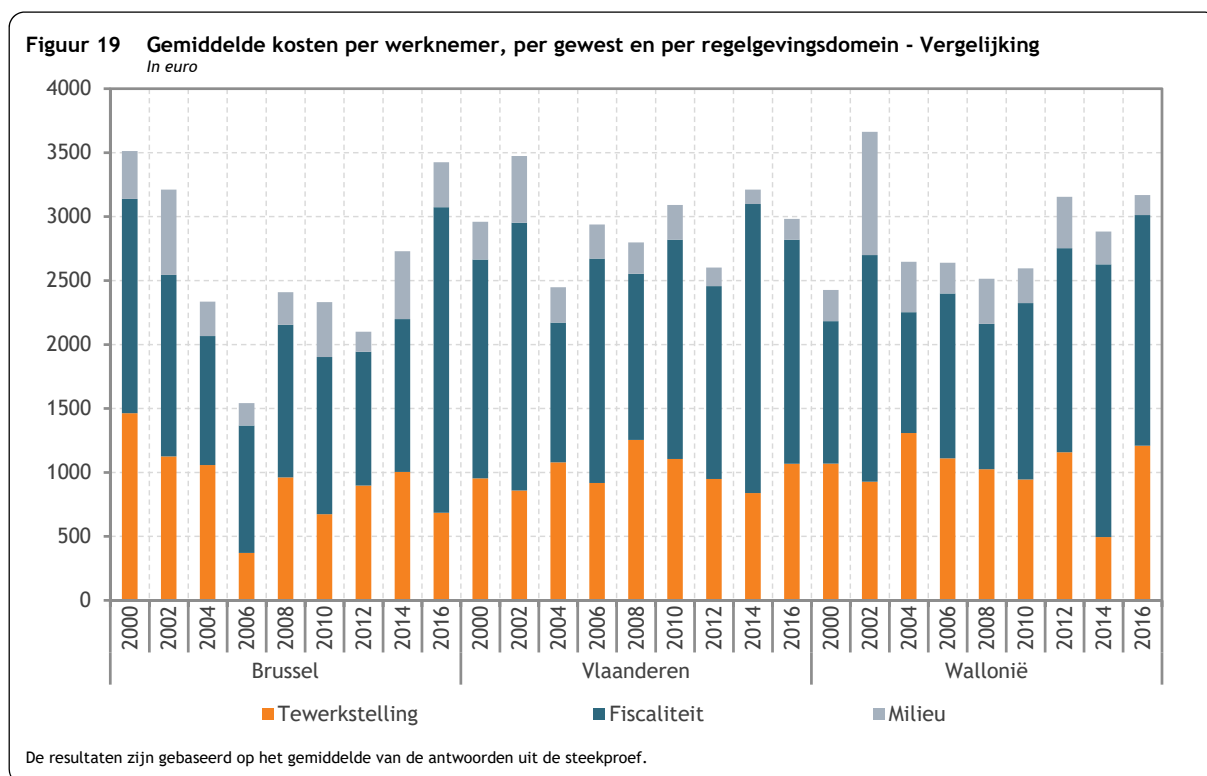
Figuur 18 Gemiddelde kosten per werknemer volgens ondernemingsgrootte en regelgevingsdomein - Vergelijking
In euro

De resultaten zijn gebaseerd op het gemiddelde van de antwoorden uit de steekproef.

De gemiddelde kosten van de administratieve verplichtingen, uitgedrukt in procent van de omzet, stegen voor elke ondernemingsgrootte, inclusief de kleine ondernemingen, tussen 2014 en 2016. In 2016 vertegenwoordigden de kosten van de administratieve lasten 3,4 % van de omzet van de kleine ondernemingen tegenover 2,9 % in 2014 en 5,8 % in 2012, 1,6 % van de omzet van de middelgrote bedrijven tegenover 0,9 % in 2014 en 1,4 % in 2012, en 0,8 % van de omzet van de grote ondernemingen tegenover 0,2 % in 2014 en 0,4 % in 2012. In 2010 vertegenwoordigden die kosten 3,6 % van de omzet van de kleine ondernemingen, 1,7 % van de omzet van de middelgrote ondernemingen en 0,6 % van de omzet van de grote ondernemingen. In 2008 vertegenwoordigden ze 3,5 % van de omzet van de kleine ondernemingen, 0,9 % van de omzet van de middelgrote ondernemingen en 0,3 % van de omzet van de grote ondernemingen. In 2006 bedroegen die percentages respectievelijk 3,9 %, 1,2 % en 0,6 %, tegenover nog 4,7 %, 2,6 % en 1,3 % in 2004.

Op regionaal niveau zijn de gemiddelde kosten per werknemer tussen 2014 en 2016 gestegen in Wallonië (+10 %), maar vooral in Brussel (+26 %) als gevolg van de stijging van de administratieve druk in het fiscale domein in Brussel en in het tewerkstellingsdomein in Wallonië. De gemiddelde kosten per werknemer zijn daarentegen gedaald in Vlaanderen (-7 %), waar de daling van de administratieve lasten inzake fiscaliteit de stijging in de twee overige regelgevingsdomeinen meer dan compenseert.

De algemene indruk van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve lasten over de afgelopen twee jaar is veranderd ten opzichte van de voorgaande enquête: een groot deel van de ondernemingen is nog steeds van mening dat de lasten (fors) gestegen zijn, zij het in mindere mate dan in 2014 en zeker minder uitgesproken dan in 2000 (het eerste enquêtejaar). Terwijl in 2000 81 % van de ondernemingen een (gevoelige) stijging van de lasten inzake fiscale regelgeving ondervond, deelde slechts 45 % van hen die mening in 2010. In 2012 steeg dat percentage tot 58 %. In 2014 daalde het opnieuw tot 49 % en het bleef stabiel in 2016. Dezelfde evolutie is zichtbaar op het vlak van

tewerkstelling: In 2000 was 77 % van de ondernemingen van mening dat de administratieve lasten in dat domein (gevoelig) gestegen waren, terwijl in 2010 slechts 51 % die mening was toegedaan en 55 % in 2012. In 2014 is dat percentage gedaald tot 52 % en in 2016 bedraagt het nog 48 %. De perceptie van de evolutie van de administratieve lasten inzake milieu is eveneens verbeterd sinds 2000, toen het percentage 71 % bedroeg. In 2010 en 2012 meenden resp. 57 % en 56 % van de ondernemingen dat de administratieve lasten inzake milieu (aanzienlijk) waren gestegen, tegenover slechts 52 % in 2014 en 50 % in 2016.

Ook op regionaal niveau komt hetzelfde algemene patroon naar voren: een duidelijk neerwaartse trend in de perceptie van de evolutie van de administratieve lasten in de drie regelgevingsdomeinen in elk van de drie gewesten sinds 2000. In vergelijking met 2014 neemt in 2016 het aantal Vlaamse en Brusselse ondernemingen dat een (aanzienlijke) toename van de lasten ervaart duidelijk af voor de drie regelgevingsdomeinen uit de enquête. Dat aantal stijgt echter in het Waals Gewest, eveneens voor de drie regelgevingsdomeinen.

5.2.2. De kwaliteit van de administratieve verplichtingen

In 2016 zijn de ondernemingen, net als in de vorige enquêtes, meer tevreden over de kwaliteit van hun contacten met de administraties dan over de kwaliteit van de regelgevingen zelf, ongeacht het regelgevingsdomein. Bekeken over de negen enquêtes, hebben de beste scores betrekking op dezelfde stellingen.

Tabel 23 geeft een vergelijking van de percentages ondernemingen die (volledig) akkoord gaan met de verschillende stellingen over de verschillende aspecten van de kwaliteit van de regelgeving, zowel voor de drie onderzochte domeinen als voor de negen uitgevoerde enquêtes.

De stellingen waarmee de ondernemingen het meest akkoord gaan, betreffen vooral de bekendmaking van de regelgevingen (ze worden meegedeeld voordat ze zijn goedgekeurd en tijdig zodat ze vlot kunnen worden nageleefd). De voornaamste kritiek blijft het gebrek aan flexibiliteit van de regelgevingen en de verstaanbaarheid van de fiscale regelgevingen. Ook het gebrek aan onderlinge samenhang van de regelgevingen blijft een pijnpunt.

Naast die gemeenschappelijke trends duiken er verschillen op tussen de regelgevingsdomeinen door de negen enquêtes heen.

Wat het tewerkstellingsdomein betreft, verbeteren de percentages voor alle stellingen in de enquête van 2016, na een verslechtering voor een grote meerderheid van de stellingen tijdens de enquêtes 2012 en 2014. De percentages van 2016 sluiten dicht aan bij de bereikte niveaus in 2010. Een meerderheid van de ondernemingen gaat opnieuw (volledig) akkoord met de stellingen over de bekendmaking van de tewerkstellingsregelgeving.

Wat fiscaliteit betreft, gaat de beoordeling erop vooruit voor de zeven stellingen tijdens de enquête van 2016 ten opzichte van de voorgaande enquête en ook voor een meerderheid van de stellingen in vergelijking met de enquête van 2012. De verstaanbaarheid van de fiscale regelgeving blijft

problematisch met minder dan een op de vier ondernemingen die (volledig) akkoord gaat met de stelling, of een score die lager ligt dan de scores opgetekend tussen 2002 en 2008.

Wat het milieudomein betreft, wordt de enquête van 2016 gekenmerkt door een verbetering van de resultaten voor slechts vier van de zeven stellingen en blijven de scores onder die van de enquête van 2012 voor alle stellingen.

Tabel 23 Kwaliteit van de regelgeving per regelgevingsdomein - Vergelijking
In % van de ondernemingen dat (volledig) akkoord gaat met de stelling

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Tewerkstelling									
Meegedeeld vóór de goedkeuring	43	49	49	41	42	49	48	40	51
Gemakkelijk te begrijpen	26	23	25	30	32	33	29	30	31
Duidelijke doelstellingen	30	33	33	40	43	38	39	39	40
Voldoende aangepast aan alle omstandigheden	14	22	18	30	27	31	21	22	27
Tijdig meegedeeld	38	43	43	51	55	59	46	45	52
Goede onderlinge samenhang	23	28	27	28	29	32	31	27	32
Gepaard met adequate en duidelijke informatie	23	26	30	35	32	32	33	33	32
Fiscaliteit									
Meegedeeld vóór de goedkeuring	47	41	54	49	42	37	47	39	43
Gemakkelijk te begrijpen	18	25	26	30	30	24	20	21	24
Duidelijke doelstellingen	34	37	36	42	35	28	38	35	39
Voldoende aangepast aan alle omstandigheden	14	16	28	27	26	22	14	18	27
Tijdig meegedeeld	47	49	49	55	53	49	39	47	54
Goede onderlinge samenhang	19	19	22	26	25	32	23	23	29
Gepaard met adequate en duidelijke informatie	24	33	32	38	34	37	23	29	32
Milieu									
Meegedeeld vóór de goedkeuring	53	39	54	44	41	45	50	46	50
Gemakkelijk te begrijpen	32	25	23	37	33	32	40	30	29
Duidelijke doelstellingen	50	38	37	52	50	51	60	44	52
Voldoende aangepast aan alle omstandigheden	16	12	14	35	34	31	31	29	31
Tijdig meegedeeld	47	41	50	56	57	50	62	55	52
Goede onderlinge samenhang	30	27	30	39	43	37	44	42	38
Gepaard met adequate en duidelijke informatie	29	35	28	41	40	35	45	35	37

Wat betreft het contact met de administraties, zijn de stellingen met de beste score in 2016 over het algemeen dezelfde als bij de vorige enquêtes, ongeacht het regelgevingsdomein: de administratie antwoordt binnen de voorziene termijn en de informatie beantwoordt aan de behoeften. Ook de meer kritieke aspecten zijn dezelfde en hebben betrekking op de gemakkelijker om de bevoegde dienst te contacteren, de duidelijkheid tot welke dienst men zich moet wenden en het identieke karakter van de antwoorden ongeacht de contactpersoon.

In vergelijking met de voorgaande enquêtes vertonen de resultaten van de enquête van 2016 uiteenlopende evoluties volgens regelgevingsdomein. Voor tewerkstelling liggen de percentages in 2016 hoger voor zes van de zeven stellingen ten opzichte van de resultaten uit de twee voorgaande enquêtes van 2012 en 2014. Er is enkel een slechtere score voor de stelling over de gemakkelijker om de bevoegde dienst te contacteren.

Tabel 24 Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein - Vergelijking
In % van de ondernemingen dat (volledig) akkoord gaat met de stelling

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Tewerkstelling									
Het is duidelijk tot welke dienst men zich moet wenden	32	35	36	44	40	44	43	36	44
De bevoegde dienst is gemakkelijk te contacteren	31	38	37	37	36	44	43	40	38
De administratie geeft nauwkeurige antwoorden	51	43	52	52	55	57	58	52	57
De beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd	37	41	42	48	48	47	50	47	53
De administratie antwoordt binnen de voorziene termijn	54	55	59	67	55	64	57	58	68
Dezelfde antwoorden ongeacht de contactpersoon	33	36	28	48	45	53	45	36	53
De verkregen informatie beantwoordt aan de behoeften	55	50	56	72	65	67	62	59	63
Fiscaliteit									
Het is duidelijk tot welke dienst men zich moet wenden	46	51	43	52	49	55	55	40	47
De bevoegde dienst is gemakkelijk te contacteren	47	39	39	43	39	39	44	35	33
De administratie geeft nauwkeurige antwoorden	36	47	57	56	56	52	57	57	55
De beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd	35	41	44	48	49	53	51	50	53
De administratie antwoordt binnen de voorziene termijn	49	56	68	69	68	65	68	67	65
Dezelfde antwoorden ongeacht de contactpersoon	29	31	33	44	44	47	40	44	43
De verkregen informatie beantwoordt aan de behoeften	51	58	62	66	68	64	67	64	63
Milieu									
Het is duidelijk tot welke dienst men zich moet wenden	46	42	45	50	57	44	55	50	47
De bevoegde dienst is gemakkelijk te contacteren	52	48	43	58	61	51	66	55	49
De administratie geeft nauwkeurige antwoorden	45	41	45	57	61	59	60	61	58
De beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd	43	39	39	52	56	51	57	62	55
De administratie antwoordt binnen de voorziene termijn	52	50	57	67	72	61	70	70	65
Dezelfde antwoorden ongeacht de contactpersoon	39	31	38	51	54	46	49	51	46
De verkregen informatie beantwoordt aan de behoeften	57	50	55	64	69	70	75	69	64

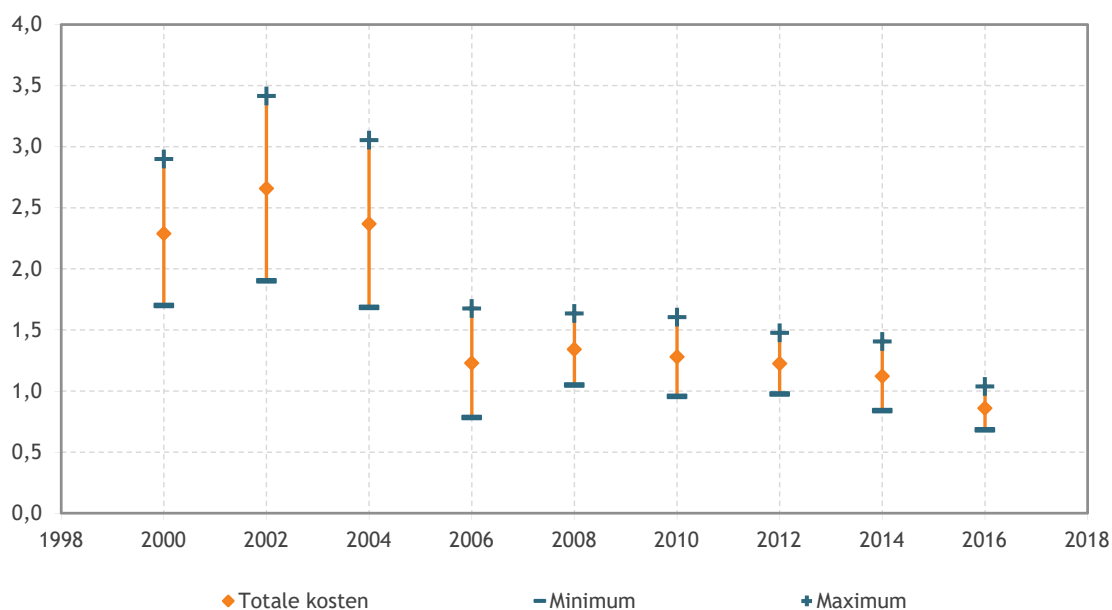
Wat fiscaliteit betreft, gaan de percentages erop achteruit voor vijf van de zeven stellingen in 2016 ten opzichte van 2014 en 2012. Voor het milieudomein dalen de percentages in 2016 ten opzichte van 2012 en 2014 voor alle stellingen.

5.3. Vergelijking van de resultaten: de zelfstandigen

5.3.1. De kosten van de administratieve verplichtingen

Figuur 20 toont de evolutie van de kosten van de administratieve lasten voor de zelfstandigen over de periode 2000-2016. Na een sterke stijging met 16 % tussen 2000 en 2002, zijn de totale kosten nadien gedaald met 11 % tussen 2002 en 2004 en met 48 % tussen 2004 en 2006, om vervolgens opnieuw te stijgen met 9 % tussen 2006 en 2008 en daarna weer te dalen met 5 % tussen 2008 en 2010, met 4 % tussen 2010 en 2012, met 8 % tussen 2012 en 2014 en met 23 % tussen 2014 en 2016. Over het geheel genomen zijn de totale kosten van de administratieve lasten voor zelfstandigen over de periode 2000-2016 afgenomen met 62 %. Sinds 2004 zijn de extreme waarden van het 90%-betrouwbaarheidsinterval van die raming fors gekrompen, wat wijst op een duidelijke verbetering van de statistische betrouwbaarheid van de raming.

Figuur 20 Kostenraming van de administratieve lasten voor de zelfstandigen en betrouwbaarheidsinterval van de resultaten - Vergelijking
In miljard euro

De daling van de totale kosten van de administratieve lasten voor de zelfstandigen tussen 2014 en 2016 wordt ook merkbaar wanneer er gekeken wordt naar de kosten van de administratieve lasten uitgedrukt in procent van het nominale bbp. In 2016 bedraagt het relatieve gewicht van de administratieve lasten voor zelfstandigen 0,20 % van het bbp, of een daling met 0,08 procentpunt ten opzichte van het resultaat van 0,28 % in 2014. In absolute waarde dalen zowel de interne als de externe kosten, maar de interne kosten dalen proportioneel gezien meer dan de externe kosten (-27 % tegenover -17 %).

Sinds 2000 is het relatieve gewicht van de administratieve lasten voor zelfstandigen afgenomen met 0,73 procentpunt.

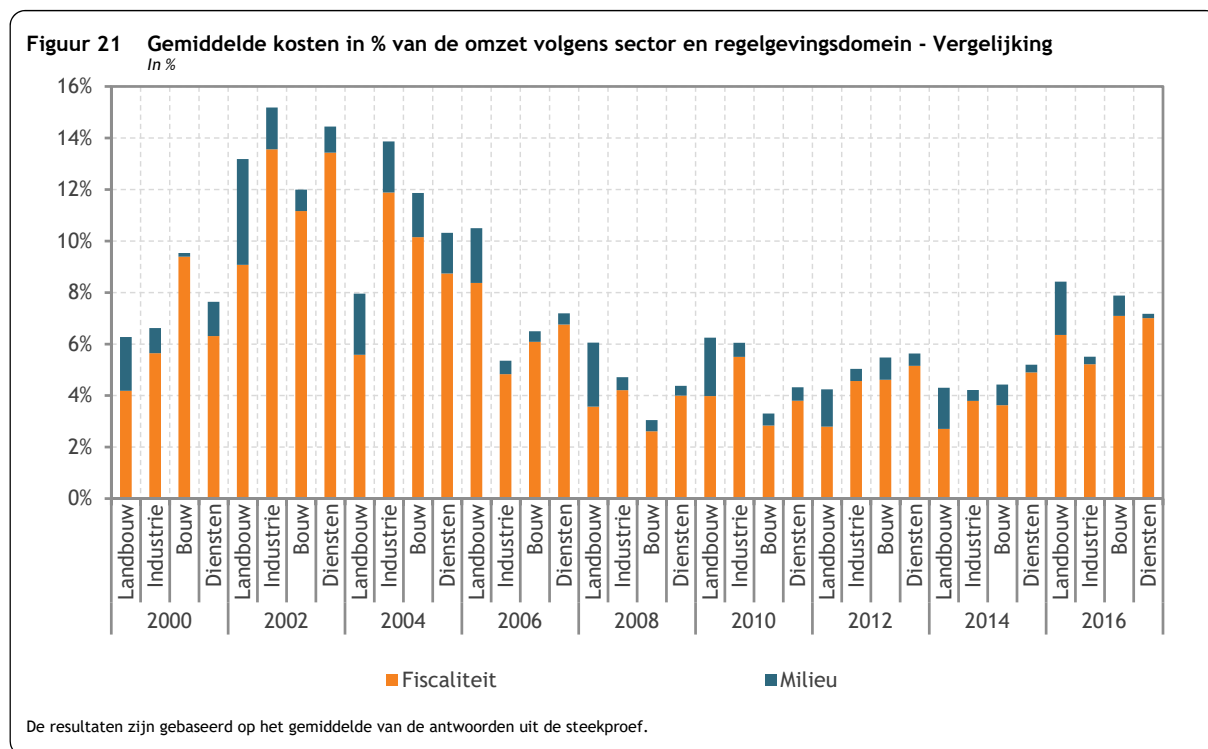
Tabel 25 Totale kosten van de administratieve verplichtingen - Vergelijking

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Totale kosten in miljard euro	2,29	2,66	2,37	1,23	1,34	1,28	1,23	1,12	0,86
Totale kosten in % van het bbp	0,93	1,02	0,84	0,39	0,39	0,36	0,33	0,28	0,20
- Interne kosten in miljard euro	1,46	1,82	1,39	0,78	0,78	0,76	0,63	0,77	0,56
- Externe kosten in miljard euro	0,83	0,84	0,98	0,45	0,56	0,52	0,60	0,36	0,30

De totale kosten zijn de som van de kosten voor twee regelgevingsdomeinen: fiscaliteit en milieu. Ondanks de daling in absolute waarde van de kosten van de administratieve lasten voor elk van die regelgevingen, is het aandeel van de administratieve lasten dat door de fiscale regelgeving wordt gegenereerd, toegenomen in 2016 (zoals in 2010, 2012 en 2014). In 2016 bedroeg het aandeel voor rekening van de milieuregelgeving 9 % van de totale kosten en het aandeel als gevolg van de fiscale regelgeving 91 %, tegenover respectievelijk 10 % en 90 % in 2014. In absolute waarde wordt de daling van de totale kosten tussen 2014 en 2016 voor 85 % verklaard door de dalende kosten van de fiscale administratieve lasten.

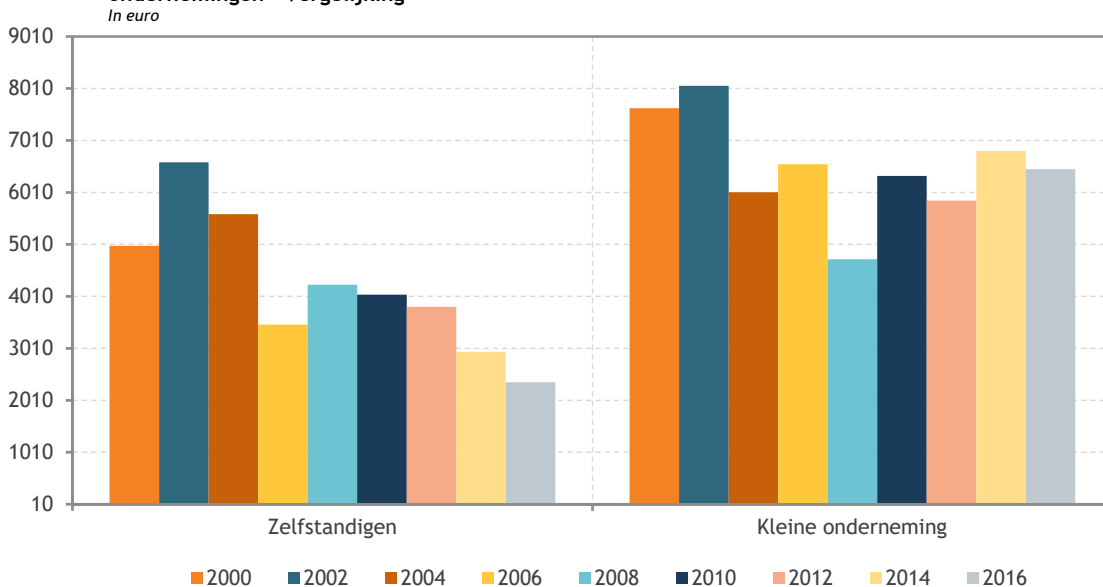

Tussen 2014 en 2016 zijn de gemiddelde kosten van de administratieve lasten, uitgedrukt in procent van de omzet, in alle activiteitensectoren gestegen, maar vooral bij de zelfstandigen uit de landbouwsector waar ze zijn gestegen van 4,3 % tot 8,4 %. In alle activiteitensectoren wordt de geobserveerde groei voornamelijk verklaard door de stijging van de kosten van de fiscale administratieve lasten uitgedrukt in procent van de omzet.

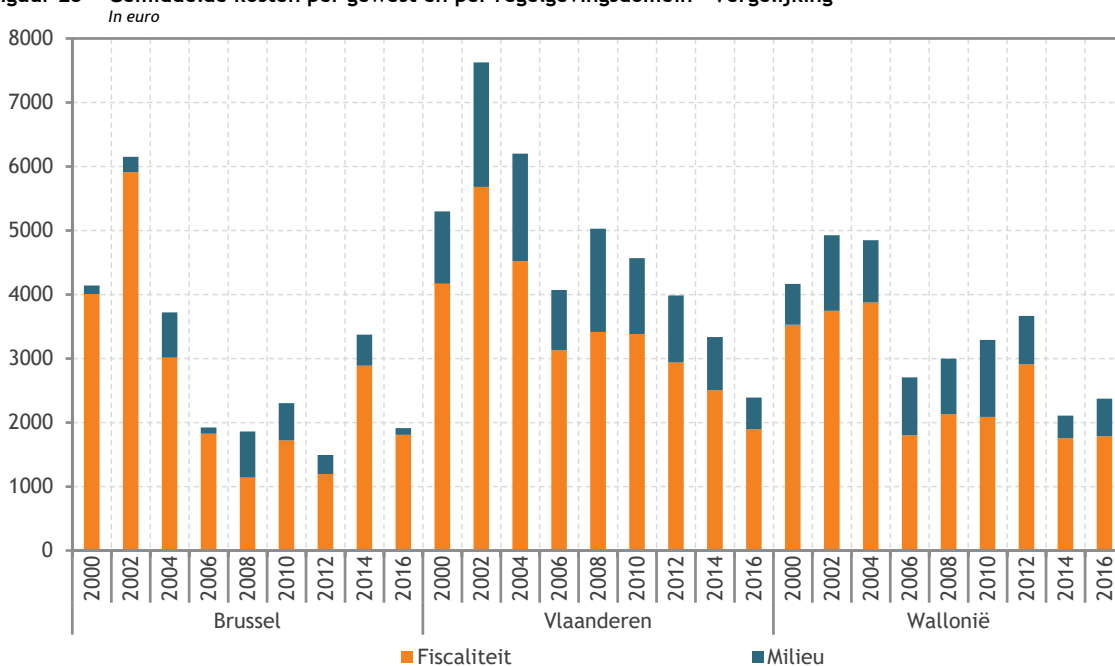
Figuur 22 toont de evolutie van de gemiddelde kosten voor de zelfstandigen en de gemiddelde kosten per werknemer voor de kleine ondernemingen. Het verschil tussen die twee soorten kosten wordt, net zoals in 2014, groter in 2016 nadat het in 2012 licht afgenomen was. De gemiddelde kosten per werknemer in de kleine ondernemingen dalen tussen 2014 en 2016, maar verhoudingsgewijs minder dan bij de zelfstandigen.

Figuur 22 Gemiddelde kosten voor de zelfstandigen en gemiddelde kosten per werknemer in de kleine ondernemingen - Vergelijking

Zoals blijkt uit , is de algemene dalende trend van de gemiddelde kosten van de administratieve lasten op regionaal vlak merkbaar bij de Vlaamse zelfstandigen (-28 % t.o.v. 2014) en vooral bij de Brusselse zelfstandigen (-43 % t.o.v. 2014). Voor de Waalse zelfstandigen, daarentegen, stijgen de gemiddelde kosten van de administratieve lasten met 13 %, na een sterke daling tussen 2012 en 2014. Er moet worden opgemerkt dat het beperkte aantal antwoorden van de zelfstandigen uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, zowel voor de enquête van 2016 als voor de enquêtes van 2014 en 2012, het resultaat voor dat gewest weinig betrouwbaar maakt.

Figuur 23 Gemiddelde kosten per gewest en per regelgevingsdomein - Vergelijking

De algemene indruk van de zelfstandigen over de evolutie van de administratieve lasten over de afgelopen twee jaar stemt overeen met die van de ondernemingen: de meerderheid van de zelfstandigen (en ondernemingen) meent namelijk een (aanzienlijke) stijging van de administratieve lasten te hebben ondervonden in de loop van de afgelopen twee jaar. De enquête van 2012 brak met de sinds 2006 waargenomen neerwaartse trend, maar de resultaten van 2016 bevestigen de lichte dalende trend van 2014, vooral op het vlak van fiscaliteit. In 2016 meende 55 % van de zelfstandigen namelijk dat de fiscale administratieve lasten (fors) gestegen waren, tegenover 59 % in 2014, 62 % in 2012 en 53 % in 2010. Wat de milieuregelgeving betreft, was in 2016 61 % van de zelfstandigen van mening dat de administratieve lasten (sterk) gestegen waren, tegenover 65 % in 2014, 66 % in 2012 en 64 % in 2010.

Op regionaal niveau zijn er verschillen tussen het Vlaams Gewest en het Waals Gewest en het beperkte aantal antwoorden van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest maakt de resultaten onbetrouwbaar. Op het gebied van fiscaliteit, laat Vlaanderen een daling van 62 % tot 58 % optekenen tussen 2014 en 2016, na een stabilisering tussen 2012 en 2014, terwijl het percentage in Wallonië stabiel blijft op 54 % in 2014 en 2016 en nog 63 % bedroeg in 2012. Op het gebied van milieu, laat het Waals Gewest na een aanhoudende stijging van 56 % in 2010 tot 64 % in 2012 en 65 % in 2014, een daling tot 60 % optekenen in 2016, terwijl het Vlaams Gewest in 2016 een stabilisering kent op 66 % in 2014, na een hoger percentage in 2010 en 2012 (68 % in 2010 en 67 % in 2012).

5.3.2. De kwaliteit van de administratieve verplichtingen

Bekeken over de negen enquêtes zijn de zelfstandigen, net als de ondernemingen, meer tevreden over de kwaliteit van hun contacten met de administratie dan over de kwaliteit van de regelgeving op zich. Algemeen beschouwd is de tevredenheidsgraad bij de zelfstandigen in 2016 hoger ten opzichte van 2014 voor beide regelgevingsdomeinen, maar vooral voor het fiscale domein waarin de percentages verbeteren voor alle stellingen.

Tabel 26 Kwaliteit van de regelgeving per regelgevingsdomein - Vergelijking
In % van de zelfstandigen dat (volledig) akkoord gaat met de stelling

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Fiscaliteit									
Meegedeeld vóór de goedkeuring	39	41	40	35	45	46	47	32	35
Gemakkelijk te begrijpen	22	27	25	27	30	35	30	19	25
Duidelijke doelstellingen	28	39	34	35	39	43	42	27	36
Voldoende aangepast aan alle omstandigheden	23	31	33	23	30	35	29	20	25
Tijdig meegedeeld	57	49	45	52	60	59	46	48	50
Goede onderlinge samenhang	29	33	34	30	35	43	31	26	29
Gepaard met adequate en duidelijke informatie	34	36	35	35	40	46	35	24	31
Milieu									
Meegedeeld vóór de goedkeuring	51	39	48	49	42	45	49	41	40
Gemakkelijk te begrijpen	33	28	31	32	36	35	37	32	38
Duidelijke doelstellingen	44	39	40	39	50	49	46	46	53
Voldoende aangepast aan alle omstandigheden	24	20	27	24	28	26	31	33	32
Tijdig meegedeeld	54	42	40	45	52	41	51	50	50
Goede onderlinge samenhang	32	27	34	30	33	54	38	36	40
Gepaard met adequate en duidelijke informatie	40	33	33	39	38	34	40	38	40

Bekeken over de negen enquêtes en voor de twee bestudeerde regelgevingsdomeinen lijken de zelfstandigen het meest tevreden te zijn over het feit dat ze op tijd op de hoogte gebracht worden van de regelgevingen zodat ze vlot nageleefd kunnen worden en over het feit dat de regelgevingen ter kennis worden gebracht vóór de goedkeuring. Voor het domein milieu kan ook de duidelijkheid van de doelstellingen op meer goedkeuring rekenen. Samengevat, de bekendmaking van de regelgeving blijft dus, door de enquêtes heen, de belangrijkste bron van tevredenheid, zowel voor de zelfstandigen als voor de ondernemingen.

Voor de twee regelgevingsdomeinen heeft de belangrijkste kritiek van de zelfstandigen in 2016, net zoals bij de vorige enquêtes, betrekking op de moeilijkheidsgraad van de regelgeving en het gebrek aan flexibiliteit van de regelgeving om zich aan te passen aan alle situaties.

Wat betreft het contact met de administratie (tabel 27) is de tevredenheidsgraad van de zelfstandigen in 2016 verbeterd in het milieudomein waar het percentage zelfstandigen dat (volledig) akkoord gaat stijgt voor alle stellingen. Die trend is minder eenduidig voor het fiscaal domein waar de percentages blijven verslechteren in 2016 ten opzichte van de resultaten van 2014, 2012 en 2010 voor drie stellingen en verbeteren voor vier stellingen.

In de twee regelgevingsdomeinen en door de enquêtes heen, zijn de bronnen van tevredenheid voor de zelfstandigen gelijk: antwoorden binnen de vooropgestelde termijn en de verstrekte informatie beantwoordt aan de behoeften.

Wat de fiscale regelgeving betreft, heeft de voornaamste kritiek, voor de zevende opeenvolgende keer, betrekking op het moeilijk kunnen contacteren van de bevoegde dienst, met voor de vierde keer op rij een lagere score. Dat is ook de voornaamste kritiek van de zelfstandigen inzake milieu, maar nog maar voor de tweede keer op rij en de score van 2016 verbetert ten opzichte van 2014.

Tabel 27 Kwaliteit van de contacten met de bevoegde administratie volgens regelgevingsdomein - Vergelijking
In % van de zelfstandigen dat (volledig) akkoord gaat met de stelling

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016
Fiscaliteit									
Het is duidelijk tot welke dienst men zich moet wenden	46	47	47	49	53	51	45	39	40
De bevoegde dienst is gemakkelijk te contacteren	46	48	45	42	51	50	39	35	28
De administratie geeft nauwkeurige antwoorden	46	51	52	55	59	60	60	50	47
De beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd	39	43	48	43	52	57	55	41	48
De administratie antwoordt binnen de voorziene termijn	52	58	64	58	65	71	62	60	59
Dezelfde antwoorden ongeacht de contactpersoon	37	45	47	45	58	52	51	44	46
De verkregen informatie beantwoordt aan de behoeften	53	57	56	63	63	66	62	53	55
Milieu									
Het is duidelijk tot welke dienst men zich moet wenden	44	42	39	44	46	51	43	42	49
De bevoegde dienst is gemakkelijk te contacteren	41	41	37	47	42	46	45	37	44
De administratie geeft nauwkeurige antwoorden	47	40	37	51	55	54	48	47	53
De beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd	40	35	31	43	50	47	43	47	49
De administratie antwoordt binnen de voorziene termijn	49	55	54	66	57	65	55	60	61
Dezelfde antwoorden ongeacht de contactpersoon	48	45	42	52	44	48	48	47	49
De verkregen informatie beantwoordt aan de behoeften	51	42	50	59	62	60	52	53	65

5.4. Besluit

De totale kosten van de administratieve lasten voor de ondernemingen en de zelfstandigen zijn met 2,3 % gestegen tussen 2014 en 2016. Tussen 2012 en 2014 waren ze gestegen met 4,5 %, na een quasi-stagnering tussen 2010 en 2012, een groei van 7 % tussen 2008 en 2010 en een daling van 23 % tussen 2006 en 2008. Ze zijn gestegen van 6,64 miljard euro in 2014 tot 6,79 miljard euro in 2016. Die evolutie vloeit voort uit een uiteenlopende beweging: de totale kosten stijgen voor de ondernemingen en dalen voor de zelfstandigen, en dit voor de vierde opeenvolgende keer. Sinds de eerste enquête die betrekking had op het jaar 2000 en de totale kosten van de administratieve lasten raamde op 8,57 miljard euro, zijn die kosten met 21 % gedaald.

Uitgedrukt in procent van het bbp daalde het totale relatieve gewicht van de administratieve lasten die wegen op de ondernemingen en de zelfstandigen lichtjes, zoals tijdens de twee vorige enquêtes. Het bedraagt 1,60 % in 2016 na 1,66 % in 2014, 1,70 % in 2012, 1,79 % in 2010, 1,72 % in 2008, 2,44 % in 2006, 2,57 % in 2004, 3,43 % in 2002 en 3,48 % in 2000. In zestien jaar is het relatieve gewicht van de administratieve lasten dus met 1,88 procentpunt gedaald.

De toename van de kosten van de administratieve lasten in absolute waarde tussen 2014 en 2016 is toe te schrijven aan de stijging van de kosten van de administratieve lasten voor de kleine ondernemingen en, in mindere mate, die voor de middelgrote ondernemingen. De kosten van de administratieve lasten voor de grote ondernemingen zijn daarentegen met 15 % gedaald tussen 2014 en 2016. In 2016 komt het grootste deel van de kosten van de administratieve lasten, net als bij de vorige enquêtes, voor rekening van de kleine ondernemingen die ook de grootste groep vormen in de ondernemingspopulatie. Dat deel blijft constant toenemen sinds de enquête uit 2008, van 49 % in 2008 tot 61 % in 2016.

Wat het regelgevingsdomein betreft, levert de fiscale regelgeving de grootste bijdrage tot de stijging van de kosten van de administratieve lasten van de ondernemingen tussen 2014 en 2016, op ruime afstand gevolgd door de milieuregelgeving. De administratieve lasten voor de tewerkstellingsregelgeving dalen daarentegen over de beschouwde periode. In 2016 genereert de fiscale regelgeving, net zoals het geval was in de vorige enquêtes, het grootste deel van de kosten van de administratieve lasten, gevolgd door de tewerkstellingsregelgeving en ver daarachter de milieuregelgeving. De toename van de kosten van de administratieve lasten van de ondernemingen tussen 2014 en 2016 is voor 67 % toe te schrijven aan de toename van de externe kosten en voor 33 % aan de toename van de interne kosten.

Voor de zelfstandigen dalen de kosten van de administratieve lasten gegenereerd door de twee grote domeinen die hen aanbelangen, maar de administratieve lasten voor de milieuregelgeving dalen verhoudingsgewijs het sterkst. In 2016 is het grootste deel van de kosten van de administratieve lasten voor de zelfstandigen, net zoals bij de vorige enquêtes, afkomstig van de fiscale regelgeving en dat overwicht neemt toe met iedere enquête sinds 2008. De daling van de kosten van de administratieve lasten tussen 2014 en 2016 wordt verklaard door twee types van kosten – interne en externe kosten – die dalen, maar de interne kosten dalen verhoudingsgewijs meer dan de externe kosten.

Uit de vergelijking van de gemiddelde kosten per werknemer volgens ondernemingsgrootte tussen 2014 en 2016 blijkt dat de kosten per werknemer voor de middelgrote en grote ondernemingen

toenemen. Die stijging is echter vooral merkbaar bij de grote ondernemingen als gevolg van de forse toename van de gemiddelde kosten per werknemer van de aan tewerkstelling gerelateerde administratieve lasten, die ook verantwoordelijk zijn voor de uitgesproken toename voor de middelgrote ondernemingen. Tussen 2014 en 2016 dalen de gemiddelde kosten per werknemer voor de kleine ondernemingen, aangezien de stijging van de gemiddelde kosten per werknemer als gevolg van de tewerkstellingsregelgeving ruimschoots gecompenseerd wordt door de daling van de gemiddelde kosten per werknemer als gevolg van de fiscale en vooral milieuregelgeving.

De gemiddelde kosten voor de zelfstandigen blijven lager dan de gemiddelde kosten per werknemer in de kleine ondernemingen. Het verschil tussen die twee soorten kosten wordt, net zoals in 2014, groter in 2016 nadat het in 2012 licht afgenomen was. De gemiddelde kosten per werknemer in de kleine ondernemingen dalen tussen 2014 en 2016, maar verhoudingsgewijs minder dan bij de zelfstandigen.

Op regionaal niveau zijn de gemiddelde kosten per werknemer tussen 2014 en 2016 gestegen in Wallonië, en ook vooral in Brussel als gevolg van de stijging van de administratieve druk in het fiscale domein in Brussel en in het tewerkstellingsdomein in Wallonië. De gemiddelde kosten per werknemer zijn daarentegen gedaald in Vlaanderen (- 7 %), waar de daling van de fiscale administratieve lasten de stijging in de twee overige regelgevingsdomeinen meer dan compenseert. In 2014 hebben de Vlaamse ondernemingen de hoogste gemiddelde kosten per werknemer en de Brusselse ondernemingen de laagste gemiddelde kosten per werknemer. In 2016 geldt het omgekeerde. De Brusselse ondernemingen hebben de hoogste gemiddelde kosten per werknemer en de Vlaamse ondernemingen de laagste gemiddelde kosten per werknemer. De algemene neerwaartse trend van de gemiddelde kosten van de administratieve lasten is merkbaar voor de Vlaamse en vooral de Brusselse zelfstandigen. Voor de Waalse zelfstandigen, daarentegen, stijgen de gemiddelde kosten van de administratieve lasten, na een sterke daling tussen 2012 en 2014. Er moet worden opgemerkt dat het beperkt aantal antwoorden van de zelfstandigen uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, zowel voor de enquête van 2016 als voor de enquêtes van 2014 en 2012, het resultaat voor dat gewest weinig betrouwbaar maakt.

Net zoals in de vorige enquêtes was de meerderheid van de zelfstandigen en de ondernemingen in 2016 van mening dat de administratieve lasten in de loop van de voorbije twee jaar gestegen zijn. De algemene indruk van de ondernemingen over de evolutie van de administratieve lasten over de afgelopen twee jaar is veranderd ten opzichte van de voorgaande enquête: een groot deel van de ondernemingen is nog steeds van mening dat de lasten (fors) gestegen zijn, zij het in mindere mate dan in 2014 en zeker minder uitgesproken dan in 2000. Wat de zelfstandigen betreft, was er in de enquête van 2012 een breuk met de sinds 2006 waargenomen neerwaartse trend, maar de resultaten van 2016 bevestigen de licht dalende trend van 2014.

In de negen enquêtes zijn de ondernemingen en de zelfstandigen meer tevreden over de kwaliteit van de contacten met de betrokken administratie dan over de kwaliteit van de regelgevingen op zich. In de negen enquêtes behalen dezelfde stellingen de beste scores bij de ondernemingen en de zelfstandigen. Die stellingen hebben betrekking op de bekendmaking van de regelgeving en de kwaliteit van de antwoorden door de bevoegde administratie (naleving van de antwoordtermijn en antwoorden die voldoen aan de behoeften). De voornaamste kritiek van zowel ondernemingen als zelfstandigen heeft betrekking op het vermogen van de regelgeving om zich aan te passen aan alle omstandigheden wat

betreft de kwaliteit van de regelgeving en op het gemakkelijk kunnen achterhalen en contacteren van de bevoegde dienst wat betreft de kwaliteit van de contacten met de betrokken administratie.

De evolutie van de perceptie van de ondernemingen over de kwaliteit van de regelgeving verschilt volgens regelgevingsdomein. Wat het tewerkstellingsdomein betreft, verbeteren de percentages voor alle stellingen in de enquête van 2016, na een verslechtering voor een grote meerderheid van de stellingen tijdens de enquêtes 2012 en 2014. De percentages van 2016 sluiten dicht aan bij de bereikte niveaus in 2010. Wat fiscaliteit betreft, gaat de beoordeling erop vooruit voor de zeven stellingen tijdens de enquête van 2016 ten opzichte van de voorgaande enquête en ook voor een meerderheid van de stellingen in vergelijking met de enquête van 2012. Wat het milieudomein betreft, wordt de enquête van 2016 gekenmerkt door een verbetering van de resultaten voor slechts vier van de zeven stellingen en blijven de scores onder die van de enquête van 2012 voor alle stellingen. De tevredenheidsgraad van de zelfstandigen is in 2016 echter hoger dan in 2014 voor beide regelgevingsdomeinen, maar vooral voor fiscaliteit.

Aangaande de kwaliteit van de contacten met de administratie, vertonen de resultaten voor de ondernemingen in de enquête van 2016, in vergelijking met de voorgaande enquêtes, uiteenlopende evoluties volgens regelgevingsdomein. Voor de tewerkstelling verbeteren de resultaten in 2016 ten opzichte van 2012 en 2014. Wat fiscaliteit betreft, gaan de resultaten erop achteruit in 2016 ten opzichte van 2014 en in 2012 voor een meerderheid van de stellingen. Voor het milieudomein dalen de percentages in 2016 ten opzichte van 2012 en 2014 voor alle stellingen. Omgekeerd verbetert de tevredenheidsgraad van de zelfstandigen in 2016 in het milieudomein. Die trend is echter minder eenduidig voor het fiscale domein waar de resultaten voor drie stellingen verder achteruitgaan in 2016 ten opzichte van de resultaten in 2014, 2012 en 2010 en verbeteren voor vier stellingen.

6. Bijlagen

Bijlage 1. Definitie van de administratieve lasten per regelgevingsdomein

Elke enquête is vergezeld van een toelichtingsnota waarin voor de ondernemingen of de zelfstandigen een duidelijke omschrijving wordt gegeven van de administratieve lasten. Die bijlage omvat de definitie van de administratieve lasten voor elk beschouwd regelgevingsdomein, zoals ze bij de enquête gevoegd is.

Met de administratieve lasten in het kader van de fiscale regelgeving worden de administratieve verplichtingen bedoeld die betrekking hebben op de fiscale situatie van de onderneming, namelijk:

- btw (aangiften, overzichten, listings, facturen, boeken),
- vennootschapsbelasting (aangiften, afschrijvingstabellen, aanvraag voor fiscale aftrek voor investeringen...);
- personenbelasting voor de zelfstandigen (aangiften, tabellen, overzichten, bijlagen...), voorafbetalingen;
- onroerende voorheffing (aangiften en inkomstenfiches), roerende voorheffing op dividenden en obligatieleningen (aangiften, zegelrecht, licenties, vergunningen, patenten...);
- belasting op kapitaalbreng;
- douanerechten en accijnzen;
- gemeente- en regionale belastingen (heffing op drijfkracht...).
- belastingen op voertuigen (verkeersbelasting, belasting op de inverkeerstelling, eurovignet,...);

De administratieve kosten zijn de kosten verbonden aan de procedures en verplichtingen die de overheid oplegt aan de ondernemingen en die ze ofwel zelf vervullen ofwel uitbesteden aan externe diensten om de fiscale regelgeving na te leven. Ze omvatten de tijd en de middelen die het personeel of de externe experts nodig hebben om de regelgeving te begrijpen, de informatie te verzamelen, te verwerken, voor te stellen of te bewaren en om de formulieren in te vullen die de administratie vereist. Het betalen van heffingen en belastingen op zich mag dus niet beschouwd worden als administratieve kosten die voortvloeien uit de toepassing van de fiscale regelgeving. De impact van alle fiscale regelgevingen die wegen op de ondernemingen moet worden onderzocht, ongeacht hun oorsprong (lokale, provinciale, regionale, nationale of internationale instantie).

Onder milieuregelgeving vallen de administratieve verplichtingen en formaliteiten (vergunningen, licenties, milieuverslagen, aangifte-, meldings-, etikettering- en rapporteringsverplichtingen) als gevolg van de regelgeving inzake:

- uitstoot/lozing, straling, ionisatie;
- waterverbruik, water- en luchtvervuiling, kwaliteitsnormen voor lucht;
- hantering van gevaarlijke stoffen, het gebruik van meststoffen;

- afvalverwerking, bodemsanering;
- het verwerken van producten, kwaliteitsnormen, voorschriften voor de producten en het productieproces;
- milieuvergunningen en vergunningen inzake ruimtelijke ordening, milieueffectenrapportering;
- milieuheffingen en -belastingen (aangifte, analyses en geschillen);
- lawaai - geluidsoverlast en normen.

De administratieve kosten inzake milieu komen van de procedures en formaliteiten die de onderneming ofwel zelf voor haar rekening neemt, ofwel uitbesteedt aan externe diensten om de milieuregelgeving te kunnen naleven. Ze omvatten de tijd en de middelen die het personeel of de externe experts nodig hebben om de regelgeving te begrijpen, de informatie te verzamelen, te verwerken, voor te stellen of te bewaren en om de formulieren in te vullen die de administratie vereist. De administratieve kosten inzake milieu omvatten dus niet de belastingen en heffingen die effectief betaald zijn, de kapitaaluitgaven of de betalingen voor machines, uitrustingsgoederen of overige productiefactoren als gevolg van de productie- of verkoopactiviteiten van de onderneming opdat ze in orde zou zijn met de milieuregelgeving. De impact van alle milieuregelgevingen die wegen op de onderneming, dient geëvalueerd te worden, ongeacht hun oorsprong (lokale, provinciale, regionale, nationale of internationale instantie).

Onder administratieve lasten ten gevolge van de arbeidsregelgeving worden de administratieve verplichtingen verstaan die betrekking hebben op de volgende elementen:

- aanwerving en ontslag van loontrekkenden;
- de quota's (stages, startbaanovereenkomsten);
- sociale documenten, verplichtingen in verband met arbeidsvoorwaarden (inclusief bijzonder verlof zoals tijdskrediet, ouderschapsverlof, palliatief verlof..., herstructureringen);
- aangiftes inzake sociale bijdragen en sociale risico's gedekt door de sociale zekerheid;
- verplichte melding van statistische gegevens inzake tewerkstelling.

De administratieve lasten komen overeen met de procedures en formaliteiten die de relaties met de overheden bepalen. De onderneming neemt die procedures en formaliteiten ofwel zelf voor haar rekening ofwel doet ze een beroep op een externe dienst om de regelgeving inzake tewerkstelling na te leven. Ze omvatten de tijd en de middelen die het personeel of de externe experts nodig hebben om de regelgeving te begrijpen, de informatie te verzamelen, te verwerken, voor te stellen of te bewaren en om de formulieren in te vullen die de administratie vereist. De effectieve betaling van de loonvoorheffing en de socialezekerheidsbijdragen mag dus niet in aanmerking worden genomen. De impact van alle regelgevingen inzake tewerkstelling die op de onderneming wegen, dient te worden geëvalueerd, wat hun oorsprong ook is (lokale, provinciale, regionale, nationale of internationale instantie).

Bijlage 2. Schattingsmethode

De totale kosten van de administratieve lasten zijn alle middelen, uitgedrukt in euro, die de ondernemingen en de zelfstandigen besteden opdat ze kunnen voldoen aan de administratieve vereisten inzake fiscaliteit, milieu en tewerkstelling (dit laatste enkel voor de ondernemingen). Concreet zijn die totale kosten de som van de interne en externe kosten voor de bestudeerde regelgevingsdomeinen.

De interne kosten zijn de loonkosten voor het aantal uren die binnen het bedrijf of door de zelfstandige jaarlijks worden besteed aan het invullen van formulieren. De externe kosten omvatten de uitgaven gedurende één jaar aan externe diensten om de regelgevingen na te komen.

De berekening van de totale kosten voor de volledige populatie van ondernemingen en zelfstandigen gebeurt in verschillende stappen. Eerst worden de interne en de externe kosten per regelgevingsdomein en per klasse ondernemingen en zelfstandigen berekend. Vervolgens worden de totale kosten per klasse berekend (de som van drie domeinen bij de ondernemingen en de som van twee domeinen bij de zelfstandigen). Dat totaal aan kosten per klasse wordt geëxtrapoleerd naar de totale populatie van ondernemingen en zelfstandigen. Hierbij wordt rekening gehouden met de verdeling van de populatie van ondernemingen en zelfstandigen per klasse, zoals de onderstaande tabellen aantonen.

In deze studie omvat het begrip 'ondernemingen' alle ondernemingen en zelfstandigen die ten minste één werknemer in dienst hebben. De stratificatie van de ondernemingen gebeurt hier volgens ondernemingsgrootte en activiteitensector.

Tabel 28 Aantal ondernemingen in België in december 2016

Ondernemingstype	Klasse	Aantal ondernemingen
Verwerkende nijverheid 1-9 werknemers	S ₁₁	10 803
Verwerkende nijverheid 10-249 werknemers	S ₂₁	4 907
Verwerkende nijverheid > 249 werknemers	S ₃₁	297
Diensten 1-9 werknemers	S ₁₂	161 393
Diensten 10-249 werknemers	S ₂₂	27 383
Diensten > 249 werknemers	S ₃₂	1 084
Totaal		205 867

Bron: Statbel

De 'zelfstandigen' omvatten zelfstandigen in hoofdberoep zonder personeel en de vrije beroepen. Die populatie wordt onderverdeeld volgens de NACE-BEL-codes.

Tabel 29 Aantal zelfstandigen¹⁷ in België in december 2016

Type zelfstandige	Klasse	Aantal zelfstandigen
Landbouw - NACE-groep A en B	S ₉₁	33 582
Industrie - NACE-groep C, D en E	S ₉₂	15 537
Bouwnijverheid - NACE-groep F	S ₉₃	45 730
Diensten - NACE-groep G, H, I, J, K, M, N, P en R	S ₉₄	316 801
Totaal		411 650

Bron: Statbel

Het globale antwoordpercentage op de enquêtes is 17,3 % voor de ondernemingen en 10,3 % voor de zelfstandigen. De resultaten van de enquête zijn statistisch significant zoals blijkt uit onderstaande tabel die de resultaten met hun 90%-betrouwbaarheidsinterval weergeeft.

Tabel 30 Schatting van de totale kosten en het betrouwbaarheidsinterval per klasse - 2016
In euro

Klasse	Totale kosten	Betrouwbaarheidsinterval
Ondernemingen:		
Industrie - klein	228 290 704	162 959 093 - 293 622 314
Industrie - middelgroot	311 617 552	232 274 450 - 390 960 654
Industrie - groot	179 883 340	92 236 375 - 267 530 305
Diensten - klein	3 401 814 691	2 464 230 959 - 4 339 398 423
Diensten - middelgroot	1 493 454 118	1 058 011 490 - 1 928 896 746
Diensten - groot	318 735 529	184 043 299 - 453 427 760
Totaal	5 933 795 935	4 193 755 667 - 7 673 836 202
Zelfstandigen:		
Landbouw	93 899 954	77 790 166 - 110 009 743
Industrie	30 796 635	21 796 857 - 39 796 414
Bouw	92 296 142	71 988 701 - 112 603 582
Diensten	642 957 190	510 174 459 - 775 739 922
Totaal	859 949 922	681 750 183 - 1 038 149 661

¹⁷ A = landbouw, visvangst, bosbouw, B = winning delfstoffen, C = verwerkende nijverheid, D = productie en distributie van elektriciteit en gas, E = productie, distributie en sanering van water, F = bouwnijverheid, G = groot- en detailhandel; reparatie van auto's, H = transport, opslag, I = verschaffen van accommodatie en maaltijden, J = uitgeverijen, telecommunicatie en informaticadiensten, K = financiële en verzekeringsinstellingen, L = handel in onroerend goed, verhuur, M = zakelijke dienstverlening, N = administratieve en ondersteunende diensten, P = onderwijs, Q = gezondheidszorg, sociale en gemeenschapsvoorzieningen, R = cultuur en recreatie.

Bijlage 3. Gevoeligheidsanalyse

Tabel 31 geeft de totale kosten van de administratieve lasten in 2016 in de veronderstelling dat het aantal ondernemingen en zelfstandigen ongewijzigd zou zijn ten opzichte van 2014.

Tussen 2014 en 2016 is het aantal ondernemingen gestegen, namelijk van 201 858 eenheden tot 205 867 eenheden, of een toename van 2,0 %. De structuur van de populatie is ook veranderd, met een daling van het aantal ondernemingen in de industrie ongeacht de grootte en een stijging van het aantal ondernemingen in de diensten ongeacht de grootte.

Het aantal zelfstandigen is tussen 2014 en 2016 ook gestegen, van 399 177 eenheden tot 411 650 eenheden, of een toename van 3,1 %. Het aantal zelfstandigen is in alle sectoren gestegen, behalve in de landbouwsector. Daar gaat het aantal zelfstandigen in dalende lijn sinds 2006.

De totale kosten van de administratieve lasten voor de ondernemingen en de zelfstandigen zijn met 148 221 031 euro gestegen tussen 2014 en 2016. Indien de populatie van ondernemingen en zelfstandigen op haar niveau van 2014 gebleven was, zouden de totale kosten gestegen zijn met 8 616 709 euro. De evolutie van de populatie van zelfstandigen en ondernemingen verklaart dus 6 % van de toename van de totale kosten van de administratieve lasten tussen 2014 en 2016.

Tabel 31 Gevoeligheidsanalyse: Gemiddelde totale kosten in 2016 geëxtrapoleerd naar de populatie van 2014
In euro

Klasse	Totale kosten 2016	Gemiddelde totale kosten 2016 x Populatie 2014
Ondernemingen:		
Industrie - klein	228 290 704	230 974 488
Industrie - middelgroot	311 617 552	316 951 946
Industrie - groot	179 883 340	182 306 011
Diensten - klein	3 401 814 691	3 326 166 349
Diensten - middelgroot	1 493 454 118	1 462 257 545
Diensten - groot	318 735 529	300 211 232
Totaal	5 933 795 935	5 818 867 572
Zelfstandigen:		
Landbouw	93 899 954	95 983 078
Industrie	30 796 635	29 359 578
Bouw	92 296 142	86 392 660
Diensten	642 957 190	623 538 646
Totaal	859 949 922	835 273 962

Bijlage 4. De vragenlijst gericht aan de ondernemingen over de fiscale administratieve lasten

«DENOMINATION_1»
 «RUE_ET_NUM» «BOITE_POSTALE»
 «CODÉ_POSTAL» «LOCALITE»

Enquête over de kosten die voortvloeien uit de toepassing van de fiscale regelgeving

Met deze enquête willen we de administratieve lasten ramen die in **2016** ten laste vielen van de Belgische ondernemingen en de zelfstandigen.

De resultaten van deze enquête zullen worden gebruikt voor het versnellen van de administratieve vereenvoudiging in ons land. De federale en regionale overheden hechten hier veel belang aan. Daarom bezorgen wij u deze vragenlijst. Wij willen immers uw mening kennen over de al doorgevoerde vereenvoudigingen en weten waar we nog bijkomende inspanningen moeten leveren. Deze enquête geeft u nu de kans om het beleid betreffende administratieve vereenvoudiging bij te sturen daar waar u het nodig acht.

Aangezien slechts een klein aantal ondernemingen deze vragenlijst krijgt, zijn uw antwoorden zeer belangrijk voor de betrouwbaarheid van de resultaten.

U kunt antwoorden:

- ofwel via onze webstek:
 «URL»
 In dat geval moet u de User Id en het Paswoord ingeven dat u hieronder vindt:

«URL»	
User Id	«LoginName»
Password	«PassWord»

- ofwel via de post met de bijgevoegde gefrankeerde enveloppe.

Wij danken u alvast voor de tijd die u vrijmaakt om deze vragenlijst te beantwoorden. Het invullen van de enquête via mail zal ongeveer 10 minuten vragen en op papier ongeveer 20 minuten. De uiterste datum waarop de enquête ons moet bereiken is **15 september 2017**. Uw antwoorden worden **strikt vertrouwelijk** behandeld.

Met dank voor uw medewerking.

«URL»	
Login Id	«LoginName»
Password	«PassWord»

HOE DEZE ENQUETE INVULLEN?

Deze enquête gaat over de administratieve lasten gemaakt in uw onderneming voor het toepassen van de **fiscale regelgeving**.

1. Wat bedoelen we met de administratieve lasten van de fiscale regelgeving?

Met de administratieve lasten van de fiscale regelgeving bedoelen wij alle administratieve verplichtingen en formaliteiten die voortvloeien uit de regelgeving inzake:

- de btw (aangifte, toelichtingen, listings, facturen, dagboeken);
- de vennootschapsbelasting (aangifte, afschrijvingstabellen, aanvraag voor investeringsaftrek,...);
- de personenbelasting voor de zelfstandigen (aangifte, tabellen, toelichtingen, bijlagen,...), de voorafbetalingen;
- de onroerende voorheffing (aangifte en inkomstenfiches) en de roerende voorheffing op dividenden en obligatieleningen (aangifte, zegelrecht, licenties, vergunningen, patenten,...);
- de belasting op kapitaalbreng;
- de douanerechten en de accijnzen;
- de gemeente- en de gewestbelastingen (belasting op drijfkracht,...);
- de taksen op voertuigen (verkeersbelasting, belasting op inverkeerstelling, eurovignet,...).

2. Welke administratieve lasten komen in aanmerking?

De bedoelde administratieve lasten zijn de kosten, die door uw onderneming of door een derde worden gedragen, voor het naleven van de procedures en formaliteiten opgelegd door de fiscale regelgeving. Ze omvatten zowel de tijd als de middelen die het personeel of de externe experts nodig hebben voor het begrijpen van de regelgevingen, het verzamelen, het verwerken, het indienen en bewaren van de gevraagde inlichtingen alsook voor het invullen van de administratieve formulieren.

De verschuldigde belastingen worden dus niet beschouwd als administratieve kosten voor het toepassen van de fiscale regelgeving.

Wij vragen u de administratieve lasten te ramen van alle fiscale regelgevingen die betrekking hebben op uw onderneming, ongeacht hun oorsprong (gemeentelijk, provinciaal, gewestelijk, nationaal of internationaal).

3. Wie moet deze vragenlijst invullen?

- Behoort uw onderneming tot een groep of een holding, of heeft ze **meerdere vestigingen in België**, beantwoord de enquête dan uit hoofde van de groep, de holding of al de vestigingen.
- Maakt uw onderneming deel uit van een internationale groep of heeft ze ook vestigingen in het buitenland, **geef dan alleen de administratieve lasten voor de activiteiten in België**.

«URL»	
Login Id	«LoginName»
Password	«PassWord»

DEEL A: GEGEVENSFICHE VAN DE ONDERNEMING

De hierna gevraagde gegevens zijn nodig voor het correct verwerken van uw antwoord.

A1. Hoeveel personen waren er in december 2016 tewerkgesteld?

Totaal

A2. Wat is de omzet, in euro (exclusief btw), van het jaar 2016?

Omzet in euro

DEEL B: ADMINISTRATIEVE LASTEN VAN DE FISCALE REGELGEVING IN 2016

B1. Hoeveel tijd hebben het personeel en de directie van uw onderneming in 2016 nodig gehad om te beantwoorden aan de administratieve verplichtingen inzake fiscale regelgeving?

Aantal uren

B2. Wat zijn de jaarlijkse kosten in euro, van de uren die het personeel en de directie hebben besteed in 2016 aan de administratieve verplichtingen inzake fiscale regelgeving?

Kosten in euro

B3. Hoeveel heeft uw onderneming in 2016 betaald aan externe diensten om de administratieve verplichtingen van de fiscale regelgeving na te komen?

(Neem in uw raming alle uitgaven op voor het gebruik van diensten van derden die geen deel uitmaken van uw onderneming zoals boekhouders, advocaten en consulenten, externe diensten ter voorkoming van risico's, de aankoop van gespecialiseerde publicaties nodig voor het naleven van de regelgeving.)

Uitgaven in euro

«URL»	
Login Id	«LoginName»
Password	«PassWord»

DEEL C: KWALITEIT VAN DE REGELGEVINGEN EN VAN HAAR TOEPASSING

C1. Bent u het eens met de volgende uitspraken over de fiscale regelgeving?
(Slechts 1 vakje per regel aankruisen)

	Helemaal eens	Eerder eens	Eerder oneens	Helemaal oneens	Geen mening
Ze worden u meegedeeld voordat ze worden goedgekeurd.	☐	☐	☐	☐	☐
Ze zijn gemakkelijk te begrijpen.	☐	☐	☐	☐	☐
Hun doelstellingen zijn duidelijk.	☐	☐	☐	☐	☐
Ze zijn voldoende aangepast aan alle omstandigheden.	☐	☐	☐	☐	☐
Ze worden u op tijd meegedeeld om ze te kunnen naleven.	☐	☐	☐	☐	☐
Ze vertonen een goede onderlinge samenhang.	☐	☐	☐	☐	☐
Ze gaan gepaard met adequate en duidelijke informatie.	☐	☐	☐	☐	☐

C2. Bent u het eens met de volgende uitspraken over uw contacten over de fiscale regelgeving met de administratie?
(Slechts 1 vakje per regel aankruisen)

	Helemaal eens	Eerder eens	Eerder oneens	Helemaal oneens	Geen mening
Het is gemakkelijk te achterhalen tot welke dienst men zich moet wenden.	☐	☐	☐	☐	☐
De bevoegde diensten zijn gemakkelijk te contacteren.	☐	☐	☐	☐	☐
De Administratie geeft nauwkeurige antwoorden.	☐	☐	☐	☐	☐
De administratieve beslissingen zijn duidelijk gemotiveerd.	☐	☐	☐	☐	☐
De administratie antwoordt binnen een redelijke termijn.	☐	☐	☐	☐	☐
De antwoorden zijn steeds dezelfde, wie er ook gecontacteerd wordt.	☐	☐	☐	☐	☐
De verkregen antwoorden beantwoorden aan uw behoeften.	☐	☐	☐	☐	☐

«URL»

Login Id

«LoginName»

Password

«PassWord»

DEEL D : EVOLUTIE VAN DE REGELGEVINGEN EN VAN HAAR TOEPASSING

D1. **Hoe zijn volgens u de administratieve kosten voor het naleven van de regelgevingen in de volgende domeinen geëvolueerd tijdens de afgelopen twee jaar?**

(Slechts 1 vakje per regel aankruisen)

Domein van regelgeving	Aanzienlijk gestegen	Gestegen	Ongewijzigd gebleven	Gedaald	Aanzienlijk gedaald	Geen antwoord
Tewerkstelling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fiscaliteit	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Milieu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andere	☐	☐	☐	☐	☐	☐

D2. **Indien u bij de vorige vraag minstens een keer het vakje « gestegen » of « aanzienlijk gestegen » heeft aangekruist, gelieve aan de hand van een concreet voorbeeld een regelgeving aan te halen waarvoor de administratieve kosten verbonden aan het naleven ervan de afgelopen twee jaren stegen of aanzienlijk stegen.**

(u mag meerdere voorbeelden geven indien u dat wenst)

D3. **Kent u de volgende vereenvoudigingsinitiatieven, maakt u er gebruik van en wat vindt u ervan?**

	U maakt er gebruik van en u waardeert ze:			U maakt er geen gebruik van
	veel	enigszins	helemaal niet	
eBox	☐	☐	☐	☐
Elektronische facturatie	☐	☐	☐	☐
E-procurement en elektronische attesten bij overheidsopdrachten	☐	☐	☐	☐
Only Once (éénmalige inzameling van gegevens)	☐	☐	☐	☐

«URL»
Login Id «LoginName»
Password «PassWord»

D4. **Wat zou u aan de overheid voorstellen om uw administratieve lasten te verlagen?**

D5. **Wenst u deel te nemen aan de wedstrijd en in aanmerking te komen voor gratis dagen consultancy?**

- Ja
 Nee

Basisinlichtingen (facultatief)

STRIKT VERTROUWELIJK

Gelieve de contactgegevens te vermelden van de persoon die de vragenlijst heeft ingevuld.

Naam:

Functie:

Telefoonnummer:

Faxnummer:

E-mailadres:

Wenst u een exemplaar van het syntheseverslag van dit project?

Ja
 Nee

Tot hier de vragenlijst.
Dank u voor de medewerking!

Voor alle inlichtingen in verband met deze enquête, gelieve u te wenden tot:

Enquête over de administratieve lasten 2016
Federaal Planbureau
Kunstlaan 47-49
1000 Brussel

Dirk Verwerft
☎ 02-507.73.25
E-mail: enquetes@plan.be

Het Federaal Planbureau

Het Federaal Planbureau (FPB) is een instelling van openbaar nut die beleidsrelevante studies en vooruitzichten maakt over economische, socio-economische en milieuvraagstukken. Daarnaast bestudeert het de integratie van die vraagstukken in een context van duurzame ontwikkeling. Het stelt zijn wetenschappelijke expertise onder meer ter beschikking van de regering, het Parlement, de sociale gesprekspartners, nationale en internationale instellingen.

De werkzaamheden van het FPB worden steeds gekenmerkt door een onafhankelijke benadering, transparantie en aandacht voor het algemeen welzijn. De kwaliteit van de gegevens, een wetenschappelijke methodologie en de empirische geldigheid van de analyses staan daarbij centraal. Tot slot zorgt het FPB voor een ruime verspreiding van de resultaten van zijn werkzaamheden en draagt zo bij tot het democratisch debat.

Het Federaal Planbureau is EMAS en Ecodynamische Onderneming (drie sterren) gecertificeerd voor zijn milieubeheer.

url: <http://www.plan.be>

e-mail: contact@plan.be

Overname wordt toegestaan, tenzij voor handelsdoeleinden, mits bronvermelding.

Verantwoordelijke uitgever: Philippe Donnay

De publicaties van het Federaal Planbureau

Met het oog op informatieverstrekking en transparantie publiceert het Federaal Planbureau (FPB) regelmatig de methoden en resultaten van zijn werkzaamheden. De publicaties van het FPB zijn georganiseerd in 3 reeksen: de Vooruitzichten, de Working Papers en de Planning Papers. Het FPB publiceert eveneens rapporten en occasioneel ook boeken. Bepaalde publicaties zijn het resultaat van een samenwerking met andere instellingen.

Alle publicaties van het Federaal Planbureau zijn beschikbaar op www.plan.be

Reeksen

Vooruitzichten

Een van de belangrijkste opdrachten van het Federaal Planbureau (FPB) bestaat erin de beleidsmakers te helpen anticiperen op de toekomstige evolutie van de Belgische economie.

Het FPB maakt twee keer per jaar, in februari en september, kortetermijnvooruitzichten voor de Belgische economie, onder de verantwoordelijkheid van het INR. Deze vooruitzichten vormen de basis voor de opmaak van de Rijksbegroting en de begrotingscontrole, vandaar de benaming 'Economische begroting'. In het voorjaar publiceert het FPB de 'Economische vooruitzichten' voor de volgende vijf

jaren, waarvan een voorlopige versie, voorbereid in maart, het macro-economisch kader vormt voor het Belgisch Stabiliteitsprogramma. In het verlengde daarvan worden, in samenwerking met regionale instellingen, de Regionale economische vooruitzichten opgesteld.

Het FPB realiseert ook, een keer per jaar voor rekening van de Studiecommissie voor de Vergrijzing, waarvan het het secretariaat verzekert, financiële langetermijnvooruitzichten gericht op de budgettaire kosten van de vergrijzing en analyseert dan eveneens de sociale houdbaarheid van de pensioenen.

Het FPB stelt jaarlijks, in samenwerking met Statbel (voorheen de Algemene Directie Statistiek), demografische vooruitzichten op. Het FPB publiceert om de drie jaar Langetermijnenergievooruitzichten voor België. Ook om de drie jaar maakt het, in samenwerking met de FOD Mobiliteit en Vervoer, Langetermijnvooruitzichten voor de transportvraag in België. In die drie domeinen worden de vooruitzichten op een langetermijnhorizon opgesteld.

Working Papers

De Working Papers presenteren de resultaten van lopend onderzoek in de studiedomeinen van het FPB. Ze worden gepubliceerd om bij te dragen aan de verspreiding van kennis over hoofdzakelijk economische fenomenen en om het inhoudelijk debat te stimuleren. Bovendien leveren ze een conceptuele en empirische basis voor de besluitvorming. Ze zijn vaak technisch van aard en gericht op een publiek van specialisten.

Planning Papers

De Planning Papers presenteren afgeronde studies over thema's van algemene strekking. Ze zijn niet specifiek gericht op een gespecialiseerd publiek en beschikbaar in het Nederlands en het Frans.

Overige publicaties

Rapporten

De rapporten beschrijven de resultaten van werkzaamheden die voortvloeien uit wettelijke opdrachten of als antwoord op specifieke vragen van de overheid, de regering of de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven.

Boeken

Het FPB publiceert occasioneel studies in boekvorm.

Federaal Planbureau
instelling van openbaar nut

Kunstlaan 47-49
B-1000 Brussel
tel.: +32-2-5077311
fax: +32-2-5077373
e-mail: contact@plan.be
<http://www.plan.be>

Drukwerk: Fedopress